

ARGIA

NAZIOARTEA

Kalabria,
Mediterraneoak
ekarritako
hizkuntzen
hilerria

JOSE MARI ESPARZA

«Hazka egiozu
afar bati buruan
txapel gorri bat
ikusiko duzu»

ARABA EUSKARAZ

Arabako
etorkizuna ere
euskaraz izan
dadin

KULTURGINTZA

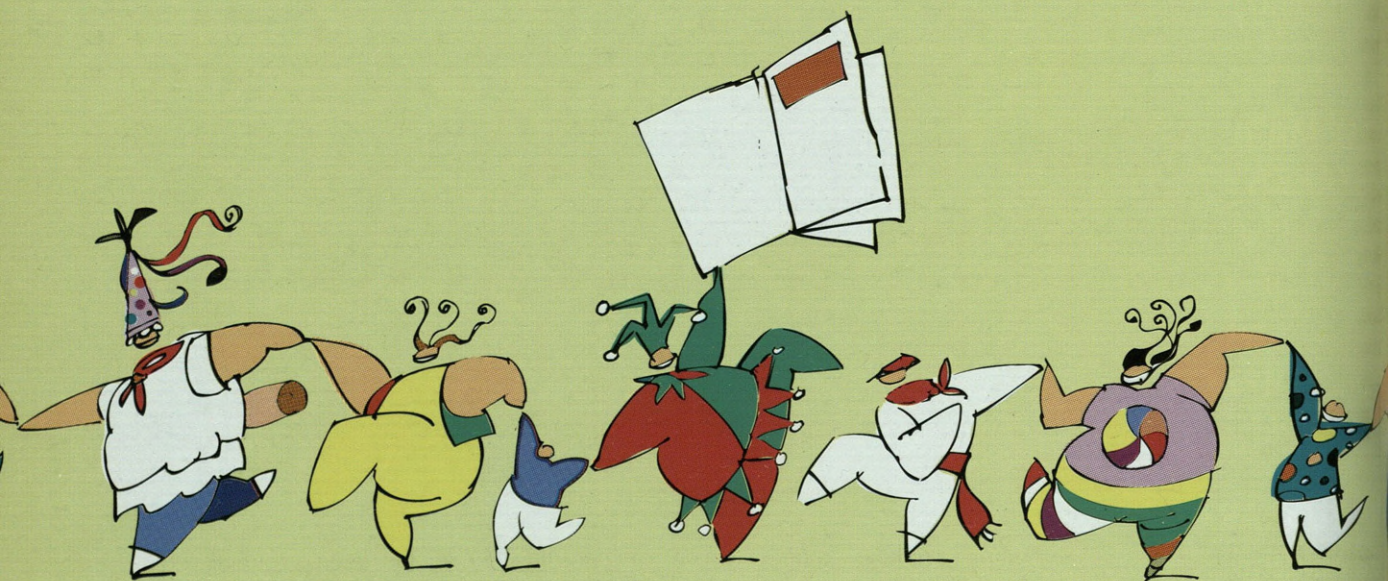
Tomín Hegi eta
Daniel Landart,
Euskal Kultur
Erakundeko
lemazainak

ADIO ATOTXA!

Uztailak 4 TURKEIA

EUSKALDUNON JAIJA 93

eman arnasa

EUSKALDUNON
Egunkaria-ri

Kilometroak 93, Everest gailurrean

KAIXO «Marron» eta beste taldekide guz-

tiok:
Egun hauetan euskaldun guztiok eta batez ere Ordiziako Jakintza Ikastolako ikasle eta irakasleok erne egon gara, zuen berriak jakin nahiz, ondo ote zenbiltzaten elkarri galdetuz eta gailurra egiteko zenituzten aukerez amets eginez. Zorionez ordea, amaitu dira gure kezkek eta uxatu ditugu beldurrak, jaso baitugu gailurra lortu duzuenaren berri pozgarria. Beraz, **zorionik berroenak** guztioi, merezi baituzue.

Bestalde, euskaltzale guztiek dakite Kilometroak 93 festa handia aurtien Ordizian ospatuko dela. Baina agian ez dakite zuek mezulari izan zaituzteguna urrutiko paraje eder horietan. Izan ere, Nepal aldera irten aurretik Marron ataundar mendizalea gure ikastolan izan zen eta guk Kilometroak 93ko jantzi eta sinbolo batzuk eskaini genizkion, bidelagun izan eta Everesteko gailurrean utz zitzaten. Eta pozik gaude zeren telebistako

IRAKUR- LEAK MINTZO

emanaldietan ikusi ere ikusi ditugu gure txapela, gure kamiseta eta gure sinboloak. *Eskerrik asko* beraz, Kilometroak 93ko propaganda egiteagatik eta Kilometroak 93 Everest gailurreraino eramateagatik.

Bukatzeko, jakin ezazu(e) Ordizia osoa bizi-bizirik ari dela Kilometroak 93 prestatzen eta zuek ere gure antolakuntzan partaide izan nahi zaituzteguna. Izan ere, hain urrutira Kilometroak 93 honen mezua eramateko gai izan zaretenez nola ez zarete ba gurekin izango urriaren 3ko festa handian? Ziur egon bertaraten diren euskaldunak ere gogo biziz omenduko zaituztela.

Beraz, aurki arte.

Jakintza Ikastola 8. mailako ikasleak (Ordizia)

Paretak eta iragarkiak

HAUTESKUNDEAK amaitu berriak diren honetan, zalantza ugari sortzen dira balorazioak egiterakoan. Baina horretan sartu gabe, iragarkietara jo nahi nuke.

Garbi dago kalean zein alderdik agindu duen urtetan. Zertara dator kalea debekatzeta? Ulergarria liteke paretetan pintadak egin edota kartelik itsasten ez uztea. Horren aitzakiapean, ordea, hainbat alderdik beste modu bateko nagusitasuna lortu nahi izan dute, panel txikiak ezarriz. Horrela, HB panel horietara mugatuz, alde batera uzten dute nolabaiteko konpetentzia. Nik oso gustora jakingo nuke kalean nagusitzen ari den kartel erraldoien bidezko iragarki ordainduak ezartzeko, nondik ari diren dirua ateratzen, batez ere Madrileko Gobernu eta PP, eta EAEko gobernukideak.

Aitor Mendiola (Lasarte-Oria)

H I R U G A R R E N B E G I A

Sar gaitzatela kalabazan

GUAYABAREN usain sarkorra adituz, **Cook** edota **Marco Polo** sentitu gara, **Conrad** eta **Dinesen** izan ditugu bidaide eta topatu dugun edonori «... I suppose» egin diogu diosal. 240 pezeta edo 14 liberaren truke. Ez dago hain urrun, Inaki! Bestalde, urrutiko hamalauak gehiegitxo irudituta ere, eskueran ditugu lau, eta ez nolanahikoak gainera. Txarra ez gaztelu zaharrek gordetako antzina ezagutu eta lur emankor horietan guk ere asmoak isurtzea, edo ur zoragarri horietan bustitzea besterik ez bada ere. Ebro, Adur eta Enkar-terriak bitartean dugun triangelu *magiko* honetan ere lau errealetan bapo ibil gaitzek (triangelua, esan

dezagun, azpikoz gora dago, adituek *moztua* esaten diotela uste dugu. Lehen ere hainbat tokitatik moztuta, beti ere nahiko motza, eta geografikoki ere munduan aldrebes lekutu behar!).

Alegia, azken alean edozeinen begiak zabalteko moduko kolore eta freskotasuna. Gure kasuan hirukoiztuta. Bidaiak. Eta hori gutxi ez balitz, aste-karian hautatutako bidaiari irakurgaia nahi izanez gero, hori ere ARGIAk: duela mende laurdeneko kontuak. Gogoetari lotu gatzazkio hirugarrenekook —pentsa gurean gogoeta baino hausnarketa izaten dela gehiengotan—, eta otu zaigu garai bereziak bizi izan zenituz-

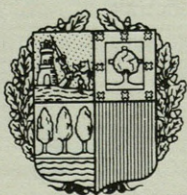
tela orduan, bere alde leun eta latzekin. Latzenetakoa orain berrogeitaka udaberrir dituzuela bizkarrean eta oraindik hunkitu egiten zaituztela *Blowing in the wind* aditzeak, eta seme edo alabari ordukoak kontatzen hastean *zapping* egiten duela **Meliton Manzan**as garaiko marrazki bizidunetako pertsonaia dela iruditzen zaiolako (pertsonaia gaiztoa, noski). Une ederrak ere bai, jakina. Gauza asko eta erabakiorrak egin zenituzten urte haietan, eta asko utzi bidean.

Segida izango du aste-karian 68koak, atzerako begirada non pausatu bada oraindik. Urte oparoa hura. Saiatu iragarkien txanda baliatuz seme-ala-

bei duen garrantzia adierazten. Ongi dago tarteka nostalgiko jartzea, baina ez sobera aztoratu. Jakin dugu oroimen ariketaren beroan hainbatek *gazteria berriarena* ozen kantatuz armairutik fraka zabal eta alkandora loredun ezin itsusiagoak atera dituztela kontakizunei ekiteko; beste batzuek, aldiz, txostenak atera eta marxismo-leninismoa eta nazionalismoa nola uztartu azaldu nahi izan diotela aldame-nekoari. Seme-alabek *zapping* egingo ez dute bada! Lasai, jakingo dute, soseguz eta gaur egungo beren ikuspegitik. Emaiezue ARGIA. Eta hau horrela ez bazan...

MIKEL ELORZA

- 7.** Politika kronika. AITZIBER YARZA.
- 8.** Akitania, EAE eta Nafarroako lehendakariak noizbehinka bildu ohi dira. Alde ekonomikoa indartu nahian harreman polikoak ahulduta. AITZIBER YARZA.
- 12.** Nazioartea kronika. LUKAS MARTINEZ.
- 14.** Calabria, Mediterraneoak ekarritako hizkuntzen hilerria. MYRIAM GARTZIA.
- 18.** Nazioartea ttantaka.
- 20.** Pako Txabarri, Banoa bidai agentziaren arduraduna. «Gu bidaiaren artisauak gara, ez kateko langileak». MYRIAM GARTZIA.
- 22.** Europak ezarritako kuotek kinka larrian jarri dute Irulegiko Ardo Kooperatiba. Penak ardotan ito ezin. AMAGOIA IBAN.
- 26.** DOSIERRA: Adio, Atotxa! ALBERTO IRAZU.
- 34.** Jose Mari Esparza: «Hazka egiozu nafar bati buruan eta txapel gorri bat ikusiko duzu». AMAGOIA IBAN.
- 39.** Araba, etorkizuna euskaraz bizi nahian. PATXI GAZTELUMENDI.
- 42.** Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
- 44.** Txomin Hegi eta Daniel Landart, Euskal Kultur Erakundeko gidariak. «Euskal Kultur Erakundeak bere lanak mugatzen hasi beharko du». IXABEL ETXEBERRIA.
- 48.** Bere lehen diskoa plazaratu du Bizkar Hezurra talde berriak. Rock gordinaren bizkarrezurra. JOXI GOIKOETXEA.
- 51.** Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
- 52.** Kultura Agenda.
- 54.** Argitalpenak.
- 56.** Kultura ttantaka.
- 58.** Aukeran.
- 64.** Denborapasa.
- 66.** 68ko Maiatza 25 urte beranduago. JEAN PIERRE DUTEUIL.

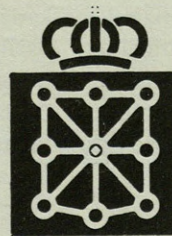

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

68KO MAIATZA: Meliton Manzanasen heriotzak errepresio bortitza ekarri zuen, Gipuzkoa eta Bizkaira batez ere. Frankismoak ezarritako salbuespen egoerak izan ziren errepresioaren geruzarik garrantzitsuenak. Era guztietako torturak, ehundaka atxilotu, erbestera eta deportazioak izan ziren ondorio ikusgarrienak. Azterketa sakonago batean, ondorio sozialen artean, errepresioaren aurkako abertzaleen konpaktazioa eta frankismoarekiko beldurra galtzarena nabarmendu ziren. Eta egoera istilatsu horretan, kulturaren munduak bere gatazka partikularra bizi zuen. Euskara batuari bere oinarriak jarri zitzaizkion Arantzazun, literaturaren balore eta pentsamolde berriak gero eta indartsuago ageri ziren, eta Ez Dok Amairu-ren inguruko kantariek doinu eta jokabide berriez hornitu zuten euskal kantagintza. / **GEHIGARRIA**

NAZIOARTEA: Calabria Italiako hegoaldean dagoen herrialdea dugu. Bertan, italiarra eta kalabreraz gain, grekianikoa albreshera, okzitaniera eta romaera hizkuntzak hitz egiten dira. Mediterraneo itsasoak ekarritako kulturak eta hizkuntzak dira, baina gaur egun, nahiko egoera tamalgarria bizi dute, hiltzear dauden hizkuntzak baitira. Haraino abiatu gara zuzenean zer diren eta zure egoeratan dauden jakiteko. / **14**

Aldizkari honek Nafarroako Gobernuaren
laguntza jaso du

ATOTXA:

1913ak
ezagutu zuen
Atotxako
futbol zelaian
jokatu zen
lehen
partidua.
Ordutik
honako ia
laurogei
urteetan
hainbat une

pozgarri eta mingots bizi izan dituzte futbol
zaleak Donostiako Realaren eskutik.
Gehiago errepikatuko ez direnak, ekainaren
22an itxiko baititu betirako bere ateak Realak
bertan jokatu duen azken partidua amaitu
ondoren. / 26

JOSE MARI ESPARZA:

Duela 41 urte
Tafallan
sortutako
gizon honek
orduak eman
ditu
liburutegi eta
artxibategi
zaharretan
Nafarroako

historia aztertzen. Txalaparta argitale-
txearen zuzendaria egun, bere iraganaren
ezagutzak etorkizuna aurrikusteko ahalmen
bereziak eskaini dizkiola erakutsi digu aste
honetako erdiko orrialdeetako
elkarriketan. / 34

ARGIAko irakurleak Kubara

Txema Ezpeleta Arenaza gasteiztarrak eta bere adiskide
batek oporraldi atsegina pasako dute ekainaren bigarren
hamabostaldian, Kuba bisitatuko baitute Txindoki bidaia
agentziaren bitartez, ARGIAko TXT denborapasa aldizkariko
lehiaketa irabazi izanagatik. Kubarako bidaia txartela Txindoki
agentziako Olatz Errazkin eta ARGIAko zuzendaria den Garbiñe
Ubedaren eskutik jaso berri du Txema Ezpeletak.

kutxa fundazioa
fundación kutxa

- gipuzkoa donostia kutxaren
- gizarte-ekintza
- obra social
- de la caja gipuzkoa san Sebastián

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda, Aitziber Yarza.

Bilbon: Maite Artola, Myriam Garcia, Maite Iriondo, Xabier Letona, Maite Lizarraga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Nere Portillo, Idoia San Sebastian, Lierni Uribarren, Ainara Zuazabeitia, Aitor Zuberogoitia.

Iruñean: Iñaki Camino, Patxi Larrion, Ixiar Rozas, Iñigo Herce, Ander Usabiaga.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Gasteizen: Ismael Diaz de Mendivil, Jon Maia, Leire Lopez de Aberasturi, Igone Olarte, Estitxu Ugarte.

Kolaboratzaileak: Iñaki Agirresarobe, Mikel Antza, Xabier Alegria, Edorta Arana, Hilario Arbelaitz, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Gorka Arrese, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Juan Mari Arzak, Mikel Asurmendi, Jean Louis Davant, Elhuyar, Joxan Elozegi, Xarlo Etxezarreta, Luis Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Xabier Mendiguren, Bego Montorio, Imanol Murua, Jaione Ogiza, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Joxe Mari Ostolaza, Bota Punttuba, R.M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Iñaki Zarata, Pello Zubiria.

Hizkuntz arduraduna: Mikel Elorza.

Argazkiak: Aitor Bayo, Leire Arzuaga.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Infografia: Beñat Azurmendi, Iñaki Martiarena.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Josu Martikorena.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria, Iratxe Monastegia 70 3.ezk 31011 Iruñea.

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63, (948) 17 80 78

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g
ASTEASU

EKO VILLALBA
San Juan Kalea, 9
EIBAR

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

AUTOSERVICIO GORA-BERRA
Agerrebte Ibilbidea
DEBA

EKO EUOMAR
Nafarroa ibilbidea, 37
ZARAUZ

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO - DONOSTIA

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

SAN JUAN BAUTISTA KOOPERATIBA
Villas auzoa
HERNANI

EKO IRUN
Blas de Lezo, 22
IRUN

EKO LEZO
Avda. Jaizkibel, 1
LEZO

EKONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz-Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Eliceigi kalea, 5
ERRETERIA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/g
BERAUN - ERRETERIA

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUZ

EKO LEGAZPIA
Urola s/n
LEGAZPIA

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Markatalaunea, 7
Hirigintza (ARABARKA jaletxearen aldean)
HONDARRIBIA

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR

EKO AIETE
Etxaidi Saila
AIETE - DONOSTIA

BASTIDA
Erdiko kalea, 32
MUTRIKU

ZURE ETXE ONDOAN

EKO

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRETERIA

Aztien laguntzarik gabe

GIZARTE osoa hauteskunderen biharamona igarotzen ari zela, politikari batzuk oraindik ere hauteskunde kanpainan murgildurik jarraitzen zutenaren susmoa piztu zen. Hauteskunde kanpainako hamabost egunak motz gelditzen zaizkie politikari batzuei antza.

EAJko bozeramailea den Joseba Egibarren eskaintza bat entzunda hila bate pare bat atzera joan ginen. Joseba Egibarrek Xabier Albisturri EAJren talde parlamentarian parte hartzeko eskaintza luzatu zion. Duela bi hilabete eta erdi gertatu bezala, EAK hitz egiteko prest zegoela azaldu zuen. Horretarako baldintza bezala Euskal Herrian eraman beharreko

politika eta instituzioetan gehiengoa lortzeko eginak dauden koalizioei buruz eztabaidatzea eskatzen zuen. Hemendik aurrera zer gertatuko zen jakiteko, ez zen aztien laguntzarik behar, aski zen orduan gertatutakoari begiradaxo bat ematea.

Eskaintza EAJk luzatu bazuen ere, hau gertatu eta bi egunetara Xabier Arzalluz atera zen, *«norberak badaki zer egin behar duen eta nik ez diot inori esan behar zer egin behar duen, ni ez naiz inor bere bidetik ateratzeko, ezta kontseilurik emateko ere»* esanaz. Ez dira iritzi berekoak antza Xabier Arzalluz eta Joseba Egibar, azken honek lasai asko bota baitzuen gomendioa. Baina eskaintza garai-

pena eskutan duenaren ziurtasunez bota zuen EAJko bozeramaia leak, hauteskunderen emaitzak ahuldu duten EA-EUE koalizioaren aurrean, ahultasun unean erantzuna bestelakoa izango zelakoan edo. Baina Ardanza berak esandako hitzak erabiliz, *«mundu abertzaleak erreflexionatu behar du eta EAJk egin behar du erreflexiorik sakonena, herri honek arduraren gehien duen alderdia bera denez»*, erreflexioaren ondorioz oinarri sendoak dituen proposamena izan arte bederen, bateratzearen kontua alde batera uztea ez litzateke txarra izango. Serie honen hurrengo atalaren bukaera azti baten beharra izateko modukoa izan dadin.

Lau urtez Arabako Diputatu nagusi izandako Emilio Gebara jekideak EAJ utzi du. Erabaki hau Ardanza, Azua eta Larreak eginiko aierazpen batzuen ondoren etorri da, gogor kritikatu baitzuten Gebara eta bere lankide den Pascual Joverrek eginiko txostenean Euskal Banku Publikoa kritikatzegatik. Oraingoan, ez dira oso fin ibili EAJko buruak Gebararen aurkako kritikak egitean.

EUSKAL preso politikoek hamabost egunetan burutu duten gose greba bertan behera utzi zuten. Presoek balorazio baikorra egin zuten, presoan ustez, borrokan jarraitzeko dituzten helburuak birbaieztatu baitituzte. Hauteskunde kanpaina ere kritikatu dute, *«ikusizun triste»* bezala definituz. Baina greba honen nondik norako eta arrazoen inguruan gertatuko zena jakiteko ere ez zegoen aztien beharrik. Presoen egoerari ez zaio jaromonik egin, beste alde batzuk aipatu dira etengabe, presoan kolektiboa zatikaturik dagoela azaldu asmoz. Politikariak, kanpaina honetan, presoak alderdiaren onurarako erabiltzeko ez dute inolako arazorik izan, baina inor gutxi aipatu du preso kolektiboa gose greban zegoenik. Aurrerantzean gure aztiak etorkizuna hain erraz ez asmatzea ez litzateke txarra izango, aztiei lan gehieago emateko ez bada ere.

Aitziber Yarza

Akitania, EAE eta Nafarroako lehendakariak noizbehinka bildu ohi dira

Alde ekonomikoa indartu nahian harreman politikoak ahulduta

Didier Borotrak eta Juan Ramon Gebarak bultzaturik, 1989an bildu ziren lehenengo aldiz EAE eta Akitaniako lehendakariak. 1992an Nafarroako lehendakaria ere bileretan parte hartzen hasi zen. Bilera hauek batez ere lankidetzak ekonomikoa bultzatzeko asmoz sortu ziren, baina politikoki ere fruituak eman zitzaizkieten batzuen ustez.

EUROPA batuaren hurbiltasuna nabaritzen hasi zenean EAE eta Akitaniako lehendakariak lankidetzarako akordio bat egin

behar zela erabaki zuten. Akordio hau 1989an gautatu zen. 1992an, berriz, Nafarroako lehendakaria ere sinatu zuen. Akordio

honen oinarria eskualde osoaren ekonomia garatzea bada ere, akordioaren hasieran euskara eta euskal kultura ere bultzatuko di-

tuztela aipatzen da.

Ekonomiari dagokionez, Europar ardatz atlantiar bazterturik geratzen delako, gi ikusi da, ardatz mediterraniarraren mesedetan. Ondorioz, ardatz atlantiarreko eskualde batzuek bultzatzea erabaki zuten ekonomia miaren zulo beltzetik ahal izateko. Lehendakariak tza saileko Kanpo Harremanetarako Idazkaritzaren

1989ko bileretaetik Ainhoako adierazpenera

JOSE Antonio Ardanza EAEko lehendakaria eta Jean Tavernier Akitaniako Kontseiluko Lehendakaria 1989an gerturatu ziren lehenengoz, bi elkarteen arteko harremanak sendotu asmoz. Ondorioz 1989ko urriaren 3an lehen lankidetzagiria sinatu zen. Ondoren 1990ko irailaren 30ean beste itun berri bat sinatu zuten bi lehendakariak. 1992ko otsailaren 13an bi aldekoak lankidetzak itun honekin Nafarroa sartu zen agiri

berri bat eginez. Ondoren, 1993ko urtarrilaren 16an Dantxarineako mugan Ainhoako adierazpena sinatu zuten Alli, Ardanza eta Jacques Valade Akitaniako Lehendakari berriak. Adierazpen hauetan sei oinarritzko puntu bildu ziren dira.

1. ATALA: Akitania, EAE eta Nafarroak erakunde mailako harreman iraunkorak ezartzea erabaki zuten.

2. ATALA: Mugaz gaineko lankidetzarako Fon-

doak sortze erabaki zen. 1990ean fondoa 80 milioi-koa bazen, 1992an 200 milioietara iritsi zen.

3. ATALA: Izenpetzailerik lankidetzak asmoa erakunde guztietarazelazteko hitza eman zuten. Lankidetzak hau unibertsitate mailan, administrazio mailan eta ekonomia mailan garatzea erabaki zen.

4. ATALA: Europako Elkarteko beste eskualdeekiko harremanenak garatzeko hiru elkarrekin elkarrekin jokatzeko erabaki

zen.

5. ATALA: Mugaldeetako laguntza ere aurrikusten da, hiru elkarrekitako zenbait eskualdetan eragin zuzena izango baita mugen desagertzeak.

6. ATALA: Hiru elkarrekitako Batzorde Iraunkorra sortze erabaki zuten ituneko helburuak bultzatzeko.

Itunen hasieran ere hiru elkarrekitako hirurena den euskara eta euskal kultura bultzatzeko asmoa ere aipatzen da.

Euskal Herria
osatzen duten
hiru
komunitateetako
lehendakariak
maiatzaren
14ean bildu ziren
Bordelen.
Bilerarik
entzutsuena,
dena den,
Dantxarineako
mugan
egindakoa izan
zen; bertan
Ainhoako
adierazpena
sinatu zuten.
(Argazkia:
Edurne Koch).

aholkulari den Jose Mari Munoak azaldu digunez, «gu indartzeko ez da ezer etorriko, guk egiten duguna besterik ez dugu lortuko. Horregatik bultzatu dugu elkarlana». PP alderdiak ere baikor ikusten ditu bilera hauek, «ekonomi alorrean jarriko baitute indar gehien, eta hau konpontzen saiatuko baitira».

Onura ekonomikoak zalantzan

Beste zenbait alderdiren-
tzat, aldiz, bilera hauek oso
motz gelditzen dira eta ezer
gutxi eskaintzen dute. EA-
ren ustez, «bilera hauetan
azalduko helburuak oso
motz geratzen dira, eta lan
plangintza bat egin behar-
ko lukete berehala». HBko
Jasone Manterolaren esa-
netan, berriz, «krisialdiaren
aurrian itxurazko neurri
batzuk hartzen dituzte,
baina eraginkortasun gutxi
dutenak, intentzioareki n
ziria sartu nahi dute». EUE-

ko Patxi Baztarrikak azaldu
digunez, «bitzetatik ekin-
tzetarako pausoa emateko
garaia da».

Baina bilera hauen bere-
zitasunetako bat Euskal
Herriaosatzen duten hiru
komunitateetako lehenda-
kariak biltzen dituela da.
Hau politikoki esanguratsua
da batzuentzat, guztiek hala
ikusten ez badute ere. Al-
derdi ez abertzaleentzat,
adibidez, harremanak in-
dartzeari ongi dago, baina ez
diote Euskal Herri bezala
suposatzen duenari garran-
tzirik ematen. PPren ustez,
«bilera hauek eskualdeen
arteko harremanak sendo-
tzeko dute balioa, baina
kolaborazio hau gehiketa
bat izan behar da, ez ken-
keta; beste proiektu komun
batean gertatzeko».

Alderdi abertzaleek, al-
diz, oso bestela ikusten di-
tuzte harreman hauek. Jose
Mari Munoaren ustez, «Eus-
ko Jaurlaritzak modu ba-
karra du Iparraldearekiko
harremanak mantentzeko,
Akitaniaren bidez. Iparral-
deak garrantzia du gure

sentimenduak direla eta.
Harremanak banditu nahi
ditugu. Jakina da, gainera,
bi aldeetan euskaldunak
garela eta hori ez digu inork
kenduko».

Beste alderdi abertzaleek
ere hiru komunitateen arte-
teko harremanak sendotu

**■ Zenbait
alderdiren ustez,
ekonomikoki bete
beharko luketen
papera ere ez dute
betetzen bilera
hauek ●**

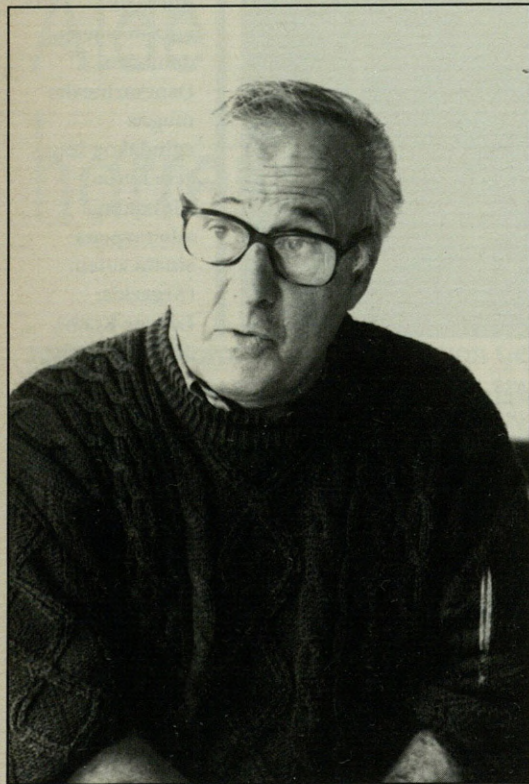
behar direla ikusten dute,
baina bilera hauekiko ikus-
pegi ezberdina eskaintzen
dute. HBko Jasone Mante-
rolak honela ikusten du
gaia. «Bilera hauek aurpe-
gia garbitzeko besterik ez
dira. Guk Hegoalde eta Ipa-
rraldearen lurraldetasuna,
euskararen ofizialtasuna
onartzea eta estatus bat

onartzea nahi dugu». EA-
koen ustez, berriz, «oso pau-
so laburra da, guk Euskal
Herriko herritarrok ditugun
arazoak konpontzeko eta
herri bezala dugun izaera
mantentzeko sortzen zaiz-
kigun oztopoak ezabatzea
eskatzen dugu, bateratzera
joan abal izateko».

Azken batean, alderdi
abertzaleek zein abertza-
leak ez diren gehienek eko-
nomiari bultzada emateko
bilerak besterik ez dituzte
ikusten hiru elkarteen arte-
ko harremanetan. EAjk Eus-
kal Herriko harreman poli-
tikoetan esanahi berezia
dutela dioten arren, ez dira
iritzi berekoak bileran parte
hartzen duten beste bi
lehendakariak, ezta Euskal
Herriko alderdi gehienak
ere. Komunitate arteko ha-
rreman politikoak sendo-
tzeko pausotzat hartu zute-
nentzat ez du helburu hori
bete, eta ekonomikoki
egoera hobetuko zuela uste
zutenen nahia ere ez du
oraingoz lortu.

Aitziber Yarza

E Z P A L A K

tezke». Jojo Etxebarneren us-
tez, «Euskal Herria eraiki nahi
dugu eta eta nahi dugu hori
gogoetaz lagundu, aitzina
joateko».

Autonomiaren inguruko gai
guztiak jorratu nahi dituen el-
karte honetako kideek zehaz-
tu zutenez, «ez da alderdi
abertzaleen bulegoetatik eto-
rri. Jendeari bitza eman nahi
zaio». Eztabaidaren oinarria
IKren proposamena zehazten
duen «Autonomi estatutu
proposamen» izeneko litza-
teke.

■ 768.000 PEZETA ARDANZAREN BI HITZALDIK

EUSKO Jaurlaritzak aurten
768.000 pezeta (35.000 libera
inguru) jorratu ditu Jose An-
tonio Ardanza lehendakariak

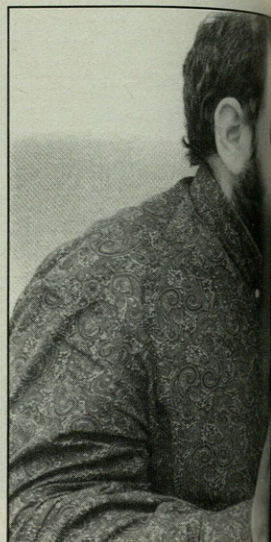
emaniko bi hitzaldiren testuak zabal-
tzeko. Lehendakaritza saileko kontsei-
lari-idazkari den Karmelo Sainz de la
Mazak azaldu zuenez, «diru kopuru
hau erabiltzea normala da, lehenda-
kariaren hitzaldiek ikusmin handia
sortu zutelako. Beharrezkoa zen gure
ordezkari instituzional garrantzi-
tsuenak Euskal Herri barnean nabiz
kanpoan interesatzen duten gaiei
buruz duen jarrera jakitea, Euskadi-
ren autogobernua eta bake bidearen
inguruan adibidez».

Bi hitzaldi hauetatik 7.000 ale banatu
ziren EAE eta Estatuko beste erakun-
deetan, baita eliza, sindikatu, erakunde
kultural, irakasle, aurrezki kutxa, en-
presa eta komunikabideen artean ere,
dohainik. Beste 3.000 ale EAEko den-
detan saldu ziren 75 pezetatan.

■ IPAR EUSKAL HERRIKO AUTONOMIA BULTZATZEKO ELKARTEA

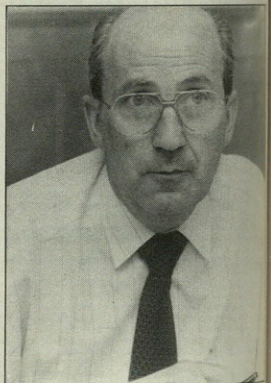
ERAIKITZEN izeneko elkarte sortu
da Iparraldean, autonomia bultzatu
asmoz. Erakunde hau sortzeko ideia,
maiatzaren 14ean «Ekaitza» aldizkariak
Iparretarrak erakundeak plazaratuta-
ko proposamenaren inguruan antolatu
zuen eztabaidaren ondorio da. Elkar-
te honen lehen lana herriz herri bilerak
antolatzea izango litzateke.

Elkar- te honetako lehendakaria den
Jojo Etxebarnek adierazi zuenez, «Ipar
Euskal Herrirako autonomia ez da
utopia bat. Frantziako Errepublikan
dauden autonomiak, Polinesia edo
Kaledonia, eredu garriak izan dai-

«Euskal alderdiek ez dute
jakin baloratzen Artapalo
gabeko lehen hauteskundeak
zirela baloratzen. Bestetik,
HB eta EAKo zenbait sektorek
sozialistei eman diete botoa».

**Mario Onaindia, PSE-EEko
lehendakariordea.
El Mundo, 93-VI-9**

«Herri bonentzat ez litzateke
tragedia handia izango
alkate sozialista edo
kontserbadore bat izatea».

**Jose Angel Cuerda,
Gasteizko alkatea.
Deia, 93-VI-10**

«PSOE hemen dago EAJk
hemen jarri duelako».

**Karlos Garaikoetxea, EAJko
lehendakaria.
El Diario Vasco, 93-VI-7**

G O R D E T Z E K O A K

EA ETA EAJ-RI BATERA BOTOA EMAN NAHIAN

IGARO berriak diren hauteskunde hauetan EA edo EAJren artean aukeratu beharrarekin ados ez zegoen hainbat jende agertu da. Zenbait lekutan Kongresuari zegokion kartazalean EA zein EAJren zerrendak ageri ziren. Antzadenez, zenbait jendek bi alderdi hauen bateratzearen aldeko apustua egin du jada; hala ere, bi alderdi hauetako buruek zer egingo duten ikusiko beharko da.

K A R T A J O K O A N

enbido...

...ordago!

«Herria suntsitu ezin dutenez, presoan gainean izugarritzko gehiegikeriak egiten dituzte».

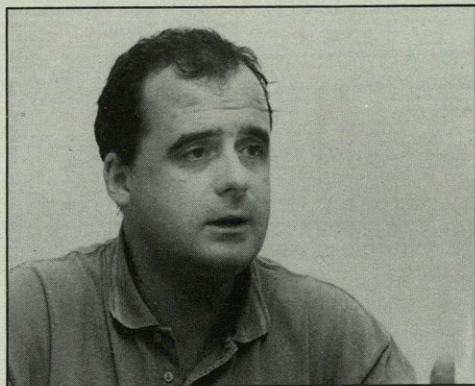
Alonso Asensio, Joseba Asensio «Kirruli»ren aita.
Egin, 93-VI-11

«Hauteskunde kanpaina hau zikina izan da eta hau ez da egonkortasun demokratikorako batere ona».

Xabier Arzalluz, EBBko lehendakaria.
Deia, 93-VI-10

«Euskal terrorismoa alde frantziarrean ez da terrorismo itsua. Iparretarrek-en historian zehar inoiz ez da konponezinak izan diren kalteak eragin dituen bonbarik izan. Pertsona baten heriotza gertatu den bakoitzean kontrolatutik ihes egiteko izan da, Filipe Bidart militantea borrokalari bat baita».

Charles Saenz, Filipe Bidarten atxilotaketa burutu zuen komandante ohia.
Deia, 93-VI-6

JOSEBA EGIBAR

Hauteskundearen emaitzak jakin ondoren alderdiak mugitzen hasi ziren. GBBko lehendakariak proposamena luzatu zion EA-EUE-ri, Kongresurako lortu duten diputatuak EAJren talde parlamentarian parte har dezan. «Gaur egun bi zatitan banatzen den boto abertzale demokratikoa etorkizunean bide bakarrera zuzendu daiteke. Ez dio herri honi ezer onik ekarri eta beste hirugarren bati ekarri dio onura». Azterketa hau egin ondoren, Egibarrek bere proposamena luzatu zion Xabier Albisturri. «Xabier Albistur gure taldean sartzean gutxieneko akordio bat emango litzateke, estatutuaren defentsa eta antzekoetan. Albisturrek jokatzeko in- dependentzia izango luke» ●

XABIER ALBISTUR

Gipuzkoatik Kongresurako postua lortu duen Xabier Albisturrek berehala erantzun zion EAJk eginiko proposamenari. Proposamen beraren aurka azaldu ez bazen ere, proposamena egiteko erabili den modua ez du onartu. Albisturrek azaldu zuenez, «persona bat maite duzunean esan egiten diozu, bestela ez baitu inoiz jakiten. Guraso batek bere seme-alabak hēzi nahi baditu, zer nahi duen ere esan behar die. Hau da nik eskatzen dudana, batzorde erāgileak alderdiaren ildo zehaztu behar baitu». Albisturren ustez, «herritarrenganako, politikoenganako eta abertzaletasunarekiko ere errespetua behar da herri bonetan. Ezin da etengabe ordagoak botatzen ibili» ●

Ipar Irlandako soka-tira

IPAR IRLANDA-K aterabide gabeko gatazkan murgildua jarraitzen du azken 25 urte hauetan. Mende laurden honetan, komunitate katoliko eta protestanteen arteko, edota abertzale irlandar eta britainiar agintaritzaren arteko gatazkak —irakurketa kontua— 3.000tik gora hildako eragin ditu, milaka atentatu, torturatu, atxilotu eta auskalo zer nolako gorroto zanga ireki duen.

Iragan astean, Torkel Opsahl-ek (Norvegiako Giza Eskubideen Institutoko lehendakaria eta NBEko aholkularia) gidatutako batzorde independente batek Ipar Irlandako egoerari buruzko txosten bat aurkeztu zuen. Bertan, Sinn Fein alderdi

errepublikarrarekin komunikazio bide ez-ofizialak zabaltzea aholkatzen dio Londreseko gobernuari. Horrez gain, batzordeak ez dio etorkizunik ikusten Sinn Feineko errepublikarrak baztertzen duen edozein bake bideri. Zentzu berean, Ipar Irlandak nola baiteko berezko ahotsa izan dezan, tresna desberdinen eratzeari aholka-

tzen du; horien artean autonomia estatutu bat, esaterako. Hauek lirateke funtsean, batzordeak bakearen aldeari ekiteko jartzen dituen oinarriko betebeharrak.

Proposamenak hautsak harrotu ditu Londres zein Belfastko kale eta bulegoetan. Unionistek ezezko bide bilena luzatu diote batzordearen ekimen honi eta proposamena «nazka garritzat» jo dute. Londreseko gobernuak ahots ofizialek ere ezinezkotzat hartu dute, «Sinn Feinek IRAren jarduera terrorista gaitzesten ez duen bitartean». Unionisten jarrera Ipar Irlandako gatazkaren zurrumbiloiak kokatu beharreko erantzuna da. Baina Londreseko gobernuarena itxur

— IRAren jarduerak ere ez du lortu Irlandaren egoera batasunerantz desorekatzea ●

Italiako Justiziaren ikerketak aurrera doazen heinean, zazpi bider lehen ministro izan zen Giulio Andreotti buruzagi demokristauaren inguruko hesia gero eta gehiago estutzen da. Azken datuek, 1979an hil zuten Mino Pecorelli kazetariaren heriotzarekin lotzen dute. Pecorelli Andreottirentzat funtsezkoak omen ziren bi informazioen jabea zen: bat Brigada Gorriek hil zuten Aldo Moro demokratikistaren buruzagiak hil aurretik egin zuen idazkia, non Andreottiren aurkako salaketa larriak agertzen ziren; eta bestea, Andreottik modu ezlegezkoan jasotako milaka miloi liraren ingurukoa. Hari guztiek, gero eta nabarmenago, Andreotti eta mafiaren arteko lotura estuagoak azaltzen bide dituzte. Baina, lehenbiziz ere bai, Justizia italiarra datu zaparrada eta hipotesi guzti hauek Andreottiren aurkako amarrua ote direnentz aztertzen ari da.

Berriro ere azaldu da NBek «nazioarteko ordena berria» benetan ordezkatzeko ote duenari buruzko eztabaida. Bill Clinton EEBBetako lehendakariak, hilaren bukaeran, Japonia eta Alemania Segurtasun Kontseiluan betoa duten bostekoan sartzea proposatuko du. Frantzia eta Erresuma Batuk aurkako jarrera ageri dute, baina lehenago edo geroago hori gauzatu egingo da. Une horretan EEBB, Errusia, Txina, Erresuma Batua eta Frantziak gain, Japonia eta Alemania izango dira. Sustraietara joz berdintsu: Europa indartu batekin, herrialde garatuek agindu eta gainerakoek, Hirugarren Mundukoek batez ere, agindutakoa bete.

kontua da, horrela onartu ez arren, nola-halako kontaktuak mantendu izan dituelako jada.

Sinn Feinneke ere proposamena, oro har, ontzat jo badu ere, kritikak luzatu dizkio, Irlanda batuaren bidean abiatzeko aztarnarik ez duelako agertzen. Sinn Feinen ustez, beraz, proposamenak alde batera desorekatu eta okerrak dira.

Baina nondik eta nola hasi, bada, korapiloa askatzen? Ez, ez litzateke

gutxi gobernu britainiarrak, nahiz eta ofizialki ez adierazi, proposamenari heltzea. Kontaktuok denborak azaleratuko litzuke. Nahiz eta, akaso, estaltzea lortu, estatuen armen indarrak sakoneko arazoak ez dituela konpontzen argi dago jadanik. Bai han zein Europako beste herrialde batzuetan. Zifegitasunak alde batera utziz, IRaren jarduerak ere ez du lortu egoera Irlanda baturantz desorekatzea. Ez atzera, ez aurrera beraz. De-

mostratu barik dago oraindik denbora ahularen alde egiten duenik. Bestalde, behin behintzat, Davidek Goliath lurrera bota zuen. Korapiloa katean, handiena askatzeko korapilo txikiak askatu behar dira lehenbizi.

ESPAINIAKO hauteskondeek bide berriak ireki dituzte Espainiako politikagintzan. Ez gehiegizkoak, PSOEk pentsatu baino askoz emaitza hobekak lortu dituelako, baina bai legeen jokoa eta alderdien arteko itunen aldetik. PSOEk ondo lotu beharko du akordio CiU eta EAJrekin, legealdi honetan hauen exijentzia maila ere igo egingo delako. Akordioak ondo lotuz gero, arazorik gabe gobernatuko badu ere—CiU eta EAJri ere itsaso barea komeni zaielako—Kongresua zein Senatuan bizitza politikoa bizitu egingo da, besterik ez bada, lege edo ekimen batzuek arrera egin dezaten bostetik hiru behar direlako, eta PP gabe hori ezin delako lortu.

Bestalde, hauteskondeek lokartarazi dituzte PSOEko barne gatazkak. Agintaldirako bidaideak topatzeko urratsetan azaleratu dira jada lehenbizikoak, eta ez dago arrazoirik aurrerantzean agertuko ez direnik pentsatzeko.

TERMINOLOGIA

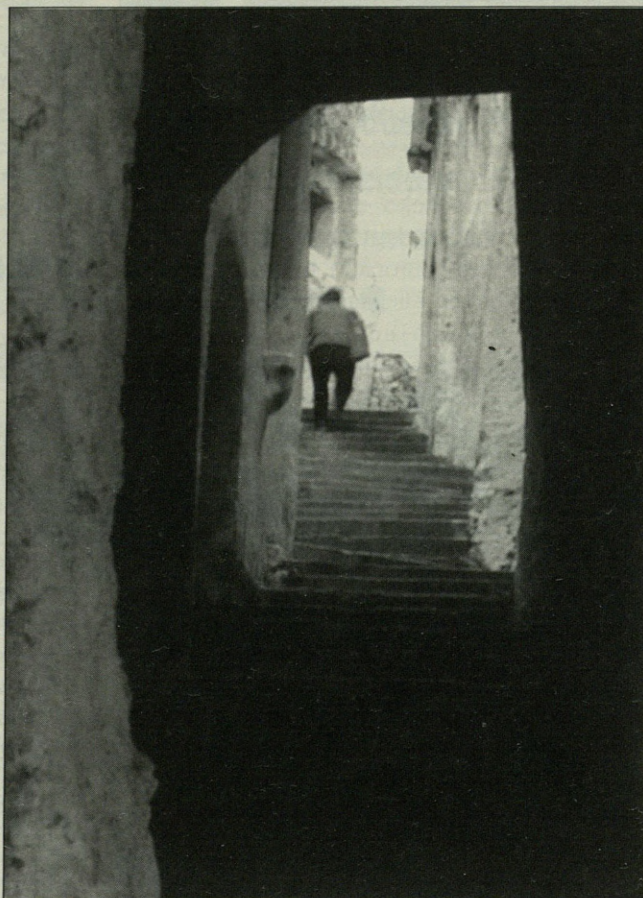
Korapilo. *Biburduraz estuturik, askatzen zail den lotura.*

Bosnia aldean egoerak berdintsu jarraitzen badu, eta epe laburrean behintzat ez du aldatzeko itxurarik, Balkanak berbak nahaste-borraste eta pareko berben sinonimo bihurtzeko joera du. Dagoeneko bihurtu ez bada. Esaterako, berriro ere uholde batzuk Euskal Herrian eta egunkari bateko azpititulua: «Uren abiadurak izugarritzko balkana sortu du Bilboko Alde Zaharrean». Tira, tontakeriak. Baina Bosniako 'balkanak' norabide hori darama. Serbiarrek, Bosniako gerra irabazitzat jo eta beste fronte batzuetara so egiten dute: Serbia Handirako pasabideak lortzeko Mazedoniari, mehatxu eginez, lurraldeak eskatu dizkiote, eta Kosovon 'garbiketa etnikoari ekiteko prest azaldu dira. Musulmanek Bosniako kroaziarren aurka burutu berri dituzten kontraerasoak medio, Kroazia eta Bosnia, lehengo 'aliatuak', erabateko gerra baten atarian daude. NBek Bosnian 'babesguneak' sortzeak serbiarren eraso gogorragoak ekarri ditu. Eskerrak babesgune direla. Serbiak NBeko so egileak atzera bota ditu. EEBBek 300 soldadurekin 'babestu' behar ei dute Mazedonia. Bosniako armadaren zatiketa, serbiarren arteko banaketa... Jakina, baina korapilo gehiegi.

Lukas Martinez

Beltzez jantzitako Italiaren ama hizkuntzen historia

Calabria Italiaren hegoaldean dago, 'botaren muturrean'. Bertan hizkuntza desberdinak bizi dira, italieraz gain. Mediterraneo itsasoak ekarri dituen kultura eta hizkuntzak dira, inmigrazio edota inbasioen ondorioz, eta zuzenki eragin dutenak herrialde honen kultur ezaugarrietan. Grekanikera, albrehera, romaera eta okzitaniera, bertako dialekto calabriera eta italierarekin bizi dira.

Beltzez jantzitako Italian beste lau hizkuntza daude.

ROCAFORTE del Greko 800 metroko mendi bateko haritzaren artean dagoen herria dugu. Itsasotik oso kilometro gutxira, Calabriako komunitate grekanikoak duen herri handiena

da, 1.000 biztanle inguru bizi baitira bertan. Eskola nagusian, inguruko herrien erreferentzia, zibilizaziotik hurbilen dagoen Rocafort del Greko honetan, jada ez da grekanikeraz hitz egiten.

Galliciano eta Rochudi, adiz, komunitate grekanikoak dituen herri esanguratsuenak dira. Ez dago errepiderik bertara heltzeko, asfaltatu gabeko bideetatik abiatu behar dugu. Gallicianon 10 bat familia bizi dira eta Rochudi zaharretan hiru pertsona. Beltzez jantzitako Italian grekanikeraz dugu italierarekin batera bizi behar duen hizkuntza gutxiagotu bat, hiltzearen aurreko hizkuntza berezia.

Grekoak eta albaniarra

Une honetan, Italia osoan 11 hizkuntza *sasi-ofizial* hitz egiten dira, italieraz gain. Hala eta guztiz ere Italiak ez du Hizkuntza Gutxiagotuen Europako Kartan sinatu. Italiako gobernuak begiak ixtea nahiago du Italiako hizkuntzen *puzketa* onartzea baino. Calabria hain zuzen ere, hizkuntza gutxiagotu hauen gune garrantzitsuenak dugu. Grekaniko, albrehera, okzitaniera eta rom komunitate garrantzitsuenak bertan auzitzen dira. Museo hizkuntza bihurtu zaizkigu, ez baki

Grekanikera, albreshera, okzitaniera eta romaera ia ia museo hizkuntza bihurtu dira. Gero eta gazte gutxiago dira euren arbasoen kultura eta hizkuntza ikasten dutenak. Italiako gobernua Hizkuntza Gutxiagotuen Europako Karta ez sinatu izanak egoeraren konponbidea zaildu egiten du.

rik euren pisu eta garrantzi historiko eta kulturalagatik, hauetako batzuk hiltzeaz daudelako baizik. Calabria-ko mendietan barrena sartzeak hizkuntzen erreserba natural batean sartzeak dirudi, eta laster galduko diren hitzak entzutea.

Reggio eta Cosenza herrialdeek duten orografia zailak oso lagundu du hizkuntza hauen biziraupenean. 1960. urtera arte, herrialde menditsu honen barnealdean dauden herri askok ez zuten komunikazio biderik, ez zegoen errepi-derik eta isolamenduan bizi ziren komunitateak ziren. Galliciano, adibidez, Reggio hiriburutik 50 kmra, komunitate grekanikoak duen altxorra da. Asfaltatu gabeko bide batetik abiatuta, bertan bizi diren 10 familien ahotik eta kale estu eta zaharretan grekanikera entzuteko aukera dugu.

Teoria askotxo daude Italian grekoen presentzia hau azaltzeko, baina bi dira nagusiak. Batzuek Grezia Handiaren garaitik mantentzen diren komunitateen az-

tarnak direla uste dute, eta bigarren teoria XV. eta XVI. mendeetan eman ziren in-migrazioetan oinarritzen da. Bat zein bestea izan, harritzekoa da hizkuntza honen

biziraupena. Gehienek ez dakite grafia grekoan idazten, baina greko klasikoko hitz asko erabiltzen dituzte. Hizkuntzaren ahozko transmisioa baliatu behar izan

Romaera, ijitoen hizkuntza gutxiagotua

«**GU** gutxiengo etniko bat gara. Zingaro bezala bartzan gaituzte baina guk ez dugu hitz hori onartzen. Gu romak gara, zuen hizkuntzara itzulita, ijitoak» dio Ercole Lacavak, Calabriako Talde Nomaden Elkartearen lehendakariak. 1.300 ijito bizi dira Calabrian, eta Italia osoan 6.000 izatera hel daitezke. Helgoaldeko herrialde honetan bizi da komunitate garrantzitsue-na.

Emakumearen garrantzia ugalkortasunare-n

sinbolo, klanetan edota familia handietan biltzen dira. Euren sinesmenak eta fede katolikoa biltzen dute, hiriburu nagusieta-ko periferian bizi dira eta sedentariak bihurtu dira. Baina Europako beste komunitate batzuekin konparatzen baditugu badute zer eskaini: oro-korrean, euren hizkuntza erabiltzen eta transmititzen jarraitzen dute. Opera Nomadi Elkartek behin eta berriro eskatu du eu-ren kultura eta hizkun-tzaren iraupenerako sis-

temak eratzea eta diru-dienez, Calabriako Kon-tseiluak, azkenik, martxan jarri ditu romaera iker-tzeko hainbat azterketa. «Hala eta guztiz ere, ez dugu gehiegi espero», esan digu Calabriako ordezkariak.

Klanan garrantzian oi-narritzen da hizkuntzaren transmisioa. «Umeak romaera ikasten dute amarengandik, eta gure familietan romaneaz hitz egiten dugu, baina gero eskolan italiara inposatzen zaie».

Calabriako orografia menditsua eta herri hauek mantendu duten isolamendua lagungarriak izan dira hizkuntzen iraupenean.

dute jakina, baina hizkuntza honek duen kutsadura handia da, eta batzuetan latinezko eta italierazko hitzak nahasten dituzte. Apodiazzi bezalako kultur elkarteen esfortzuak ala Bova Marinan kokatuta dagoen grekozko irakasleen eskola eta ikerketa gunea ez dira nahikoak hizkuntza honek bizi duen galera prozesua galarazteko. «*Ela, ela mu conda, ti ego imme manacho*», «Etorri, etorri nirekin, bakarrik nagoela», Gallicianon abesten duten kantu herrikoiko esaldia da, baina gazteek ez dute kantuaren doinua besterik ezagutzen.

Cosenzan dago Italiako gutxiengo garrantzitsueneko komunitate nabarmena: albreshak. Calabria, Sizilia, Basilicata eta Capitanata herrialdeetan kokatuta, XV. mendean inperio otomanoak eragindako albaniarren exodoko aztarnak dira. Hasieran oso errepresio handia jasan bazuten ere —batez ere erlijio greko-or-

todoxoko fededunak zirelako—, gaur egun esan dezakegu folklore calabriarrak albresharen hainbat ezau-garri dituela. Hizkuntza, aldiz, guztiz desberdina da. Gaur egun hitz egiten den albreshera, Albaniako ipa-

rraldean hitz egiten den hizkuntzaren (ghego) eta Kosovoko hizkuntzaren (tosko) arteko nahasketaren emaitza da. Ernesto Tocci irakaslearen eskolara hiruzpalau gazte doaz. Bere etxean antolatu duen eskola

txiki hau albresheraren ar-rrerapauso garrantzitsuen da, Mongrassanon 1991. zabaldutako Museo eta Ikerketa Gune Ikonogra-koarekin batera.

Kultura italo-albanian sustraiturik dago eta grek- nikera baino egoera hobea badago ere, albresha 'et-ko hizkuntza' da. Gazte- gehienek nezakaritza eta beltzantza lantzen dute, herriska hauek uzten dituzte eta honekin batera, eur- gurasoen kultura eta ohit- rak ahortzi. Cosenzan Unibertsitatean duela gutxi katedra berezia zabaldu zuen hizkuntza desberdin haue- azterketa bultzatzeko. Hi- zuntza hauek bizirik irat- arren, etorkizun iluna du eta jada unibertsitarien ga- bihurtu da, nolabait, hi- zuntza hilak izango dire- aurrikusten delako. Beltz- jantzitako Italiaren ama- zuntzen historia bukatze- dago.

Valdoarrak, Okzitaniatik Calabriara

CALABRIAK ezagutzen duen beste gutxiengo bat valdoarra da. Pietro Valdok egindako Bibliaren irakurketaren jarraitzaileak dira eta Inkisizioaren errepresio gogorraren ondorioz, Proventza eta Piemontetik aldegin eta Calabrian babestu ziren Erromatik. Euren hizkuntza 1.315 urtean ekarritako okzitanieraren ga- rapena dugu. Gaur egun, Guardia Piemontesen topa daitezke valdoarren aztarna garrantzitsuak. Bertan da- go Gian Luigi Pascale (Calvinoren jarraitzailea) kultur elkarte eta baita Inkisizioak ezarritako errepresioaren aztarnak. Honen isla dugu oraindik ateetan manten- tzen diren egurrezko lehioak. Hauek giltza berezi bat zuten eta dominikoek erabiltzen zituzten erlijio kato- likoaren errotoak jarraitzen zirela ziurtatzeko eta ez aldiz, valdoarrak. Gaur egungo okzitanierarekin hitz eta esaera komun batzuk mantentzen badituzte ere, hauek antzinan erabiltzen ziren forma arkaikoak dira eta Calabrian bizi diren beste hizkuntza batzuek bezala, calabriarrera eta italieraren nahasketa dute.

Myriam Gartzia

IRUÑEA: Uztailak 19-31

Informazioa: UEU, General Concha 25-6, BILBO Tel. (94)4217145

Matrikula-epea: Ekainak 1-30

ARTEA ETA KOMUNIKAZIOA

ANTZERKILARITZA (Uzt. 19/31) Antzerkia zer den. Antzerkiaren teknika desberdinak. Korronteak. Erabiliko den teknika aditzera eman. Gorputza. Ahotsa. Elementu dramatikoak.

BERTSOLARITZA. (Uzt. 19/23) Bertsolaritzaren historia. Bertsolaritzaren inguruan egindako zenbait azterlanen aurkezpena.

MUSIKA (Uzt. 19/31) 1. astean ahotsa eta kantua landuko dira. 2. astean musikoterapia.

GIZA ETA GIZARTE-ZIENTZIAK

FILOSOFIA (Uzt. 19/23) Ikastaro monografikoa: «Kategoriez».

HISTORIA (Uzt. 19/31) a)Artea eta historia, b)XVIII. mendea Euskal Herrian, c)Nazionalismoa: hurbilpen teorikoa, d)Nazionalismoa Euskal Herrian (1876-1936), e)irteera bi.

KAZETARITZA (Uzt. 26/31)Herri eta euskaldeen prentsa idatzia.

PEDAGOGIA (Uzt. 19/23)Hezkidetzaren irakaskuntza.

PSIKOLOGIA (Uzt. 19/23)Gizarte-irudikapenak eta xenofobia. —Drogomenpekotasuna. —Estresa eta osasuna.

SOZIOLINGUISTIKA (Uzt. 19/31) 1. astean: Hizkuntz plangintzarako oinarriko kontzeptuak. 2. astean: Sakonketa: Kontzeptu teorikoen azterketa eta konparaketa.

SOZIOLOGIA (Uzt. 26/31)Estatuari buruz ikastaro monografikoa.

ZUZENBIDEA (Uzt. 26/31)Euskal foru zuzenbide zibila. Maastrichteko ituna. Greba-legea. Prozedura administratiboari buruzko legea.

HIZKUNTZALARITZA

GLOTODIDAKTIKA 1 (Uzt. 19/31)Irakasleakiei begirako oinarriko ikastaroa.

GLOTODIDAKTIKA 2 (Uzt. 19/31)Irakasle arituei zuzendutako Sugestopedia ikastaroa.

IKASKETA KLASIKOAK (Uzt. 19/23)Latina euskaraz irakasteko baliabideen ezagupidea eta lanketa (bereziki BBB eta UBIko irakasleei zuzendua).

ITZULPENGINTZA ETA INTERPRETARITZA (Uzt. 19/31) 1. astean: Itzulpengintzaren ikuspegi orokorra. 2. astean hiru aukera: a)Itzulpen juridiko-administratiboa. b)Itzulpen dibulgatiboa: testu pragmatikoa. c)Interpretaritzaren (talde mugatua).

LINGUISTIKA (Uzt. 19/31)Euskal fonologia: analisisa, sintesia, azentua. Irakurmena eta euskal fonologia. Sintaxia. Lexikogintza. Dialektologia. Tesien aurkezpena.

LITERATURA (Uzt. 19/23)Euskal aldizkari gintzaren historia eta esperientzia desberdinak. Autoedizioa.

NATUR ZIENTZIAK

NATUR ZIENTZIAK (Uzt. 19/31) 1. astean: ikastaro monografikoa: makroeboluzioa. Alabaina, geologoek zenbait hitzaldi paralelo antolatuta dituzte. Asteburuan (24-26) irteera Panticosara. 2. astean: Zenbait hitzaldi solte.

OSASUNA (Uzt. 19/31)Kirol medikuntzarekiko hurbilketa. Kirol masailaritzaren teknologia kosmetikoa. Sendagilea eta gaisoa. Geriatria. Jaioberri eta ume azpinnormalen estimulazio goiztiarra. Bioetika. Euskal medikuntza herrikoia.

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

FISIKA (Uzt. 26/30)Ikastaro monografikoa: Lurraren Fisika. Hitzaldiak: Lienard-Wiechert-en portzentaia. Kirolaren Fisika. Mekanika kuantikoaren zenbait berezitasun. Bideo-emanaldiak. Laborategi-praktikak. Txangoa: Planetarioa.

INFORMATIKA (Uzt. 19/23)Sare eta zerbitzu telematikoak. Zer mikrokonputagailu erosi. Birus informatikoak.

LANEKO EUSKARA (Uzt. 19/31)Administratiboko langileentzako alfabetatze teknika.

MATEMATIKA (Uzt. 19/23)Euskal Herriko etnomatematika. —Frobenius-en teorema. —Emakumeok eta matematika.

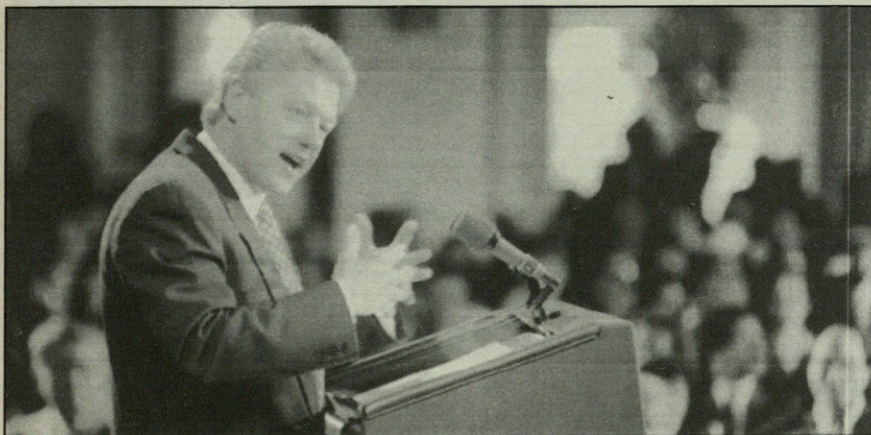
BABESLE NAGUSIAK:

Eusko Jaurlaritzako Lehendakariaren Idazkaritza eta Kultura Saila,

Nafarroako Gobernuaren Lehendakariaren Departamendua,

Europako Elkartetako Batzordea

HISTORIA ETA GERO

■ HOLLYWOOD CLINTONEKIN

BERE popularitateak behera egiten du, bere aliatuak ez daude gustura Bosniarekiko eramandako politikarekin, bere egitarau ekonomikoa onartzeko arazoak... Alabaina, Clintonek badu pozik izateko arrazoi bat behintzat: Hollywooden maite dute. «Sunday Times» egunkariak dioena egia bada, «Kennedy eta Sinatraren artean egondako adiskidetasunaz geroztik, Holliwooden lehendakari bat bera ere ez da Clinton moduan ongi ikusia izan». Egunkari britainiarrak dioenez, Barbra Streisand litzateke zeru izartsu horretako punturik argitsuena. Egunkariaren arabera, Clintonen alde erakusten duen jarreragatik balitz, berehala izendatuko lukete 'bigarren lady'.

■ TXILEKO GERRILARIAK SOMALIARAKO PREST

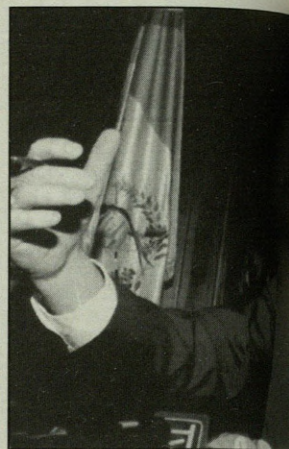
NAZIO Batuen Erakundeko idazkari nagusia den Butros Ghalik jakinarazi duenez, gero eta zailtasun handiagoak daude estatuek Somaliarako kasku urdinak eskaini ditzaten. Horren aurrean,

Txileko FPMR (Manuel Rodriguez Fronte Abertzalea) talde gerrilariak 200 gerrilari bidaltzeko prest azaldu da publikoki. «Estatu militarizatuan jaiotakoak eta munduko bakea gizakumeon gauza dela guztiz jabeturik, NBeren beharretara 200 gerrilari jartzera behartuak sentitzen gara». FPMR Pinochet-en diktadura garaian jaio zen eta Txilen azken boladan izandako zenbait atentaturen egileak omen dira.

■ VANPIROAREN BERPIZKUNDEA

BRTAINIARRA zen, Sarah Ellen, eta duela lauorgeri urte, hil zenean, zera iragarri zuen ahots ziur eta misterio-tsuz: «Hemendik lauorgeri urtera berpiztuko naiz». Eta hilaren 9an milaka pertsona bildu ziren Peruko Pisco herriko hilerrian, ea zer gertatzen zen. Akaso iragarpen hori egin zuenak pertsona normalaren ospea izan balu ez zatekeen ezer gertatuko. Baina banpiro ospea zuen eta 80 urte haue-tan, gero eta gehiago data hurbildu ahala, zona hartako biztanleak beldur ziren bere berpizkundeaz. XXI. mende atarian ez bide dira horrelakoak gertatzen.

E L E M E L E

«Nik ez ditut arazoak konponduko, horietako gehienak egiturazkoak dira eta. Guatemalako demokrazia berria, abula eta trantsiziozkoa da; nire funtzioa demokrazia sendotzea eta guatemalarrak guztien arteko bilgune izatea da».

Ramiro de Leon, Guatemalako lehendakari berria.

«Europako herritarrei inposatu egin zaie Maastrichteko Ituna; herrialde batek ezetz esan, duenean amore emanaraz arte presionatua izan da. Majorrek erreferenduma deitzen ez badu traidore bat izango da».

Margaret Thatcher, Erresuma Batuko lehen ministro ohia.

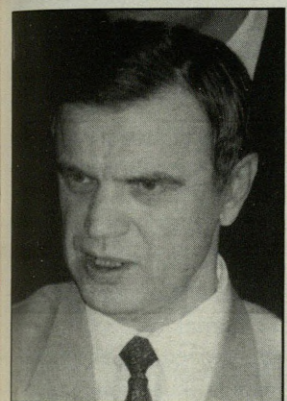

LOI HARTZUNA K

ERASO ARRAZISTEK GOGOR JARRAITZEN DUTE ALEMANIAN

Maiatzaren 28an Alemaniako Solingen herrian herritar turkiarren aurka egin-dako sarraskiaz geroztik, arrazazko beste 70 delitu egon izan dira Alemanian. Horien artean etorkinen etxe edota errefuxiatuak hartzeko etxeen erreketak nabarmendu dira. Hilaren 8an hauetako bi etxeri eman zieten su Friburg-en; Wachtendonk-en 50 indiar bizi ziren etxe bati, eta Duisburgen gazte aleman batek bere auzo marokkoarren etxeari sua eman zion. Aitzakia gisa edo, gazteak mozkortuta zegoela adierazi zion poliziarri. Horrez gain, haien semeek enbarazu egiten ziotela eta egun horretan emaztegaiki utzi zuela. Iragan astean ez zen egun bat bera ere izan arazo arrazistarik gabe.

«Ez dakit zergatik baina dagoeneko, Errusian, Ieltsinek ez ditu boterearen bariak kontrolatzen».

Ruslan Jasvulatov, Errusiako Legebiltzarreko lehendakaria.

«Clinton homosexualen amorantea da, emakumezalea, marihuana erretzailea izandakoa eta gainera ez zuen soldadutzarik egin».

Harold Campbell, EEBetako Armadako jenerala.

«Gobernu hau erabakiak hartzeko orduan aldatzen ez bada, ez du bizirautea merezi».

Norman Lamont, Erresuma Batuko Ekonomia ministro ohia.

DESBERDINTASUNAK BOSNIAKO ARMADAN

BOSNIAKO agintariek orain arte Bosniako Armadako, *Armija*, buruzagia izen den Sefer Halilovic jenerala bere postutik kendu dute. Gertakizuna armadan dauden desberdintasunen adierazle moduan hartua izan da eta gobernuak bertako alde moderatuari egindako mesede gisa. Alia Izetbegobic Bosniako lehendakariak adierazi zuenez, goi mailako agintaritzak militarrean dauden jarrera desberdinengatik izan da. Horien artean Halilovic eta Jusut Pusinaren arteko ezinikusia. Baina arrazoi hauen gain, lehendakariaren esanetan, Halilovicek buruzagitza akats nabarmenak izan ditu. Informazio ministroa den Kemal Muftic zehatzagoa izan zen: «Ez du ezer egin Sarajevoren alde eta gainera erradikalegia da».

Pako Txabarri, Banoa bidai agentziaren arduraduna

«Gu bidaiaren artisauak gara, ez kateko langileak»

Pako Txabarri, beste batzuen artean, Banoa bidai agentziako kide da. Bulegoan lan egiteaz gain, bidai-gidaria da. Ohizko gidarien lan moduetatik ihes egin nahi du eta Banoaren 'bidaia desberdinak' nahiago ditu. Berarekin aritu gara bidai agentzia berri hauen egoeraz hitz egiteko. Oporretako garaia heldu denez, ondo dago jakitea zer eskaintzen diguten enpresa hauek.

ARGIA. Badirudi, hondartza eta itxasoko oporretarako aukerak gero eta arrakasta txikiagoa dutela. Banoa filosofia horretatik ateratzen den bidai agentzia da.

PAKO TXABARRI.

Alde horretatik oso garbi ditugu zeintzuk diren irizpideak. Gure eskaintza ez da handia, taldeak ere txikiak dira, ez dugu jotzen luxuzko hoteletara... gure ideia beste bat da. Lan hau dirua irabazteko egiten dugu, baina bidaiatzea oso gustuko dugulako, batez ere, egiten dugu hau. Indiara doan gidaria, adibidez, hamaika aldiz egon da han eta Indiaz da-

kien dena azalduko du; gero pertsonaren esku gelditzen da aukeratzea. Ez gara luxuzko hoteletara joango, edo agian bai, baina guretzat leku interesgarrienak diren eramango ditugu, nahiz eta hotelik ez izan. Gau horretan hamaka batean egin behar bada lo, horrela egingo dugu. Gure eskaintza ez da handiegia, bidaiaren 'artisauak' garelako.

■ «Ohizko agentziena eta gure merkatua desberdinak ziren; gaur egun 'abentura bidaia' eskaintzen dituzte, konpententzia bihurtu dira» ●

Ez gara maioristak, nahiz eta gutxi izan, dakiguna ondo egitea da gure helburua eta, ohizko agentzietatik eskaintza berezia egitea nahiago dugu.

A. Hala eta guztiz ere, agentzia multinazionalen konpetitu behar duzue. Nola aurre egin hauei?

P.T. Orain arte diferentzia nabarmen bat egon da: gure merkatua eta euren oso desberdinak ziren. Hau da, gure merkatua askoz ere txikiagoa izan arren, oso zehatza zen, eskaera zehatzekin zetozen eta guk, bestetik, ez dugu zereginik ohizko agentzietara joaten diren bezeroekin. Ez dakigu zer dagoen Benidorm-en, eta gainera ez dugu jakin nahi ere. Baina orain gauzak aldatu egin dira. Hainbat agentzia sortu dira geurea

bezalakoa eta ohizko agentziak guk orain arte landu ditugun bidaiak eskaintzen ari dira, «abentura bidaia» izenpean. Gureak «abentura bidaia» soilik izan ez daitezen saiatzen gara, herrialdeen errealitatera hurbiltzen. Hirugarren munduko herriak ulertzea eta euren gu ulertzea. Ohizko agentzia hauek ikusi dute merkatu hori, eta hartzeko asmoz dabilta.

A. Azken boni gaur egungo krisi ekonomikoa geblitz badiogu, zer gertatzen da?

P.T. Oraingoz ezer ez. Alde batetik, agentzia multinazionalen sarrerak ez dute ezer kendu, eta bestetik, gugana datorren jende kopurua igo egin da. Gure bezeroen ezaugarri ekonomikoak berdin jarraitzen dute. Beldur ginen aurtengo arrikuspenak egitean, baina jarri genituen helburuak betetzen ari gara.

Hala eta guztiz ere, guk ez dugu etekin handiak lortzeko helbururik. Gure helburua hori izango balitz, agian gehiago nabaritu-

«Banoa» taldeko kideek bidaia bere bizitzaren alde garrantzitsua bezala hartzen dute, horrela ez balitz «Banoa» ez zen «Banoa» izango, auskalo zer izango zen» azaldu digu Pako Txabarrik (argazkian goiko partean, «Banoa» bidai agentziaren kideen artean).

genuke, baina ez da horrela. Eta lehen esan dizudan bezala, helburuak betetzen ari gara.

A. Baina zuen bidaiak beste agentzienak baino garestiagoak dira.

P.T. Arrazoi sinple baten-
gatik: ez ditugu pertsona
talde handiak antolatzen.
Horrek gastuak garestitzen
ditu; azken batean, zenbat
eta talde handiagoa izan,
orduak eta prezio hobeak
lortzen dituzu. Gure taldeak,
normalean, 8 pertsonak
osatzen dute, 16 gehien jota.
Hor ere bidaiaren filosofia
islatzen da: lehen aipatutako
errealitate berri batera hur-
biltzea eta, noski, mende-
baldeko sistema kontsu-
mistaren «kutsadura» inpo-
satu gabe.

Gure zirkuituak asko
lantzen diren bidaiak dira,
pertsona zehatzek eginak
eta, gauza guztien gainetik,

gureak. Hau da, ez ditugu
beste zerbitzu batzuk har-
tzen, guk kontrolatzen dugu
prosezua, hasten denetik
bukatzen den arte. Asti-
sauak bezala. Artisauek lan
kate baten jartzea zaila den
moduan, katean lan egiten
duen langilea ez da artisaia.
Artisauen produktuak ka-

■ **«Gure bezeroak
ez dira aberatsak,
baina soldata
egonkor bat dute:
irakasleak,
funtzionarioak...»** ●

tean egindako produktuak
baino garestiagoak dira.

A. Lehen bezeroen ezau-
garri ekonomikoak aipatu
dituzu. Zein bezero mota

duzue?

P.T. Gehienek soldata
egonkor bat dute. Irakas-
leak, funtzionarioak edota
lanbide liberaletan dabil-
tzanak: gure bidaiak uztai-
leko soldata, udako extra eta
aurreztutako pixkatekin or-
daintzen dituzten pertso-
nak. Adina, normala denez,
30 eta 45 urte bitarte mugit-
zen da. Normala diot, bi-
daiaren filosofiagatik eta,
bestetik, dirua izatea esan
nahi duelako. Gazteagoak
ere badaude, baina salbues-
pen ez badira ere, oso gutxi
bai. Bestetik, lehen aipatu
dudan belaunaldikoak, eu-
ren bizitza moduagatik,
gehienak ez daude ezkon-
duta eta ez dute familia al-
deko erantzukizunik. Baka-
rrik bizi direnak, bikoteak...

A. Baina, azken batean, ez
dituzue zuek ere bidaia
hauek kontsumo produktu
bihurtzen?

P.T. Bai eta ez. Bai, dirua
irabazteko egiten dugulako
eta ez, ez dugulako inoiz
masifikatuko. Gure helbu-
rua agentzia mantentzea da.
Gainera, hemen lanean ari
garenok bidaia daramagu
odolean, gure bizitzaren al-
de garrantzitsu bat da. Ha-
maika aldiz egon gara mun-
duko txoko batzuetan bi-
dai-gidari izan gabe. Ondo
ikasiak gaude zentzu ho-
rretan.

Ohizko agentziak gu bai-
no aurreratuago doaz, hel-
tzen diren tokiak kontsumo
produktu bihurtuko dituzte.
Gu ez, eta horrela gertatuko
balitz ni izango nintzateke
eserleku hau utzi eta agen-
tziatik alde egingo lukeena;
bestetik, hala balitz Banoa
ez litzateke Banoa izango,
auskalo zer izango litzate-
keen.

Myriam Gartzia

Europak ezarritako kuotek kinka larrian jarri dute Irulegiko Ardo Kooperatiba

PENAK ARDOTAN ITO EZIN

Azken urteetan 47 ekoizleren artean eta 12 langile finkorekin martxan diharduen Irulegiko Ardo Kooperatibak oztopo larriak ditu aurten bere lan programa burutzeko. Europako ardogileen ekoizpenari nolabaiteko muga jartzearen EK-k ezarritako baldintzek asko zaildu dute kooperatiba txiki honen egoera.

EUROPAKO ardo ekoizleen urteroko ekoizpen kopuruak eta urteroko kontsumo tasak bat ez ze-

tozela eta, duela 10 urte EK-ko partaideek plangintza bat osatu zuten bi indize hauek pareka zitezen.

Kuota batzuk ere ezarri zituzten, Estatu bakoitzak bere ardo ekoizleen artean banatzeko. Frantzia 1989an hasi ziren kuota horiek banatzen, Institut National d'Apelation izeneko erakundearen bitartez. Bertako Kontseiluan parte hartzen dute ardo ekoizle handi zein txikiak. Kontseilu horrek, kuotak banatzeaz gain, urtero zenbat hektarea mahatsondo berri landatuko diren erabakitzen du. Baita nork izango duen lan-

datzeko baimena ere. Europak mahatsondoak errotik ateratako hektareako ematen dituen 100.000 literako (2.200.000 pezeta) primak ere bere bitartez kobratzen dira.

Irulegiko Ardo Kooperatiba ere aipatutako Kontseiluko partaide da. Kooperatiba, sortu zenetik, 200 hektarea landatzeko programa burutzeko ahaleginetan arda, baina Frantziako ekoizle nagusiek azken urteotan dituzten *stock*-ak urtero haz-

Ardoaren krisiari sagardoaren gorakadarekin erantzunez

DATOZEN urteetan zer nolako ahalmenak izango dituzten oso ongi ez dakiten arren, Irulegiko Ardo Kooperatibako hainbat partaidek sagardoa ekoizteko proiektu berri bat jarri dute martxan.

Ez da ideia berria. Ipar Euskal Herrian sagardoa aspaldidanik kontsumitu eta egiten zen. Baina duela 20 urte, ia desagertu egin zen produktu hau Iparraldeko mahaletatik. Azken urteotan sagardo kontsumoak Hego Euskal Herrian izan duen gorakada

ikusirik, hainbat lagun Gipuzkoako sagardotegi batzuetan izanak dira informazio eta iritzi eske. Sagartzia izeneko elkarte bat osatu dute, Baigorriko inguruetan sagarrondoak berriro ezartzeko beharrezkoa litzatekeen programa bat osatzeko.

Elkartek hil honetan du Biltzar Nagusia, eta bertan ikusiko dute parte hartu nahi dutenek zenbat landatzeko prest dauden eta datorren urtean landareak izango ez dituztenez (bertako landare klaseak nahi

dituzte, eta horretarako Zubietako sagardo ekoizleekin jarri dira harremanetan aurrikuspen batzuk egin asmoz), hainbat taula osatuko dituzte profesional baten laguntzaz. 1995ean landatuko dira lehen lurtsailak. Lehen fruituak 2000. urteko uztan jasoko dira. Bitartean, jada badiren sagarrondo zaharrak ekoizpenerako berreskuratzen saiatuko dira sagar desberdinen nahasketak egin ahal izateko.

Lehen esan bezala, Irulegiko Ardo Kooperatiba-

ko partaideak izango dira proiektu berri honetan, baina indibidualki edonon sar daiteke elkartean.

Lehen uztak direlarik, elkarteko partaideak bi multzotan banatuko dira: batetik, kolektiboki transformazioa egingo dutenak, Irulegiko Kooperatibaren ondoan edo barruan; eta bestetik, independente bezala ariko direnena. Lehen bi urteetan, proiektua martxan jartzeko, 30 hektarea sagasti landatu behar dira aurrikuspenen arabera.

ten dihoazela eta, duela bi urtetik 18 mahatsondo berri landatzeko eskatutako baimena ukatu egin zaio (hobe esanda, 2 landatzeko baimena eman zaio). *«Kontseiluan Bordel, Cognac, Champagne... Ekoizle handienak daude. Beraiek baidute indarra»*. Baina beraiek ere egun merkatuan dagoen saturazioaren kalteak jasaten dituzte.

Apelazioen garrantzia

Guri baimenak ukatuz ez dute beren egoera hobetuko, baina krisialdi bonetan ez dute ekoizle txikien indarraren hazkuntza abalbidetuko lukeen zirrikiturik utzi nahi. Horrekin, guk landatzeko prestatu ditugun lur sailak, eta horretarako egin ditugun inbertisioak, hutsean geratuko dira», dio Michel Bergouignan-ek, Irulegiko Kooperatibaren gerenteak. Apelazio txikiak 5.000 hektareatik behera lantzen di-

tuzten ardo ekoizleenak dira. Irulegik egun 185 hektarea besterik ez ditu lantzen, eta Sud-Ouest-eko apelazio txikian dago eta Ipar Euskal Herriko bakarra da. Konparazio bezala, esan behar Bordeleko apelazioak 100.000 hektarea dituela.

«Ardoaren prezioak apaltzen ari dira leku guztietan—dio Bergouignanek—. Baina hala ere, gure ekoizpen guztia saltzea lortzen genuen urtero, eta horrek gehiago landatzeko aukera ematen zigun. Baina orain, gehiago landatu ezin dugunez, ez dakigu gure programa burutu abal izango dugun». Eskaileren sistema erabiliz landatzen dute mahatsa kooperatibakoek. Horrek ardoa asko garestitzen du. Datu zehatzak ematearren, botilatan zuzenean partikularrari saldutako ardoa 30-40 liberaren artean egoten da. Biltegi handiei 16-20 libera artean saltzen diete. Gastuak, batez beste, 13-20 libera artekoak izaten dira botilako.

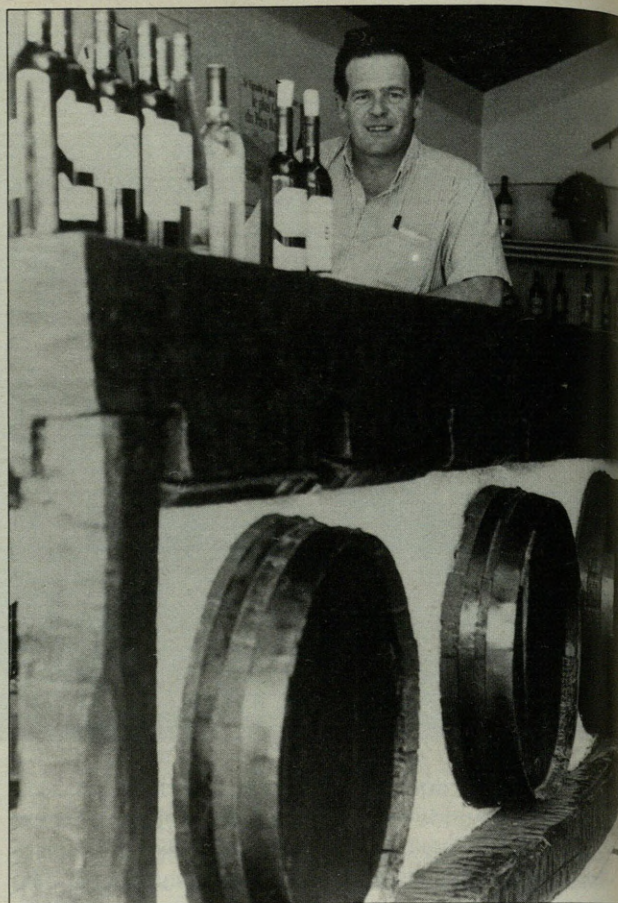
Urteko 500.000 botila ekoizten dituzte, baina aurtent, mahatsondo gazteak fruitua ematen hasi direnez, 800.000 botila ekoizteko

Eskailera sisteman landatzen dute mahatsa Irulegikoek; horrek asko garestitzen du ardo botila bakoitza.

La Casa del Café

— Juan Iriando S.A. —
DONOSTIA

Michel Bergouignan, Irulegiko Ardo Kooperatibaren gerentea, ekoizten duten ardoa erakutsiz.

gaitasuna dute jada. Normalean dena saltzen da Irulegiko inguruetan. Hala ere, eta azken emendakinak di-

**1991n
Kooperatibak 18 Ha
landatzeko
eskatutako
baimenari uko egin
zaio, inbertsioak
eginak diren arren ●**

rela eta, urrunago saldu beharrean egongo direla uste dute.

Txikiak izatea krisi garai honetan beraien aldeko baldintza izan daitekeela uste dute kooperatiba honetako partaideek. Bertako gerentearen hitzak horren

erakusle dira: «Zoko batean gaude, mendian. Ezin dugu gauza handirik egin, lehiarako ez gara areritua. Zoko hau bizirik atxiki nahi bada, merkatuaren araberrako posibilitateak segitu eta bertako produktua bultzatu behar dira». Europarekin zerikusia duten aferetarako Parisen mintrotua den Lamassoure baiorarekin hitz eginak dira kooperatibakoak. Baigorri autonomia pixka bat izango duen gune izatea proposatu diote. Erabakia hartzeaz dago Parise. Parisen ere erabakiko da, zurrumurruek dioten arabera, Irulegiko heldu den urtean 10 hektare gehiago lantzeko baimena izango ote duten ala ez.

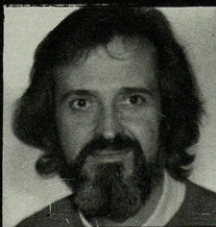
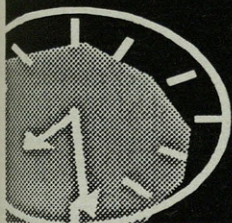
A magoia | ban

OM 1224
FM 99'8

ENTZUN!

20.30 - 21.00

MUGAZ GAIN

**Txema
Auzmendi**

BISECTOR

OM 1.224 DONOSTIA

LOIOLA FM 99'8

**Radio
POPULAR**

**HERRI
Irratia**

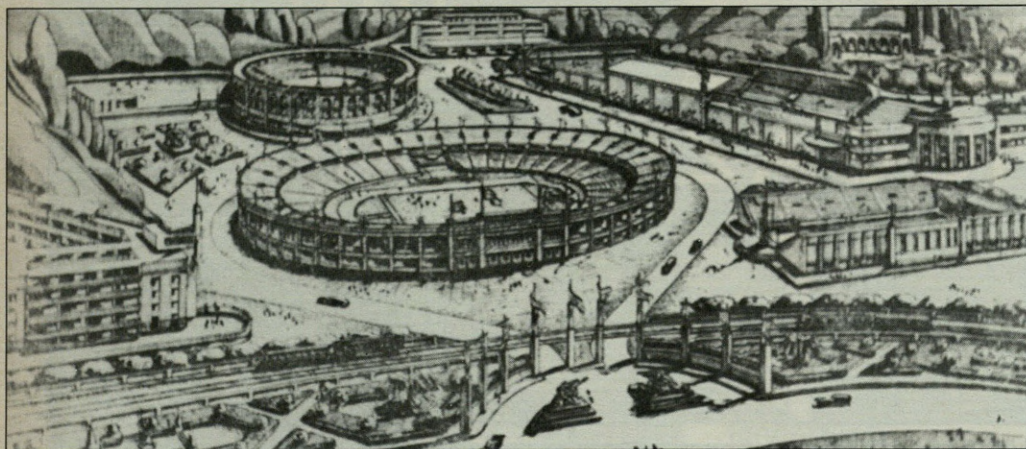
G I P U Z K O A

LAUROGEI URTE, HAMAIIKA GOL

Atotxan jokatu zen lehen partidutik ia laurogei urte igaro direla, zelai zaharreko atea betirako ixtera doaz. Garaipen gozo zein urte mingots asko tartean, Urumea ondoko zelaiko harmailak ez dira txuri urdinez gehiago jantziko. Orain, aspaldi abiatutako igogailuaren azken helmuga Anoetako estadia da. Eta Atotxa ere han egongo da. Estadio berrian kantatuko den gol berri bakoitzean.

ORAIN ia laurogei urte, 1913ko urriaren lauean, Atotxak bere lehen partidua ikusi zuen. Zaharrenek bakarrik gogoratuko duten Ondarretako futbol zelaiaren lekua betetzera etorria, euskal derbi batez etorri ziren lehen golak zelai berria: Real eta Athletic-en artean.

Zein izango ote Anoetako Pichichi berria?

ANOETAKO estadiaren proiektua ez da atzo goizeko kontua, eta horren lekuko, goiko marrazkian ageri den 1940eko proiektu zaharra dugu. Orain berrogeita hamar urte aurkeztutako hartan, dena den, futbol zelai berriaz gain zezen plaza eraikitzeko asmoa ere bazegoen.

Urteak joan urteak etorri, Donostiako auzune honetan egin beharreko zelai berriarena amaiera gabeko istorioa izan da. Aurten bertan, azken ordura arte, Udaletxea eta Realaren arteko finantzaketa akordioa airean egon da. Bestalde, zelai berriak inguruan izango duen atletismo pis-

tak eztabaida sutsuak piztu ditu; orain arte jokalaria gertu ikusten ohi zuten bazkideak, golak urrun samarretik ikusi beharraz kexu azaldu baitira.

Gauzak horrela, Europako XII. Atletismo Junior Txapelketa izango da Anoetako atea zabalduko dituen ospakizuna. 39 he-

rrialdetako kirolariak izango dira bertan, dena 850 atleta. Inaugurazioa uztailaren 29an izango da.

Anoetako estadio berrian 29.238 ikuslerentzako lekua egongo da, Atotxan baino 3.238 gehiago. Atotxan, izan ere, 14.000 eserleku daude, eta zutikako lekuak 12.000 dira. Testuinguru honetan, Realak egun dituen 13.000 inguru bazkide 20.000ra iristea da erronka nagusia. Honela, Anoetako atea zabaltzeko daudela eta bazkideak zelai berriko beren lekuak aukeratzen hasiak direnean, bazkide egin berri direnen kopurua positibotzat jo dute Realeko iturriek. Atotxako atea ixtea eta hilabete eskasera Anoetako atea irekiko dira.

Inauguración del nuevo campo de foot-ball en Ato

tekoa. Derbya hirunako berdinketaz amaitu zen, Pichichi bilbotarra izan zela Atotxako markagailua estreinatu zuena.

Urte hartan bertan, 1913-14 denboraldian, Realak 23 partidu jokatu zituen zelai berrian, hiru Athleticen kontra. Beste bost partidu

aipagarri, Irun Sporting Club eta Racing Club de Irun taldeen aurka jokaturakoak izan ziren, orduko Realaren arerio gogorak. Arenas de Guecho taldea ere bitan izan zen Atotxan.

Gaur egungo futbol ligako lehen partiduak, ordea, 1928an jokatu ziren, lehena

Athletic-en aurka izan zela. Norgehiagoka historiko honetan, Benito Diaz entrenatzailearen aginduetara, Realaren hamaikakoa honakoa izan zen: Izagirre; Ilundain, Galdos; Amadeo, Marculeta, Trino; Kiriki, Mariscal, Cholin, F. Bienzobas eta Iurrita. Denboral-

1913an inauguratutako zelaia Atotxa izena hartu zuen. 1600. urtean Erronkariko Garde herrian jaioa, Pascual de Atotxa Donostiako alkatea izan zen. (Txuri Urdin, Historia de la Real Sociedad de Futbol liburutik hartutako argazkia).

Jokalariek beren etxe berriara ohitu beharko dute. «Atotxako ikuslegoa oso botza izan da beti —adierazi digu Jesus Mari Zamorak—, eta oraingo atletismo pistarekin urruntasuna askoz gehiago nabaritutako delakoan nago. Ni Europa aldeko horrelako zelai batzuetan jokatu nago, eta ikusleak horren urrun antzemanda, ez dirudi kanpoan jokatzen ari zarenik». Xabier Esposito añorgarra ez da Zamoraren uste berekoa: «Nik ez diot beldurrik atletismo pistari. European ere badira makina bat talde beldurgarri horrelako zelaiak dituztenak». Urtetan bizkarrean 9 zenbakia eramandako Jesus Mari Satrustegi urruna go joan da bere iritzian:

«Atotxan jokalaria oso baxetua sentitzen da, baidago horrelako giro berezia. Ikusleek ere errespetu

bandiz tratatzen dituzte kanpoko jokalaria eta taldeak... Alde horretatik Atotxako ikusleek ere bere

marka utzi dute, leku guztietan esaten dute bori. Anoetan beste hainbeste izango da».

Anoetako estadioan 29.238 ikuslerentzako tokia egongo da, Atotxan baino 3.238 gehiago. Realaren erronka 20.000 bazkide izatera iristea da.

Esanahi bereziko euskal derbia

ADIO ATOTXA • ADIO ATOTXA

ATOTXAK bizi izan di-tuen une pozgarrien ze-rrendako lehen postueta-ko bat, zalantzarik gabe, 1976ko abenduaren 5eko arrantsaldean jokaturako partiduari dagokio. Partidu honetan, Gaztelu jo-kalaria omentzeaz gain, zaletuek beti grinaz bizi izan dituzten Real eta Athleticen arteko derbia ikusteko aukera zuten.

Harmailak gainezka zeuden, oihal txuri-urdin eta zuri-gorriak nonnahi. Partidu polita espero zu-ten ikusleek, baina joka-lariak zelairatu zirenean partidua garrantzia gal-du zuen nolabait. Atotxa-ko zelaira, beti bezala, bi taldeak lerroan irten ziren, kapitain biak, Inaxio Kor-tabarria eta Jo-se Angel Iribar, buru zirelarik. Detailtxo ba-tek bakarrik hausten zuen ohizko erritua: Iribar eta Kor-tabarriaren le-rruak lotuz, ikurrina ze-goien.

«Ikaragarria izan zen. Oraindik ez dakit nola adierazi une hartan sentitu nuen —gogoratu digu Iribarrek—. Atotxa osoa orru erraldoi bat bihurtu zen. Hunkigarria izan zen. Ikurrina, oraindik debekatua Eus-kal Herrian, denon ar-tean zegoen, ikusgai».

Ikurrina zelairatzeko proposamena Realeko jokalaria ohi batek, Jose Antonio Urangak, egin zuen. Partidu aurreko mi-nutuetan aldageletara joan, eta jokalariei ea iku-rrina ateratzeko prest al zeuden galdetu zien. *«Ados geunden denok ate-ratzearekin. Egun agian zaila da hura ulertzea, baina esanahi handia*

zuen guretzat. Oso kon-tzientziazatuta geunden guztiok, bagenekien gure ogibidetik ere zerbait egin behar zela garai haietako egoneza adierazteko», Kortabarriaren hitzetan.

Ikurrina ikusgai zego-e-la jokatu zen 1976ko derbi hura. Ekintza horrek on-dorio txarrak ere ekarri zizkien batzuei, Iribarrek dioen bezala: *«Ordunik, nonbaitera jokatzera joaten ginenean, bainbat irain eta mesprezu jasa-ten genituen»*. Baina iku-rrina aterea zen. Hamaika futbolzaleren oroimenean betirako gorderik geratu den irudia osatua zegoen. Partiduaren emaitza, 5-0, askoz gehiagok ahaztu dute.

di honetan Realak laugarren bukatu zuen. Benito Diaz 1930-1931 deboraldira arte egon zen postuan.

Harri Lowe britainiarra izan zen Realeko hurrengo entrenatzailea. Britainiarrak 1931-1932 denboraldian ekin zion lanari, 1934-1935ean postua utzi arte. Azken denboraldi honetan, Real 2. mailara jaitsi zen lehen aldiz.

1935-1936ean Realak une latzak bizi zituen. Urte har-tako Kopa txapelketako lehen kanporaketan, bestal-de, Union Club de Irun ego-kitu zitzaion lehen aurkako. Ikusmira sekulakoa zen, eta sarrerak ere garairako ga-resti samarrak; merkeenak pezeta t'erdi pasatxo balio zituen, garestienak, berriz, 3,10 pezeta.

Urtea ezin okerragoa suertatu zen. Real hiruga-ren mailara jaitsi zen, arau-di korapilatsuak medio gau-zatu ez zen jaitsiera. Espai-niako gerraren sua piztu zen bestalde, Liga txapelketa 1939-40arte eten zuena.

Ondorengo urteetan, Realak ondo merezitako *igogailu* goitizena irabazi zuen. Gerra ondorengo urte gogorretan, beterano eta gaztez osaturiko talde batez 1. eta 2. mailan gora eta behera ibili baitzen.

Igogailua gorenerantz

Monela, 1940-41ean, Real 1. mailara igo zen; hurrengo urtean, berriz, atzera 2. mailara jaitsi. 1942-43an, Benito Diazen eskutik, 1. mailarako sailkatu zen os-tera, hurrengo denboraldian 2. bigarren mailarako bidea hartuz.

1976ko
abenduaren
5ean, Iribar eta
Kortabarria
orduan
debekaturik
zegoen ikurrina
gidari atera ziren
aldageletatik.
Urte gogor
haietan, Athletic
eta Realeko
jokalariek
emandako
urratsa,
zelaietatik at
zabaldutako
gertakaria izan
zen.

1929ko otsailaren 10ean Ligako lehen partidua jokatu zen Atotxan, Real Athleticen kontra. Zutik, ezkerretik eskuinera: Galdos, Amadeo, Markuleta, Izagirre, Bolico eta Trino. Makurtuta: Kiriki, Mariscal, Cholin, Paco Bienzobas eta Iurrita. («Txuri Urdin, Historia de la Real Sociedad de Fútbol» liburutik hartutako argazkia).

Artean mutiko bat baino ez zela, Realeko jokalaria eta lehendakari izandako Iñaki Alkizak, igogailuaren gora-beherak ezagutu zituen: «Hura zen martxa hura! Urtero gora eta behera! Baina jendea bigarren mailako partiduetara asko joaten zen bala ere».

Honela, 1946-47an, Realak 1. mailara igo zen berriro, hurrengo urtean berriz ere jaisteko. 1948-49an Realak igo egingo zen oster, 1961-1962ra arte eutsiz lehen mailari. Tartean, 1951n, Realak bigarren geratu zen Kopa txapelketan.

1961-1962an Realak 2. mailarajaitsi zen berriz. 1. mailarako txartel berria ez zen 1966-67artearte lortu. «Oso egoera larrian geratu ginen, diosku Iñaki Alkizak, oso bazkide gutxirekin. 1966-67tik 1. mailan dugu Real».

1958-59 denboralditik 1973-74 bitartera arte Realen aritutako Rafa Mendiluzek, 1962ko abenduaren

11n Atotxan Sabadell taldearen aurka jokatutako norgehiagoka du gogoan: «Hamaika eta bat irabazi genien, jipoi ederra eman. Puertollanon Jesus Aranbarrik sartu eta lehen mailara eramanez gintuen golaz ere ez naiz sekula abaztuko».

Honela, lehen mailara igota, Donostiako taldea sailkapenak hobetzen joan zen urtero Andoni Elizondo entrenatzailearen eskutik. 1967-68an 14.ak bukatu zuten; 1968-69an eta 1969-1970ean 7. postua eskuratu zuten; eta 1970-71n eta 1971-72an 8. postua.

1972-73tik 1974era, Rafael Iriondo entrenatzaile berria zela, handik urte batzuetara txapelkun izan zen taldeko jokalaria gazteak agertzen hasi ziren: Gaztelu, Murillo, Kortabarria, Arkonada, Diego, Idigoras, Satrustegi, Zamora...

1974-1975 eta 1975-1976 denboraldietan, Andoni Elizondoren eskutik, Realak

UEFA txapelketarako sailkatu zen lehen aldiz.

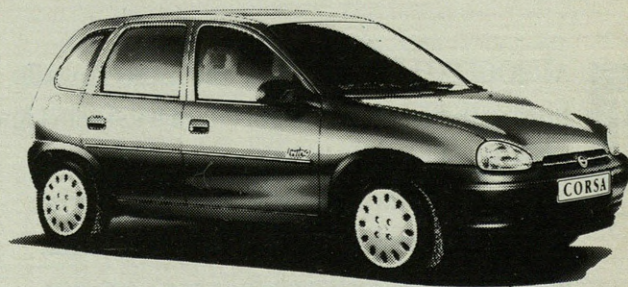
1978-79an, gerora txapelkun bihurtu zituen Alberto

Ormaetxearen gidaritzapean, Realak laugarren geratu zen. Hauek dira denboraldi hartan partiduren bat jokatu zuten jokalaria: Alonso, Amiano, Amuchastegi, Arkonada, Zelaieta, Kortabarria, Txoperena, Diego, Elkorro, Esnaola, Gajate, Gaztelu, Gorriz, Heras, Idigoras, Iriarte, Lopez Ufarte, Murillo anaiak, Otxotorena, Olaizola, Raulleaga, Satrustegi, Uralde eta Zamora.

Igogailua gailurreraino igo zen hasia zen ■

NERE AUTOA IZANGO BAZINA OPEL CORSA BERRIA IZANGO ZINATEKE

OPEL BERRIA **CORSA**
NIRE AUTOA! **OPEL**
Z A I N G A U Z K A Z U
TALLERES OLA

Olabarrena Autzoa. z/g. Tfnoak: 76 33 44 / 45 / 46. **BERGARA** (Gipuzkoa)
Erakusketa **ARRASATEN**: Loramendi. 2. Tfnoak: 79 05 86
DEBA ARRO. LEINTZ BAILARA ETA GOIERRI GARAIrako kontzesionaria
DENBORAREN PODERIOZ OPEL KONTZESIONARI OFIZIALAK. HOBLAK.

TXAPELEN GARAI AMESTUA

LAUROGEIKO hamarkadan, Atotxako igogailu hura gailurraren goren gorenera iritsi zen. Liga txapelketa bi aldiz irabazi eta Supercopa eskuratuta, txuri-urdinek Donostiako zelai zaharraren historiaren orri zoriontsuenak idatzi zituzten. Realaren ibilera ez zen hor amaitu, ordea, oraindik Errege Kopa eskuratzeko baitzegoen. Baita eskuratu ere.

IGOGAILUA martxan jarria zen. 1979-80an, Realak ordura arte Real Madriden eskuetan zegoen marka hautsi zuen: 32 partidu se-

gidan —Sevillako partidu beltz hura!—, bat bera ere galdu gabe. Realak, hala ere, 2. postuarekin konformatu behar izan zuen.

Atletico de Madriden aurkakoa izan zen Atotxan denboraldi hartan jokatu zen azken partidua. Bi eta huts irabazi ondoren, Real-eko jokalaria aldageletara sartu ziren, handik pixka batera ikusleen txaloen artean berriz zelaira atera behar izateko. «Hunkigarria izan zen, —gogoan du Iñaki Alkizak—, baina jokalaria berak izan ziren ikusleei txaloka hasi ziren lehenak».

1980-81ean lehen Liga txapelketa etorri zen, Ato-

txatik urrun samar, baina Gijongo El Molinon zelai txuri-urdinez jantzirik zegoela, Jesus Mari Zamorak azken orduko gola lortu zuen. «Gola sartuta, —diosku Zamorak—, korrika hasi nintzen, gure zaletuengana korrika».

Derbi berezi hura

Igogailuak, 1981-82an goiari eutsi zion. Liga txapelketa, dena den, ez zen

**1979ko urriaren 3ko
Milango Interren kontrako
partidua arrunt latza izan
zen. («Txuri Urdin, Historia
de la Real Sociedad de
Fútbol» liburutik hartutako
argazkia)**

azken partidura arte lortu: 1982ko apirilaren 25eko Athletic-en kontrako derbian. «Hura oso partidu berezia izan zen—gogoan du Zamorak—, baina egia esan, borrelakoa izateko osagai guztiak zituen». «Derbiak partidu oso bereziak izaten ziren orduan —adierazi digu Julio Olaizolak—, gaur egun baino askozaz gehiago». Realak bi eta bat irabazi zuen partidua. «Txapeldunak izan ginenean, —gogoan du Xabier Espotok—, golak berehala etortzen ziren Atotxan. Nik orduan Andoni Elizondori esaten nion: hara nola ibili izan garen, eta hara noraino iritsi!».

Udaberri parteko partidu hartan jarri zen Atotxan, bere historian lehen eta azken aldiz. «Ez dago sarrerarik» zioen kartela. Diruari dagokionez, aurrean Realak eta Athleticen jokatuak azken derbia izan da diru biltzaile errekor guztiak hautsi dituenak: 42.000.000 pezetatik gora (1.800.000 bat libera).

1982-83an Realak Superkopa eskuratu zuen. Real Madridek aurka hant bat eta hutsa galduta, lau eta zero irabazi zuten Atotxan donostiarrek. «Hura eta Milango Interren kontrakoa, gehien gogoratzen ditudan partiduak dira», adierazi digu Inaki Alkizak. Europako Liga txapeldunen txapelketan ere finalaren atarian geratu zen Donostiako taldea. Igogailua kontinente zaharreko ton-torrera iristekotan izan zen.

Hurrengo bi denboraldietan —Athleticek bi Liga eta Errege Kopa eskuratu zituela eta Osasuna lehen mailara igo berria zela—, Realak ez zen Europarako

sailkatu. Txapeldun izandako jokalaririk asko erretiratu, belaunaldi gaztearen falta sumatu zen. 1985-86an John Toshack galestarra etorri zen.

1986-87an, Ligan nahiko herren ibili ondoren, Errege Kopa eskuratu zuen Realak.

Hura bai partidu latza!

ORAIN ia laurogei urte Atotxan lehenbiziko partidua jokatu zenetik, makina bat izerdirekin busti da zelai zahar honetako belarra. Une gogoangarriak bizi izan dira bertan, ahantzezinak. Historiara pasatu direnak.

Orduan, gaur egun bezalaxe, jokalariek izan ziren protagonista nagusi. Euren oroimenean, norgehiagoka gogor haiek, jokatu zituzten egunean bezain bizirik dira. Urteen joan etorriak ez du oroitzapen haiek lausotzerik izan.

Julio Olaizola, Jesus Mari Zamora eta Jesus Mari Satrustegik partidu latz haietako asko jokatu zituzten. Hirurak bat datoz, hala ere, latzena zein izan zen erabakitzean: 1979ko urriaren 3an UEFA txapelketan Milango In-

Bartzelonaren aurka galdutako finaletik 26 urtera, garaipena lortu zen Zaragozan Athletic de Madridek aurka. Final laurdenetan, Athletic suertatu zitzaion Realari arierio.

Realak bigarren sailkatu zen hurrengo urtean Ligan

terren kontra jokatuakoa.

«Partidu hura benetan gogorra izan zen, —gogoan du Jesus Mari Satrustegik—, Milanen jokatuakoa lehen norgehiagokan denetarik egin baitziguete bai jokalariek baita gurekin joandako zaleuei ere. Bueltako partidurako oso haserre itzuli ginen, Atotxan nola-hala irabazteko asmoz».

Milanen hiru eta huts galduta ondoren, Realak bi eta huts irabazi zuen Donostian: «Indar handiko partidua izan zen, sarrerak gogor asko izan zituen. Italiarrak kanporatzea merezi izan genuen, baina ez zen lortu. Gogoan dut arbitroak ez zuela Lopez Ufarteri egindako penalti garbi bat seinatu, lastimala». Satrustegik hartu zuen,

hala ere, hartu asmo zuen mendekuarien zati bat, berak sartu baitzituen italiarren sareak zulatu zituzten bi golak.

Jesus Mari Zamora Satrustegiren uste berekoa da: «Giro berezia zegoen, UEFA txapelketako lehen kanporaketa baterako guztiz ez obizkoa. Milan izandako harrera eta tratua txarragatik edo, denok bero bero geunden». Julio Olaizolaren hitzak ere adierazgarriak dira: «Lehen minutuetatik baiek beldurtzera ateratzen ginen, jan beharrean».

Artxiboetan begiratu, Realak egun hartan zelairatu zuen ikaratzeko moduko hamaikakoarekin egin dugu topo: Arkonada; Gajate, Zelaieta, Kortabarria, Gaztelu, Olaizola; Iriarte, Alonso, Zamora; Idigoras, Satrustegi eta Lopez Ufarte.

Aurrean izan zituzten italiarrak, berriz, honako haiek izan ziren: Bordon; Bini, Canuti, Mozzini, Baresi (Dancheri); Pisanato, Marini, Becalossi, Orioli; Altobelli (Caso) eta Muraro. Arbitro jauna Partridge britaniarra izan zen.

ADIO ATOTXA • ADIO ATOTXA • ADIO ATOTXA • ADIO ATOTXA • ADIO ATOTXA

1979-80ko taldea.
Satrustegi, Kortabarria, J.M
eta I. Anza, Heras, Zamora,
Otxotorena, Ormaetxea,
Orbegozo, Boronat,
Etxabarren, Alonso,
Cervantes, Idigoras,
Olaizola. Eserita: Zelaieta,
Arkonada, Gajate, Gaztelu,
L. Murillo, Gorriz, Esnola,
E. Murillo, Uralde, Iriarte,
Diego, Lopez Ufarte eta
Amiano.

Atotxan hazi eta Anoetan helduko diren gazteak

REALEKO futbol zelaitik hainbat belaunaldi pasatu dira. Zaletuenak, alde batetik, eta bestetik, jokalarienak. 80koa izan bazen klubaren hamarkadarik ahaztezinena gauzatu zuena, Atotxari adio esango dionak ere bere garrantzia izango du zaletuen oroitzapenean. Yubero, Alkiza, Guruzeta, Imanol, Pikabea, Imaz, Luis Perez... Atotxa zaha-

rrari agur esan dioten gazteak.

Era desberdinean bizi-ko dute jokalaria guztiek agurra. Klubaren lehen-dakari ohiaren semea den Bittor Alkizatik hasita, Atotxa bertako belarra zapaldu zuen arte ezagutu ez zuen Imanol oriotar-enganaino: *«Birritan soilik etorria nintzen, oso txikia nintzela gainera. Eta Atotxa benetan eza-*

gutu nuen eguna lehen aldiz bertako belarra zapaldu nuen eguna izan zen. Oso berezia izan zen.»

Jokalaria legez agurtzen du Imanolek Atotxa: *«Jendea zelai gainean dago, beti animatzen, eta horrek bainbat garaipen bideratu ditu. Anoetan ez da berdin izango, har-mailak urrunago egongo baitira.»*

Hain profesionala ez den ikuspegi batetik aurre egiten dio agurrari Yubero atezainak. Haurra zela Realaren Liga txapelak ezagutu zituen Atotxako harmailetatik. Bertan zela hasi omen zen amesten egunen batean lauki berde horretan bera izango zela ikusgarri, eta lortu ere egin du. *«Anoeta oso polita izango da, baina uste dut ez duela Atotxak duen nortasuna eskuratu. Oso zaila egingo zaio behintzat.»*

eta Kopan. Igogailua gorean zegoen berriz: *«John Tosbackek, —diosku Xabier Espositok—, nortasun berria eman zion taldeari. Garai batean Andoni Elizondok eta beste batzuek egin zuten bezala».* Jose Mari Bakero, Txiki Begiristain eta Lopez Rekarteren aldegitiek herren utzi zuten, ordea, taldea. Hurrengo urtean, gainera, Arkonada eta Zamorak botak eskegi zituzten.

Nortasun berriko Realak

Realak 1989-90ean John Aldridge gol egile britainiarra ekarri zuen. Hastapenetako urteak izan ezik, Realak jokalaria atzerritar bat sartu zuen taldean. Bostgarren sailkatu zen meritu handiko denboraldian. Hurrengo urtean hiru izan ziren Realen aritutako atzerritarak: Aldridge, Richardson eta Atkinson. Emaitzak ez dira, dena den, espero bezain onak izango, eta 1990-91 denboraldiaren erdialdera Boronat kendu eta Xabier

Atotxan hazitako belaunaldi berria Anoetan helduko da.
(Argazkia: Ander Gillenea).

Satrustegi izan zen Realaren 1.500. gola sartu zuen jokalaria. («Txuri Urdin, Historia de la Real Sociedad de Fútbol» liburutik hartutako argazkia).

Esposito jarri zen entrena-tzaile.

1991-92an, John Toshac-ken aginduetara berriro eta

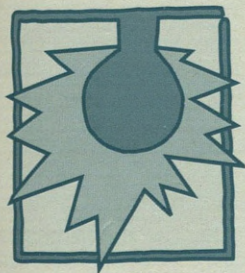
atzeritar hirukote berriare-kin, Reala UEFArako sail-katu zen.

Honela, aurtengo den-

boraldira iritsita, gazte be-launaldi berri batzen eskutik egingo zaio azken agurra Atotxa zaharrari. Anoeta da

igogailu zaharraren helmu-ga berria.

Alberto Irazu

ARGIA

Orain ARGIAren harpidedun eginez gero, ANTXETA argitaletxearen komiki bilduma dohainik izango duzu.

IZEN DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

Tfnoa

BANKU EDO AURREZKI

KUTXA

SUKURTSALA

SUKURTSAL ZKA

KONTU ZENBAKIA

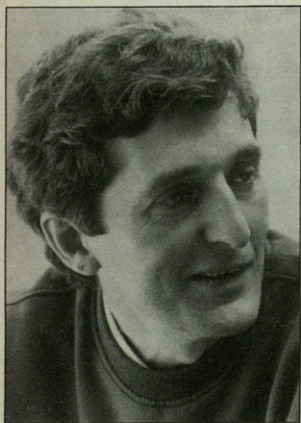
HARPIDETZA SARIAK (BEZ barne): Hego Euskal Herria: 10.300 pzta. / Ipar Euskal Herria: 685 libera / Espainia: 10.300 pzta. / Beste atzerriak: 13.450 pzta. / Airez: 21.300 pzta.

ARGIA: Industrialdea 1-2. LASARTE-ORIA 20.160 Tel. 37 15 45 Fax. 36 10 48

«Hazka egiozu nafar bati buruan eta txapel gorri bat ikusiko duzu»

Tafallan sortua eta Tafallan bizia, Jose Mari Esparzak Nafarroako historia du bere grinarik indartsuena. Txalaparta argitaletxeko zuzendaria duela hiru urte sortu zenetik, liburugintza gainditzen duen lan bati eman dio bizitza: bere erroak ezagutzea. Horri esker heldu da bere herriaren, Nafarroaren, ezagutza ia entziklopedikoa izatera. Hainbat liburu idatzi ditu horretaz, hainbat geratzen zaizkio idazteko.

ARGIA. Nafarroako aniztasun kulturala sarritan aipatzen den puntua da.

J.M. ESPARZA. Nafarrek Nafarroa Saltus Vasorum eta Ager-en zatitu zutenean, ez ziren batere makal ibili. Mendi piriniarren magalean, Alaiz, Izko, Uxue... mendizerra piriniarak bukatzen diren mugan

bizi garenok soilik ezagutzen dugu 20 kilometroko eremuan dauden desberdintasun politiko eta kulturak. Ez dugu ahaztu behar NATOk erreferendumaren emaitza: Nafarroa erdibitu egin zen. Tafallatik gora ezetza gailendu zen, eta Tafallatik behera baietza.

Toponimia eta lexikografia euskaldunean ere muga bera agertzen da. Marra hori klima muga da, arkitektura ere, bertan amaitzen baita harriaren erabilera pezuarenari lekua uzteko. Muga militarra baita ere, gerra karlistetan; eta egun ere hauteskunde muga da, botoabertzalea amildu egiten baita mendien hegoaldean.

NORTASUN AGIRIA

41 urte, Tafallan sortua ● 20 urtez Luzuriagak Tafallan duen olan lan egin zuen, argitaletxea sortu arte ● Artxiboetan arakatzea da bere zaletasuna, istorio

zaharrak biltzea ● «Emakumeak, lana, abestea, dantzatzea, kafea eta haurrak dira nire bizioak» ● Natalista sutua da ● Asko bidaiatzen du ● «Nire bizitza eta iragana ezin ditut aldentu, Nafarroako historia oso barneratua dut»

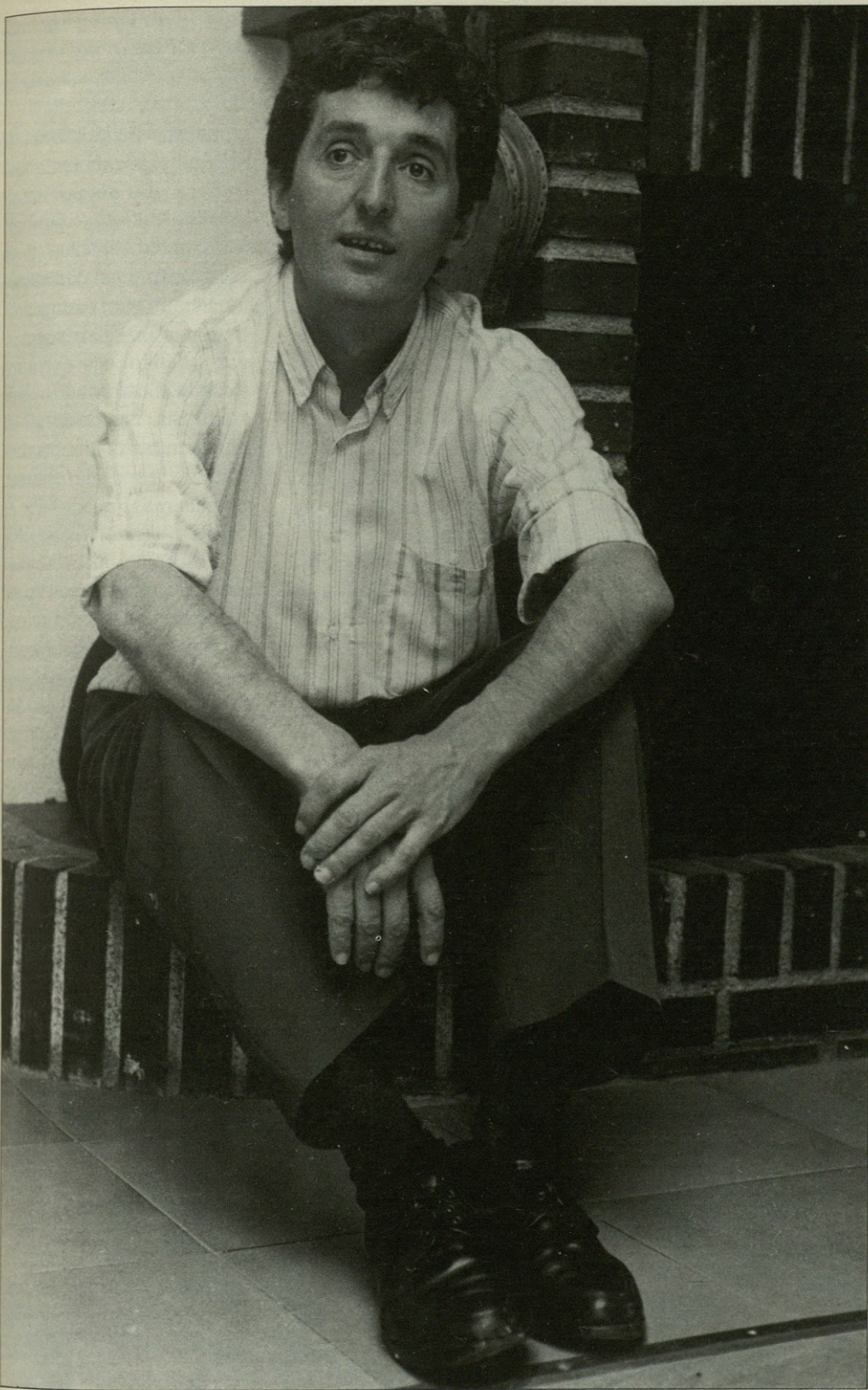
A. Hori entzun ondoren, zein neurritaraino esan daiteke Nafarroa bat dela?

J.M.E. Desberdintasun guzti hauek ez dute galerazi mila urtez iraun duen komunitate politiko baten sortzea. Eta batasun horretan, aniztasunaren barnean, aber-tzaleak bat gatoz. Onartzen ez duguna da boteretik nafar kulturaren zati bat soilik bultzatzea, bestearen kalte-rako. Are okerrago, bertako kultura baztertzeko kanpo-ko elementuak bultzatzea.

Egun Nafarroan euskal dantza talde bati baino erra-zago zaio dantza flamenko-ko talde bati edota tuna bati dirulaguntzak lortzea, iku-rrina eramateagatik konde-natuak jarraitzen baitute. Erriberako hainbat herritan Gabonetan Santa Klaus edota Nikolas Donearen fi-gura ezarri dute, Olentze-rorenari lekua kentzeko.

A. Alliren nafar nazioaren ikuspuntuarekin bat al za-toz?

J.M.E. Alli fenomenoak borroka hau maila arrazio-nalagoan jar dezake, eta ho-nek hobekuntza bat ekarri du Urralbururen garai bel-tzarekiko. Alli karlista zahar bat da. Herri hau ezagutzen

«Alliren Nafarroa-Nazio erronka oso interesgarria da, Nafarroa Euskal Herriaren ama eta sehaska izatearen proiektuaren berpiztea baitakar».

du, bere historia. Eta bere Nafarroa-Nazio erronka oso interesgarria da, Nafarroa Euskal Herriaren ama eta sehaska izatearen proiektu-

tuaren berpiztea baitakar. Nafarroa nazio bat da, esan behar dugu berarekin, baina Nafarroa Beherea merinda-dea eta nafar proiektuari

atxiki nahi diezaioketen lurralde historikoekin. Nafarrek «Nafarroa Euskadi da» hori ez genuen inoiz gustuko izan.

1893an jada errepublikarrek Tuteran aurkeztu zituzten etorkizuneko Nafarroa eraikitzeko oinarriak, eta beste herrialdeen nafar nazioaren proiektuarekiko atxikidura horretaz mintzatzen zen.

Euskara elkarteko nafar-zaleentzat, Nafarroa aber-tzaletasunaren ardatz nagusia zen. Gero etorri zen Sa-

■ «Nafarrek
'Nafarroa Euskadi
da' zioen mezu hori ez
genuen gustuko izan
inoiz» ●

bino, aberastasun bizkaitararen gainean jezarririk, eta ardatza Nerbioira eraman zuen. Orain bidea berreskuratu behar da, eta Euskadi terminoa Konstituzioa eta Estatutuekin ostu digutela eta denbora galdu araziko digun zerbaitetaz eztabaidatzeak ez duela merezi onartu. Hemen lurralde historiko bat dago, Nafarroa izenekoa; Euskadi deritzoten komunitate bat eta Ipar Euskal Herri bat. Hiruren batuketa Euskal Herria da.

A. *Nafarroan gerra garaian izandako bi joera politiko nagusiek —errepublikarrak eta reketek— norantz jo ote dute gaur egun? Nola izan da bien desageretzea? Edo ez da desagerpenik izan?*

J.M.E. Nafarroako errepublikarrez eta reketeez hitz egin beharko genuke aitzin. Reketeez beti izan dute fama txarra Bascongadetan hara multzoka joan zirelako, baina Nafarroan errepresioa Falangearen eskutik etorri zen, ez haiengandik. Nafar reketek herri eta haran karlistetatik atera ziren, au-

rreko mendeko karlistade-takoen fede beretsuz. Azken batean, aurrean zituzten gudari nazionalistak, zer ziren hiritartutako karlistak baizik?

Egun, herri eta haran karlistenetan, oinezkoek ezetz esan zioten NATOri, eta euskara edota euskal batasunarekiko beren jarrera gehiengo 'sozialista' duten Erriberako herrietakoa baino askoz ere epelagoa da. Nafar karlismoaren trauma hainbestekoa izan zen, ezen 150 urtetan irabazi zen lehena izan arren, ia bat-batean desagertu baitzen. Egun karlismoak UPN, PSOE edo HBri botoa ematen dieten iraganean txertatua jarraitzen du. Hazka egiozu nafar bati buuruan, eta txapel gorri bat ikusiko duzu agertzen...

Errepublikartasun nafarra ere aniztu egin da. Nafarroa Erdia eta Erriberako ETako preso gehienak, adibidez, Espainiako gerra garaian errepresaliatutako familietakoak dira. Nafarroa erre-

EAJ eta EA bezalako alderdi nazionalistek duela 60 urteko espazio soziala mantentzen duten bitartean, ezker abertzaleak, proiektu gazte legez, iturri desberdinetatik edan du: mandio-

egia giputz eta bizkaitarren imperialismoa nafarrekeiko? Gaur egun ere nabaria al da?

J.M.E. Bizkaitarrentzat ohargaitza den bezain ebidente da nafarrentzat emakumeak, eta ez gizonak matxismoa sentitzen duen era berean. Joan den mende amaieran eta oraingoaren hasieran Bizkaiak zuen indar politiko eta ekonomikoak bizkaitartasunean izan zuen isla nazionalista, eta ahalmen berak bihurtu zuen Bizkaia espainiar banka, langile mugimendu, PSOE, UGT eta abarren oinarri. Nafarroako euskerismoak Euskal Herri osoa poxpoliñak eta arrantzaleen mundu zoragarri bat bihurtu zuen estetika bati utzi zion lekua. Nafar eskuinak, hasiera batean lau herrialdeen

■ «Egun karlismoak UPN, PSOE edo HBri botoa ematen dieten nafar anitzen iraganean txertatua jarraitzen du» ●

publikarraren zatirik kontsekuenteena eta oroimen historiko gehien duena ezker abertzaleari gehitu zaio. Gehiengoa, ordea, felipismo espainiarraren mezuan eroso ezarri da, eta hor ikusten da aipatutako desberdintasun kulturala: euskal proiektu nazionalarekin bat egitea oztopatu die.

pekoa eta herrikoia zen joan den mendeko karlismoaren semea da, Bigarren Errepublikako espainiar korrante ezkertiarren semea den bezala. Eta noski, Campion, Oloriz, Iturralde y Suit eta abarren nafar nazionalismoan ere baditu bere erroak.

A. Zer neurritaraino da

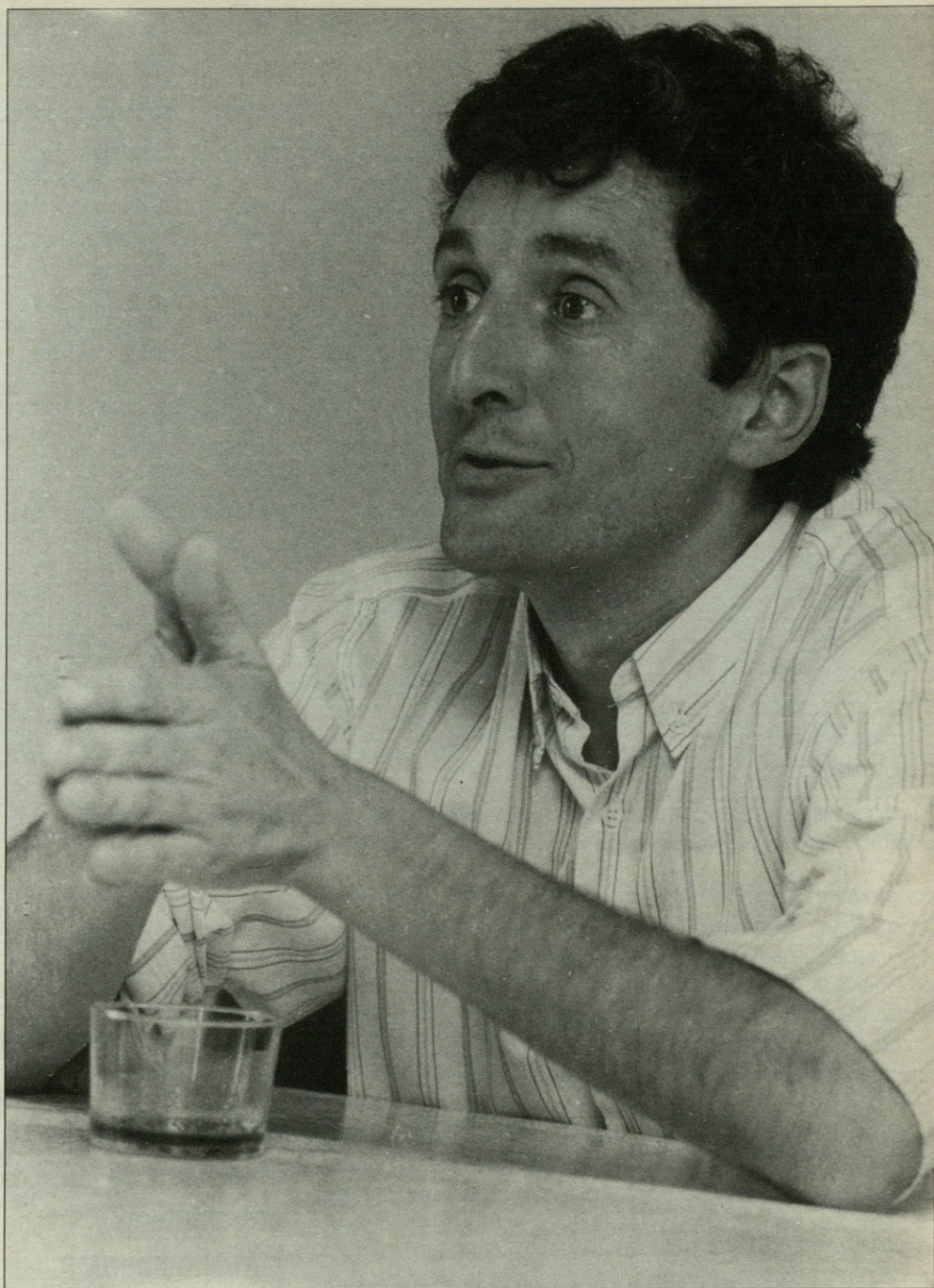

«Sabino Aranaren etorrerarekin Nafarroako euskerismoak Euskal Herri osoa poxpoliñak eta arrantzaleen mundu zoragarri bat bihurtu zuen estetika bati utzi zion lekua».

batasunaren alde, EAJren eragin boteretsuaz ez zen fidatu, eta atzera egin zuen, 1917an, Nafarroaren bide bakartiari hasiera emanez, egun 'nafarkeria' deitua. Zati aurrerakoiak erakusleihoko euskalduntasun hori zerion kirats erreakzionarioaz lotsatuta zeuden. Nafar nazionalistek ere, Campionen buruzagitzapean, ez zuten bat egin Sabino Aranarekin. Garai hartatik, ondoren Arzalluzek eskuin espainiarrarekin Nafarroako Gobernua negoziatzeko egin zituen ahaleginetara, jarraipen logikoa dago.

Larriena da eragin politiko hori ezker abertzalera pasatu dela, eta urteak daramatzagu antzinako euskal herrien —baskoiak, karistiarak, bardularrak eta austrigoak— arteko harremanetarako sistema berri bat

■ «Orain dela 15 urte berreskuratutako harremani esker, bi Nafarroen arteko armonia herrikoitzea lortu da» ●

inposatzen. Hizkuntzak berak ere erakusten du baskoiak zein lotuak dauden aberriaren ideia baskoizentrikora: Ardanza ez da Euskal Lehendakaria, euskal lehendakarietako bat baizik. Bestea Alli da, edo bestela ez da inor. Arregi bezain kultur kontseilaria da Markotegi, eta horrela guztiarekin.

A. Nafarroa Beherea eta Lapurdirekin duzuen lotura, noraino da folklore hutsa?

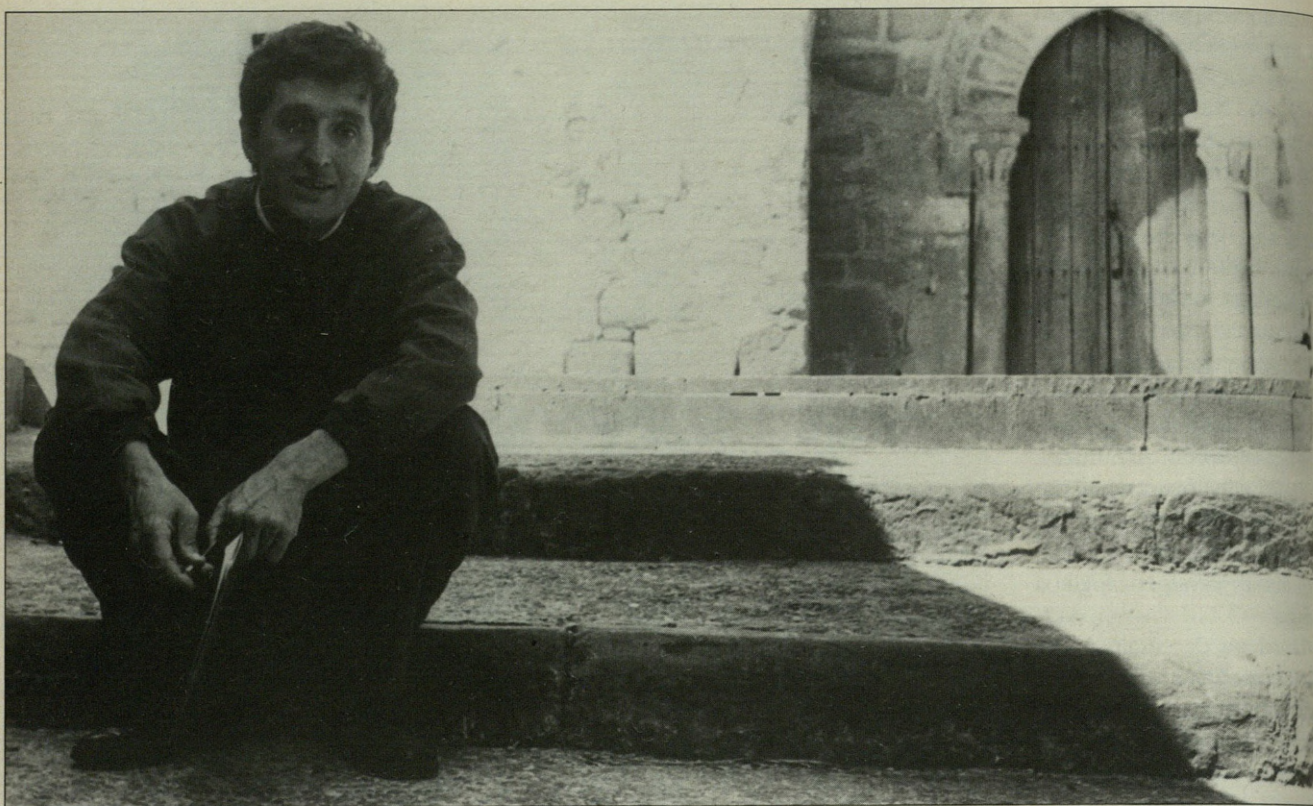
J.M.E. Ipar Euskal Herriko esaera zahar batek zioen: «Tafallako arnoa bidean uzten, Irulegikoa etxerat helitzen». Baxenafar eta nafar nekazari munduen arteko harremanak, esaera hori edota «Iruñeko ferietan» bezalako abestietan islatuak, oso indartsuak izan ziren garai batean, baina egungo belaunaldientzat oso eza batuak zeuden.

Orain dela 15 urte berres-

kuratutako harremani esker bi Nafarroen arteko armonia herrikoitzea lortu da, agian folklorikoki, baina ondorio politiko garrantzitsuagoak izaten ari den eta izango dituen.

Nolabait, ezker abertzalearen barruan baskongadoen nagusigoa ezagutu eta beldur diogun nafarrek hobekiago ulertu ditugu, adibidez, euskal errefuxiatuak eta IK edo EMA bezalako

«Egun Nafarroan euskal dantza talde bati baino errazago zaio dantza flamenkoko talde bati edota tuna bati dirulaguntzak lortzea, ikurrina eramateagatik kondenatuak jarraitzen baitute».

«Nafar reketek herri eta haran karlistetatik atera ziren, aurreko mendeko karlistadetakoen fede beretsuz. Azken batean, aurrean zituzten gudari nazionalistak, zer ziren hiritartutako karlistak baizik?».

erakundeen artean sortutako arazoak, eta urteak daramatzagu, nolabait esateko, herriko kostaldea eta barnealdearen arteko zubia izaten saiatzen. Eta baxenafarrekin izandako harreman onak ulermen gero eta hobego baterako bidea izan direlakoan gaude, eta hori ari da jada bere emaitzak ematen, eta uste dugu honek ez diela inolako grazia-rik egingo Madril eta Pariseko gobernuei.

A. Azken 10-15 urteetan zer aldaketa nabarmenduko zenituzke zure inguruan?

J.M.E. Izugarriak. Noski datu kontraesankorra kaudela. Bihotza apurtzen du euskara nola iheska doan ikusteak, konponbiderik gabe epe laburrera, Baigorri edo Ultzama bezalako bailaretatik. Bestetik, euskara folklore kontu lausotu bat

besterik ez zen herrietan errealitate bat da egun, indar kolpe historiko baten bitartez ez bada behintzat, atzera egingo ez duena. Hor ditugu Iruñea, Tafalla eta Lizarrako adibideak. Beste aldaketa garrantzitsu bat da Nafarroako ezker abertzaleak duen aurrerakuntza horien bermatzaile papera. Lurrari atxikita gaude, mahatsondoak edo olibondoak bezala. Ezin gaituzte atera gure ingurua pitzatu ezean.

Azkenik, azken 20 urteetan izandako aldaketen ikuspegia oso garrantzitsua da, askoz ere nabarmenagoa izan dena hutsetik abiatu ginen eskualdeetan. Aldaketa hain da handia, prozesuan parte hartzen jarraitzeko gogoia ematen duela. Euskal Herriko harresia, muga-herriak izatea gogorra da, baina baditu bere alde onak.

A. Txalaparta argitale-

txearen lanean sarturik, eta zu bertako zuzendaria izanik, zer leku betetzen dute euskarazko liburuak bere ekoizpenean?

■ **«Txalaparta erro arraro bat da, euskal errealitateari buruzko liburuak ateratzen dituen» ●**

J.M.E. Orain arte aipatutako guztiak Txalaparta bezalako argitaletxe batek, Erribera nafarraren ateetan kokatua, zer paper bete behar duenarekin harreman zuzena du. Erro arraro bat gara, euskal errealitateari buruzko liburuak ateratzen dituen. Gure hizkun-

tzetara, euskara eta erdarara, Espainian miopia politiko-kultural edota inkisizio maniengatik argitaratzen ez diren liburuak ekartzen ditugu. Estatuko ezkerrentzako erreferentzia argitaldaria gara... Beste alde batetik, Euskal Herrian bada euskaraz argitaratzen duten argitaletxe garrantzitsu eta aurrerakoen zerrenda bat. Beraiek estaltzen dute lehiarako nahi ez dugun eremua. Horregatik jarraituko dugu erdaraz argitaratzen, argitaletxe espainiarrek zapal ez diezaguten eremu hori. Gu gara, nahi bada, horma euskarria. Baina, beste alde batetik, herri honetan ezin da bizi euskaraz argitaratu gabe, eta horregatik hazi egingo da gure euskarazko liburuaren zerrenda.

Amagoia Iban

ARABA, ETORKIZUNA EUSKARAZ BIZI NAHIAN

Arabako ikastolen jaia Laudion egingo da datorren igandean. «Etorkizuna euskaraz» lemapean milaka euskaltzale bilduko dira Aiara bailarako herri honetan. Aiarako hiru ikastolak eta jende askoren artean antolatutako Araba Euskaraz honek euskara eta ikastolen aldeko mezua plazaratu nahi du Araba eta Euskal Herri osoan, megafoniatik abesti alai eta salsa kutsuko bat entzuten den bitartean: «Euskararik gabe Araban zer gare?»

HAMAR urte igaro dira Laudio herriak lehenbiziko aldiz Araba Euskaraz antolatu zuenetik. Urte txarra izan zen 1983 hura, uholdeek herri osoa zapuztu baitzuten, eta hankaz gora utzi Laudio. Oraingo honetan krisi ekonomikoak Aiara bailara nolabait astindu badu ere, egoera ez da horren traketsa. Herritarrak gogor eta gogoz aritu izan dira

lanean urte osoan, igande honetan egingo den Araba Euskaraz berri hau gauzatu ahal izateko: orain arte bostehun bat lagun ibili izan dira, baina igandean bertan 1.400 pertsona inguruk jardungo dute lanean zirkuituan zehar.

Iazko azaroa aldera, Laudion izango zela erabaki zutenetik, martxan jarri zuten talde eragile bat; gero-

«Ikastolentzako
dirua ateratzea
oso
garrantzitsua
bada ere,
helburu
nagusia euskara
bultzatu eta
indartzearekin
batera,
ikastolen lana
plazaratzea da,
euskara eta bere
etorkizuna
baita
ikastolaren
zeregina», dio
Ruben Diazek.

tik batzorde ezberdinetan lan egiteari ekin diote. Harreman zerrenda gauzatu, materiala aukeratu eta salgai jartzeko prestatu, ekonomia mailako gauzez arduratu,

zirkuitua prestatu, propaganda eta diseinua landu, abestia, telebistarako iragarkia... hamaika zeregin.

«Etorkizuna euskaraz» lelopean egingo da Aiara

bailarako hiru ikastolek antolatutako euskara eta ikastolen aldeko Arabako jai hau. Izan ere, bailara honetan gaur egun hiru ikastola daude; alde batetik Lau-

diokoa, handiena 710 ikaslerekin, Amurrión 400 ikasleduna eta Aiarako Etxaurreko ikastola: txikiena, 181 ikaslekoa. Horrez gainera, ikasketa ertaina egiteko Aiara lizeo berria daukate, bi urte martxan daramatzana.

Koordinatzaile lanetan ari den Ruben Diaz laudiotarrrak adierazi digunez, «ikastolentzako dirua ateratzea oso garrantzitsua bada ere, helburu nagusia euskara bultzatu eta indartzearekin batera, ikastolen lana plazaratzea da, euskara eta bere etorkizuna baita ikastolaren zeregina». Diruari dagokionez, lizeo berriaren gastuei aurre egitea dute jomuga; izan ere, datorren ikasturterako prest izango dute erreforma berriak eskatzen duen derrigorrezko bigarren mailako ikasketak egiteko ikastetxea.

Aipagarria da oso euskarak herrialde honetan izan duen galtze prozesua, eta antolatzaileek adierazten dutenez, «Laudio XIX.

Aurpegi batekin jolasean

ETORKIZUNA euskaraz mezuarekin bat, aurpegi alai bat aurkeztu digu aurtengo Araba Euskaraz-ek. Diseinu lanetan Laudioko Xabier Gorostiaga murgildu da buru belarri. Bere ustez logotipo atsegin eta arrakastatsu bat lortzea zen helburua, eta irudia egiterakoan publiko guztientzat gustuko zerbait izan behar zuela argi izan du. «Gaztea eta arina behar zuen izan, berdin haur zein adinekoentzat atsegina, baina era berean zerbait serioa, hau burubaustea!», dio Xabierrek. Orduan aurpegi bat egitea otu zitzaion, ahalik eta alaiena eta

esanguratsuen.

Aurpegiaren zatirik handiena ahoak hartzen du irudi honetan, ahoa eta mihiarekin hizkuntzaren garrantzia adieraziz. Era berean, aho barnean mihiak mendi itxura hartzen du eta ahoko kan-

paitxoak eguzkiarena egiten du kolore horiarekin. «Lau kolore bizi eta alai erabili ditut, baina betiko koloreetatik ibes egiten saiatu naiz», adierazi du Xabierrek, gehiegi nabarmentzen diren koloreei uko egin nahian.

etorkizuna euskaraz !

«Euskararik gabe Araban zer gare?»

«**ARABA** euskalduna orain zenbat urte?» gal-
detzen dute aurtengo
kantuaeren lehenbiziko hi-
tzek.

Eta mendez mende eus-
kararen galtze prozesua
azaltzen dute Juanjo Res-
palditza bertsolari gaztea-
ren bertsoek, Audio izan
baitzen herrialde ho-
netan hizkuntza galdu
zuen azken herria,
XIX. mendean hain
zuzen ere. Orain etor-
kizuna euskaraz eraiki
nahian, Araba Euska-
raz honetan haur, gaz-
te eta nagusi denak
kantari jarriko dira.

Kantua Danba tal-
dekoek konposatu
dute, hiruzpalau aste-
ko lanaren ondorioz,
eta egin ere, *salsa*

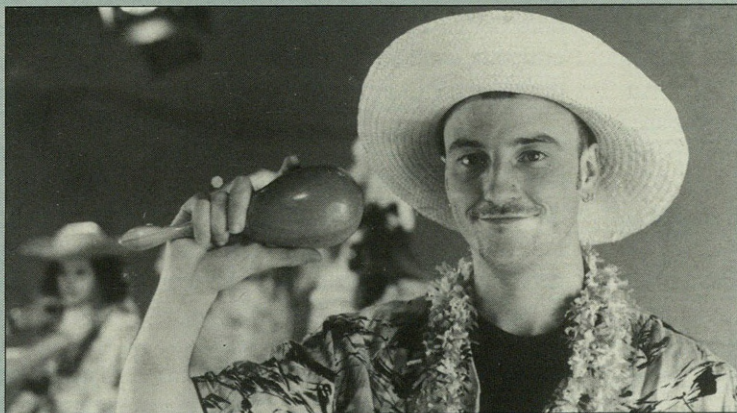
doinuekin egin dute. Josu
Garaita eta Guille Itu-
rriondobeitia taldekideek
azaltzen dutenez, «*zerbait
berria egin nahi genuen,
ezberdina, eta jende guz-
tiarentzat atsegina izan
daitekeena; borretarako
salsa doinua egitea era-
baki genuen. Gainera,*

*borrelako zerbait egiteko
gogo geneukan*».

Jakina da euskararen al-
deko jai hauek adin guz-
tietako jendea hurbiltzen
dutela eta Danbakoek,
hori aintzakotzat harturik,
den denak dantzari jarriko
dituen abestia egitea zuten
helburu.

Mota honetako kantua
egiteak bere zailtasunak
baditu ere, taldekideak
nahiko erraz ibili dira. Be-
raiek prestatutako froga
Ondarroako Txatanuga
Futz Band taldekoei utzi
eta hauek haize tresnak
jarri zituzten; ahotsetan
berriz, Josu Garaita kan-
tariarekin batera Aia-
rako ikastoletako o-
hurrek parte hartu
dute.

Abestian zehar,
behin eta berriro
errepikatzen den esal-
diak herrialde hone-
tako egoera ondo
erakusten du, baita
bertako euskaltzaileen
nahia ere: «*Euskararik
gabe Araban zer gare?
Euskararen jabe:
Araban bagare*».

Danbak salsa doinuak landu ditu kantuan.

*mendean euskararen muga
izan baldin bazen ere, be-
mendik aurrera abiapuntu
behar du izan*». Jai hau oso
lotuta dago etorkizunean
Aiaa bailarak eta herrialde
osoak izan dezakeen eus-
kararen egoerarekin.
1988an, Eustaten arabera,
Laudion euskaldunen ko-
purua % 10,6-koa zen eta
ia-euskaldunena % 19,3.
Amurrión, berriz, euskal-
dunak % 7,2 ziren bitartean
ia-euskaldunen kopurua
% 19,6koa zen.

Etorkizuna euskaraz

Estela irakaskuntzari da-
gokionez, haur gehienak
euskaraz ari dira eskolau-
rrean, laurdenak euskaraz
egiten ditu ikasketak
OHOn, eta % 11 inguruk
irakaskuntza ertainean.

Euskaldunak, euskaltza-
leak; haur, nagusi eta gaz-
teak, lagun asko hurbilduko
dira Laudiora igande hone-
tan. Audio barnean eta he-
rriko inguruetan ibiliko dira
bertara hurbildutako guz-
tiak, 5 kilometro inguruko
zirkuituan zehar. Audioko
enparantzan hasi eta ibilbi-
deak ikastolara, parke ba-
tera, frontoira, futbol zelaira
jotzen du; halaber, Ugarte
baserri auzotik ere ibiliko
dira hurbiltzen direnak, eta
ibilbideko puntu garaiena
Larrañoa mendixka izango
dute. Bertatik inguruko
mendi denak ikusteko au-
kera paregabea dute:
Orduña, Gorbeia eta bere
inguruak, eta noski, Audio
herria bera ere.

Patxi Gaztelumendi

Argazkiak: Jon Hernaez

HERNANI, 4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

Mihi lodiko euskara

EUSKARA eta geneak larre berera ekarri dizkigu Joseba Zubiak. Euskara geneetan daramagula aipatu digu Herri Ardularitzaren Euskal Erakundeak (HAEE) aterako duen «Administrazioa Euskaraz» aldizkariaren aurkezpenean. Bata zuridun politikooi mihia lodi jartzen zaienean...

Duela zazpi urte kaleratu zen lehen aldiz aldizkaria eta zortzi zenbaki atera ondoren bertan behera utzi zen egitasmoa. Oraingoan, Administrazioak euskaraz garatu nahi dituen asmoen berri bertako langileen artean

zabaltzea, eta honez gain, hauei laguntza teoriko eta praktikoa ematea dute helburu. Hiru hiletik behin eta euskaraz dakiten edota ikasten ari diren langileen artean banatuko da.

HAEE-REN egitasmoen berri jakin nahi duenak xehetasunik aurkituko du bertan. Aipatzekoa da ordea, erakunde honen egungo egoera, gehiengoarentzat ezezaguna izango dena. Langilegoaren euskalduntze eta hizkuntz normalkuntza plangintza bere esku dago, besteak beste, eta

atal honetan, 1992an 902 milioi pezeta (41 milioi libera inguru) jaso bazituen, aurtun, 792 milioi pezeta, 110 gutxiago, jaso ditu.

Kontuan hartu behar da lehen aipatutakoa murriztu dioten atal bakarra dela, eta udalentsako transferentzia eta dirulaguntzen artikuluan eman dela jaitziera, batipat. Hizkuntz Politikarako Idazkaritza Nagusiarekin (HPIN) eta Kultura Sailarekin batera, HAEE Eusko Jaurlaritzak euskararen sustapenerako diruak banatzeko baliatzen duen hirugarren ardatza dela kontuan harturik, aurtun emandako murrizketa kezkatzeko moduko da tua genuke.

Euskalduntze plangintza bere horretan betetzen ari dela eta beharrek behera egin dutela esatea haizezko hitz potoloak erabiltzea baita, «Admi-

Lekeitioko Nazioarteko 5. Kale Antzerki Jaialdia uztailaren 9tik 11ra bitartean egingo da. Sei antzerki talde ariko dira. Uztailaren 9an, Usurbilko Hika taldeak «Babalibu Babalibu» eta Iruñeko Scaramouchek «Las aventuras de Robin Hood» obrak eskainiko dituzte. Uztailak 10ean, «Ongi etorri etsaia» estreinatuko dute usurbildarrek. Honezaz gain, Donostiako

Trapu Zaharra («Visto y no visto»), Bizkaiko Salitre («Rico, rico, rico») eta Okzitaniako Tolosako Picto Facto («Dare dare») ariko dira. Bukatzeko, Galtzagorri Euskal Herriko Malabaristen Elkartearen eskutik, malabare festa egingo da uztailaren 11n. Aurtengo jaialdiak 3 milioi pezetako aurrekontua du, Bizkaiko Aldundiak, Lekeitioko Udalak eta BBK Kutzaren eskutik. Carlos Villagranen argazkian, Hika taldea.

Txikikeriari so

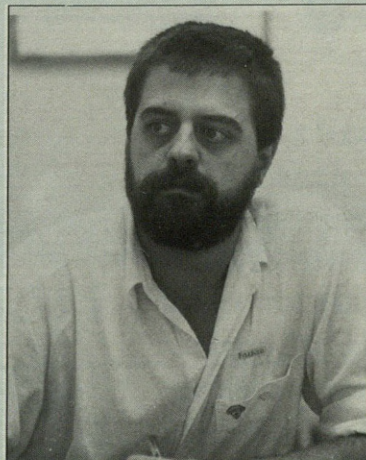
AZKEN asteotako diskurtsoetan pisu handiko hitzak erabili dira, ohiturari jarraiki mami eza hitz jarioan estaliz. Baina ohitura horren gainetik beste ezaugarri batek eskuratu du azken hauteskundeotako protagonismoa: telebista. Hobeto esanda, telebistak. Are gehiago oraindik, telebista espainiar pribatuak. Euskal Herriak jasan behar izan duen kanpaina telebidatuen zehar, «tele» hizkiaren eragina zentzu bikoitzan irentsi du.

EKAINAK 6ak era bortitzen eragin dio Euskal Herriaren benetako errealitateari muzin egin eta zenbait ekitaldiren handikeriari amore egiten diotenen kontzientziari. Hauteskundeetako emaitzek hainbat argi gorri piztu zutela koan nago. Botoen kopuruak isladatzen zuen erro espainol-tzaleak asaldatu du nonbait lo-zorroan goxo goxo zegoen hainbat kontzientzi. Bulego dotore batetik azalezko jarduerari begiratzen ohitu direnenaz gain, propagandaren mezua, dena ondo doanaren etengabeko errepikapen hori, irentsia duen herritar soil askorena ere.

Kezkagarria izan da gertaturikoa, baina ez soilik kopuruen baitan, 82an antzeko uholdea

jasan baikenuen. Telebistaren indarrak agerian utzi du Herrigintzaren bozeramaile gisa aurkeztzen diren PNVko «lider kultural» horien porrotaren islada. Herriz herriko sare herritarra desegin eta burokrasian oinarritutako espektakulu erraldoiak bultzatu dutenen herrigintza horrek Herri honen deserriratzearakari baitu. Euskalgintzaren apolitizismoaren izenean euskararen berreskuratze formalista, ezagutzatik erabilpena eta integrazio kulturalera igartzeko gaitasunik gabeko irakaskuntza bultzatu duelako. Hain zuzen ere, Ikastolen proiektua saldu eta haurren euskalduntzeari irtenbiderik eskeintzen ez duen gezurrezko baikortasunaren saltzaile bilakatu direnen porrota.

EUSKAL Herriaren autodefentsak ahuldu dituen txertoa bilakatu zaigu autonomia honen pean garaturiko *Arregitaldia*. Lorpen ederretako garaia, zinez. Adibidez ETB-2 bezalako Troyako zaldia, Moreno zaldun nagusia bilakatua, edota moderno moderno izatearen harrozeria piztu dion arrarodun museo hori kulturgintzaren izarrak bilakatzeara. Jendeak eskatzen omen duenaren arabera omen dena. Ez Euskal Herriaren eraikuntzak, etorkizunak, eskatzen duenaren arabera. Ah, eta guzti honen aurrean aukera abertzale baten ustezko boto jeitsierari begira geratu den lehendakariaren talla... txiki, txiki, txikia.

XABIER ALEGRIA

nistrazioa Euskaraz» izan dadin eman beharreko urratsetan hobe luke Joseba Zubiak *euskararen geneak* haizatu baino bitarteko eta diruetan helburuak zorroztea. Euskal Herriaren euskalduntzeari egin diezaiokeen propaganda hoberena litzateke.

AURKEZPEN eguneko prentsaurreko berean, Mari Karmen Garmendiak, hainbatetan aldarrikatu dugu-

Hobe luke Joseba Zubiak «euskararen geneak» haizatu baino bitarteko eta diruetan euskararen sustapenerako helburuak zorroztea ●

naren aurrean, «Euskaldunon Egunkaria»-k erantzuna behar duela adierazi zuen. Uztailaren 4ean Iurretan egingo duen «Euskaldunon Jaia 93» ekitaldi nagusian oso altutik errepikatuko den leloa izango da honakoa.

Joseba Zubiak berriz, «*Eusko Jaur-laritzakoon ustez ez zaio inongo boikotik egiten 'Euskaldunon Egunkaria'ri, ezta beste inongo komunikabideri ere*» esan zuen, ondotik. Dirulaguntzetan pezetak bat ere ez diotenean ematen! Bi iritzi hauetan ikus daiteke Lakuako bulegoetan egosten ari omen diren saltsetako zapore gazi-gozoak. Mari Karmen Garmendiak aurkeztutako asmoak gauzatzeko giltza (inork auzitan jartzen ez duen kalitate maila lorturik, edozein egunkarik merkatuan dituen erroka nagusiei aurre egiteko beharrezkoa zaion giltza), non dagoen asmatzea zailagoa da, baina.

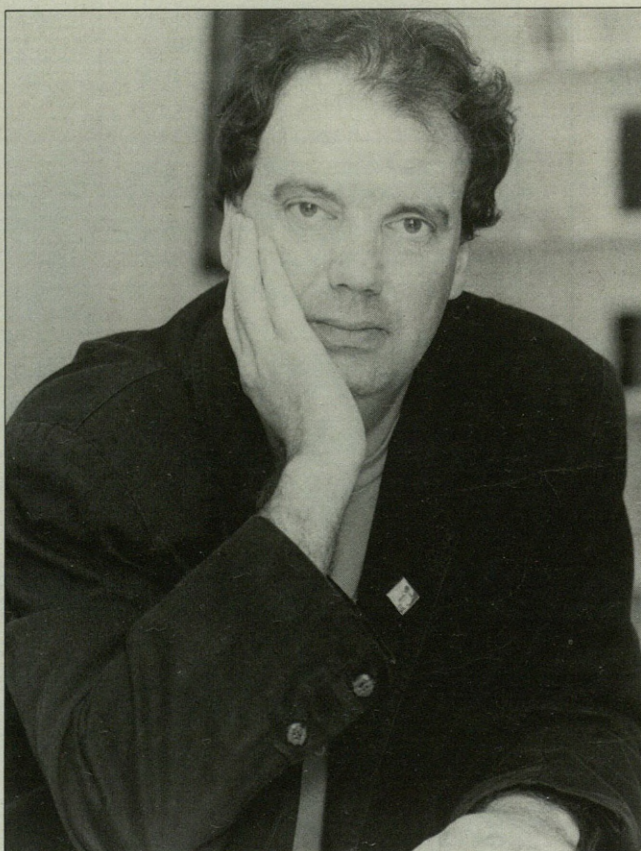
Oraingoz, bazterketaren politikaren lokatzetan galduta.

J.J. Petrikorena

Txomin Hegi eta Daniel Landart, Euskal Kultur Erakundeko gidariak

«Euskal Kultur Erakundeak bere lanak mugatzen hasi beharko du»

Euskal Kultur Erakundea sortu zelarik, herrien sindikatua asmatu zuten Ipar Euskal Herriko herri gehienak bilduz eta herri horiek biztanle bakoitzarentzat libera bat ematen zutela euskal kultura sostengatzeko. Txomin Hegi zuzendaria eta Daniel Landart zuzendariordeak adierazi digute zein lan mota saiatu diren egiten eta bereziki nolako beharrak dauden Iparraldean etorkizuna prestatzeko.

Txomin Hegi: «Nire lana ez dut militantismotik banatzen ahal».

ARGIA. 1990ean sortu zen Euskal Kultur Erakundea. Zeintzuk izan dira hiru urte horietan zuen lanaren helburu nagusiak? Lortu al dituzue helburu horiek?

TXOMIN HEGI. Uste dut lehen puntu baten egiteko sasoian gaudela, nahitanez pentsatzen dugu bihurgunean gaudela. Bi urtez funtsezko aldaketarik ez

da izan, abiatu dugun segida daramagu, baina une honetan, abiatu genituen gauza batzuen egituratzen ari gara iraupenerako. Guk eraman dugun lana antzinako garaietan eramandakoaren arabera izan da. Euskal kultur zentroen esperientzia baliagarria izan da gaur egun daramaguna erabakitzeko.

Botere publikoek ideia bat baitzeukaten hemen egiten zen lanaz. Helburu nagusiak aipatzeko, oro har, kultura osatzen duten sail guztiak kontuan hartzea da hori araudietan finkatua baita. Hori, dudarik gabe, Pizkunde elkartearen barnean eztabaidatuak izan ziren puntuak dira, eta bertan zeuden elkartearen kezka kontuan hartzea saiatu gara. Herri honetan lanean aritu eta jarraitzen dutenekin partaidetza bat martxan ezartzen aritzen gara, eta lan egiten. Botere publikoen aitzinean azkarki defenditua izan den ideia.

ARGIA. Konparaketa bat egiten ahal ote da euskal kultur zentroak eta Euskal

«Herri honetan lanean aritu eta jarraitzen dutenekin partaidetza bat martxan ezartzen ari gara, eta lan egiten».

*Kultur Erakundearen ar-
tean?*

DANIEL LANDART.

Euskal kultur zentroak sortu zirelarik, ez botere publikoek, ez euskal kultur mundukoek, elkarteetakoek, zer nahi genuen ere ez genekien. Gauza guzti horiek ez ziren definituak. Aldiz, Euskal Kultur Erakundea sortu delarik euskaldunek bage- nekien bederen zer nahi genuen, esperientzia bat hartu

genuen eta ikasi. Bestalde, gogoratu behar da, eta uste dut hori ez dela behin ere sobera errepikatuko, Euskal Kultur Erakundea sortu zela: 133 herri bildu ziren euskal kulturaren alde. Jaki- nez 158 herri daudela Ipa- rraldean, horrek izugarrizko ofizialtasuna ekarri zuen euskal kultur elkarte guz- tientzat, bai Seaskarentzat, bai guretzat... kultur mun- duan aritzen diren guztien- tzat.

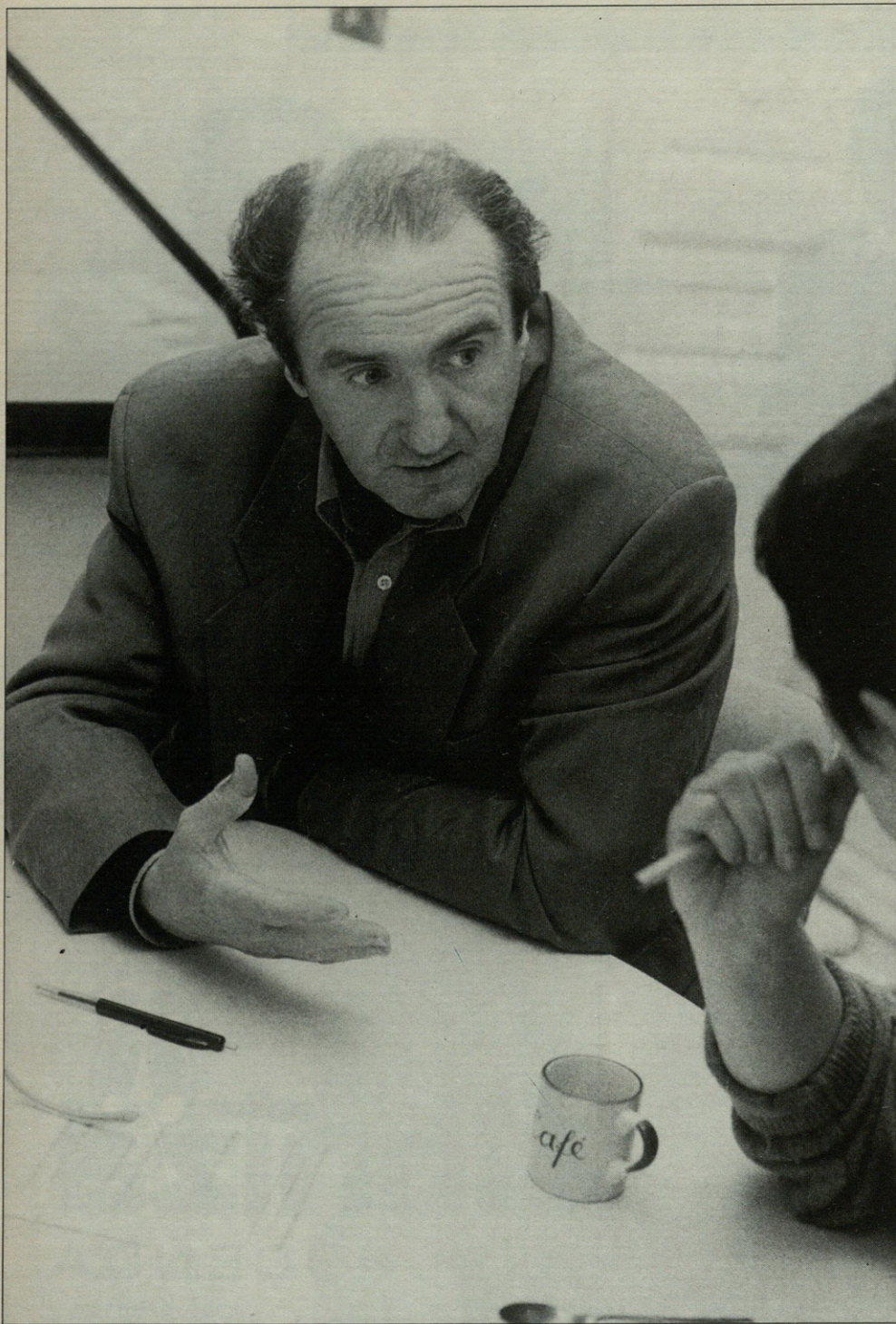
Bestalde, sindikatu honek autofinantzaketa eskaintzen digu, eta parada ematen di- gu, eta funtsean gure egin- beharretariko bat da ekital- diak edo kultur asteak edo nik dakit zer antolatzeko zailtasun horiek arintzea. Aritzen gara dirulaguntzak ekarriz, baina beste lan bat da luzerako proiektuak ere sortzea, bultzatzea, eta hori

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
2004 DONOSTIA

■ «Euskal kultur
zentroen
esperientzia
baliagarria izan da
gaur egun
daramaguna
erabakitzeko» ●
TXOMIN HEGI

Daniel Landart: «Gure kulturarekiko konfiantza galdu egin dugu».

da «Xirixta» aldizkariarekin egiten ari garena.

ARGIA. *Kultura konzeptu biziki zabala da, ez al duzue pentsatzen sobera antolaketa sortzea itogarria izan daitekeela?*

DANIEL LANDART. Euskal kultura beti gogo onez eta amateurrei esker

egina izan da, musutruk, alta beste herri guztietan kulturaren aritzen diren profesionalak badira. Ez dut erran nahi Hegoaldean gertatu den pareko zerbaitek behar genukeela hemen, inondik ere, han profesional sobera sortu baitzituzten eta horrek egoera kezkagarri bat ekarri du diru iturriak agortu dire-

larik. Dena den, erran behar da, bestalde, musutruk egiten zen lan hori anitz txikitu egin bada ere, biziki garrantzizkoa dela herriko lan hori. Baina nire ustez, luzerako lan bat martxan jartzeko profesional batzuen presentzia eta laguntza beharrezkoa da.

Sinetsi behar dugu euskal kulturak etorkizun bat daukala eta horretarako jendea osatu behar dugu. Ahalke, lotsa sartu digute, Errepublikako eskolaren bidez euskara debekatuz, horregatik gure kulturarekiko konfiantza hori galdu dugu.

ARGIA. *Hain zuzen, gaur egun ez al zarete aitzakia bat botere publikoentzat? Euskal kultura, herrietan hiltzen den momentuan sortzen den tresna, kontzientzia ona atxikitzeko.*

DANIEL LANDART. Beharbada, baina harria ez da beti besteari bota behar, euskaldunek berek indar bat egingo balute euskaraz egiteko eta normalki mintzatzeko, edozein frantses hitz hartu gabe, euskara lantzeko eta hizkuntza normal bat bezala hartzeko beste egoera bat genuke.

TXOMIN HEGI. Bistan da, arriskuak badira eta benetan horren kontra gogoz eta azkar jokatzeko ari gara. Azken urteetan gauzak irekitzen hasi badira ere, gure egoera biziki kezkagarria da eta lan bolondres bat ez bada egiten, eguneroko bizian eta gizarte mailan, ez dakigu ea hamar urteren buruan hemen izanen garen, euskal kulturarik izanen ote den. Hegemoniarik ez zegoelarik gure kulturaren bizia bestelakoa zen. Gaur egun gure problematika bestelakoa da, eta gure eginbeharra da euskal kulturara jendea

«Ez badugu sinesten gure gauzetan ez dugu deus ere lortuko, erran behar dugu hor garela eta badugula zer erran», adierazi digu Txomin Hegik.

ekartzea. Aitzakia bat gara nonbait, eta horren kontzientzia osoa daukagu. Beste alde batetik, untzia urperatzeko arriskuan dagoelarik zuloak esaltzeko tresna da beharbada, baina egia da ere gutizia, nahikeria berri batzuk sumatzen ari direla. Danielek gauza inportantea erran du: konfiantza. Ez badugu sinesten gure gauzetan, ez dugu deus ere lortuko. Erran behar dugu hor garela eta badugula zer erran.

DANIEL LANDART. Produktuak landu behar ditugu, gutxiago sortu beharbada, baina landuagoak euskal kulturara ekarri eta erakutsi euskara ez dela bakarrik gaizki ahoskatua eta arrunkeriak errateko tresna bat; baizik eta plazerra hartzea, gauza ederrak egiteko gai garela, horrela irabaziko dugu.

ARGIA. *Militantismoa lotzen al duzue egiten duzuen lanari?*

TXOMIN HEGI. Kultur

munduan ari garenok denak militantismotik heldu gara. Nire lana ez dut militantismotik banatzen ahal, eta datorren hamar urteetan militanteek eta profesionalek elkarrekin lan egin beharko dugu.

DANIEL LANDART. Adibide bat emateko, Baionara puntako antzerki talde bat ekartzen bada ez dut

■ **«Hegoaldean profesional sobera sortu zituzten eta horrek egoera kezkagarri bat ekarri du diru iturriak agortu direlarik» ●**
DANIEL LANDART

egokia atzematen euskal antzerki bat ekartzea euskaraz zerbait ematearren, gure aurka atera baitaiteke azken batean. Ahul agertzen baikara, ez dira gauzak nahasi bahar. Haatik, euskarak urte ederrak ditu aitzina, baina indar handi bat egin behar dugu denak borroka honetan.

ARGIA. *Bihurgune batean zaudela diozue. Nola pentsatzen duzue hartzea eta nola ikusten dituzue datozen hilabeteak?*

TXOMIN HEGI. Gerroari buruz uste dut gaurko egoera oso hauskorra dela, seinale batzuk daude: herrien sindikatua hiru urterako egina zen eta aurten bere eginkizuna berplanteatuko

da. Azken berriek diote 134ek esperientzia jarraitzeko asmoa agertzen dutela. Oso epe laburra genuen beharrezkoak garela edo egiten dugun lana beharrezkoa dela frogatzeko. Afera gure eskuetan da zeren hemengo sindikatua desagertzen baldin bada, frantses ministerioak ere bere

arrautzak aterako ditu saskitik. Euskal kultur etxeak zeudelarik, ministerioek Baionako Herriko Etxea zeukaten bitartekari gisa. Gaur egun, aipaturiko herrien sindikatuak betetzen du ardura hau.

Bestalde, hasi gara erraten erakundeak bere lanak mugatu beharko dituela edo bost pertsona gehiago egon beharko garela hemen. Nik ez dut defenditzen jende gehiago behar denik erakundeetan bertan, baina zenbait egituratan profesionalak beharko dira. Gure borroka guztia da eremu batzuk antolatzea.

Guk dugun aurrekontua da gaur egun Miarritzeko Herriko Etxeak kulturari ematen dion aurrekontuaren erdia, eta beste konparaketa egiteko Baionako liburutegiaren herena: Baionako liburutegiak baditu 36 langile. Konparatu behar da konparatzen ahal dena.

Ixabel Etxeberria

Bere lehen diskoa plazaratu du Bizkar Hezurra talde berriak

Rock gordinaren bizkarrezurra

Hainbat talde ezagunetako partaideak biltzen dira Bizkar Hezurran. Goar Iñurrieta Cicatrizeko gitarrajolea da, Mikel Irazoki baxujolea Paralelos zein Anje Duhalderen taldean aritzen da, eta Triku eta Kasti Korroxxkada taldeko kantari eta bateriajolea dira. «Informazio pozoindua» da IZ konpainiaren eskutik argitaratu berri duten diskoaren izenburua, eta esan diguten bezala, egungo Ipar Amerikako musika beltza da beren abiapuntua.

HAMAHIRU kantu eta sarrera gisa grabatu duten beste bat biltzen dira «Informazio pozoindua» Bizkar Hezurra taldearen estreina-diskoan. Triku berak egindako eta laguna duen Jon Maiak idatzitako zenbait testu bildu, eta Goar Iñurrietak berak konposatutako zenbait pieza gordeta zituen, bien artean abiatu zuten Bizkar Hezurra proiektua. Zuzeneko emandirik egin gabe murgildu ziren diskoaren grabaketan Mikel Irazoki eta Kastiren laguntza, baina beren asmoa proiektua aurrera eramatea da eta aurrerantzean talde bezala jardutea.

Goar Iñurrieta, Mikel Irazoki, Triku eta Kasti taldeko lau partaideak beste hainbat talde ezagunetan aritzen dira, eta nahiz eta Bizkar Hezurra osatu, euren aurreko taldeetan jarraituko dute. «Zaila izango da agian partaide guztien jarduerak

bat egitea, baina egingo dugu, eta aurrera aterako dugu nolabait proiektua», azaldu digu Benjamin Villabeira «Triku» kantariak. «Gure asmoa da lasai aritzea eta pausoz pauso gautzak egitea, pausoak ondo neurtuz». Beren estiloa definitzeko garaian nahasketa hitza aipatu digute. *Hard rock*, funk gogorra eta gaur egungo Ipar Amerikako musika beltza lantzen dituzte, eta estilo guzti hauek nahasten dituen rock gordinak da diskoak erakusten duen emaitza.

«Informazio pozoindua» da bere izenburua, komunikabideek informazioaz egi-

ten duten erabilera salatu asmoz. «Ea jendea esaldi horren esanabiaren inguruan pentsatzen hasten den», gehitu digu Triku. Hitzetan, hain zuzen, gaur egungo gizartean dauden arazoei buruz aritzen dira: «Kantu guztiek arazo bat daukate barruan».

Hutsune bat bete baino, zerbait berria egitea beharrezkoa zela zen taldea sortzeko garaian lau partaideek buruan zeukaten ideia. Rock musikaren barruan zerbait berria eta berezia. Arriskutsua. «*Living Colour*, *Fishbone*, *Red Hot Chili Peppers* eta estilo horretako taldeak atsegin zaizkigu

guztiori, eta horrelako gauza bat euskaraz eta Euskal Herrian egitearen alde egin dugu apustu. Ea zer gertatzen den!». Taldeko kantariaren ustez, jende askok musika hori ez du ezagutzen, «eta horregatik da arriskutsua estilo hau jorratzea».

Gasteizen jarduten dira Bizkar Hezurra laukoteak. Azken aldian, euskaraz kantatzen duten talde gutxi sortu dira Araban. Partaideek nahiko ilun ikusten dute euskarazko rock mundua herrialde honetan, eta alde horretatik, ziur daude euskal rockak eta euskal mugimenduak, oro har, bultzada handia behar duela. «Gogor ekin behar diogu Araban euskara indartzeari. Araba eukalduna lehenbailehen lortzeko».

Urtean zehar izaten dira hiri honetan rock jaialdiak ikusteko aukera ugari. Kontzertuak antolatzen dituzten aretoak badaude, gatzetxean ere egiten dira, baina ez Gasteizen ez Araban, ez dira asko euskaraz kantatzen duten taldeak. Trikuren ustez, «agian uste dute euskaraz kantatuz zaila dela taldea aurrera ateratzea, baina oso zaila da bai euskaraz bai gaste-

■ «Krisia dela eta jendea beldurtuta dago; disko gutxiago saltzen dira eta krisia badago, baina psikosi kontua da gehienbat krisiarena» ●

TRIKU

leraz». Euskal rockaren egoera aztertzen hasi eta oso osasuntsua ikusten du Bizkar Hezurako kantariak. Bere aburuz talde asko baitaude, batzuk oso onak, kaltetate handikoak. «Krisia dela eta jendea beldurtuta dago; disko gutxiago saltzen dira eta krisia badago, baina nire ustez psikosi kontua da gebienbat krisiarena».

Komunikabideen laguntza izaten dute taldeek. Trikkuk komentatu digunez: «Laguntza handia ematen diete taldeei. Komunikabiderik gabe oso zaila izango litzateke talde bat ezagutze-
ra ematea». Hutsunerik izan arren, ez dira kexu agertzen komunikabideekiko Bizkar Hezurakoak.

Disketxeen jarduera

Bestealde, gaur egun, Euskal Herriko taldeek diskoak grabatzeko aukerarik badutela dio: «Disketxeak oso lan ona egiten ari dira taldeak ateratzen eta mantentzen. Lehen, begiak itxita grabatzen zituzten diskoak, eta orain taldeak egiten duen musika entzuten dute, jendearengan duen arrakasta, eta grabatu baino lehen segimendua egiten diote taldeari». Alde horretatik, disketxeen jarduera hobetu egin dela aipatu digu. «Gainera, diskoak hobeto lantzen dituzte, promozio arloan ere. Jende guztiak ikasi du asko».

Askotan aipatu izan da Euskal Herriko rock zirkuitua txikia dela. Euskal Herria txikia denez, eta oraindik txikiagoa denez euskaldunon kopurua, txikia izan behar du nahitanahiez zirkuituak. Ados daude guzti honekin, baina hala ere: «Zergatik ezin dugu New

Zuzeneko emanaldirik egin gabe murgildu ziren diskoaren grabaketan taldeko partaiadeak.

Yorkera joan euskaraz kantatzera? Sevillara edo Italiara?».

Taldearen helburuetariko bat, hain zuzen, New Yorken jotzea izango litzateke. Duela bi aste Donostian egin zuten bere lehe-

nengo zuzeneko emanaldia, Erreñterian bigarren iragan astean, eta hasi dira pixkanaka beren musika zuzenean erakusten. Pausoz pauso jardun nahi dute, baina badute Euskal Herrian aritu ondoren kanpora irte-

teko asmoa. Europako zirkuituan kontzertuak egin, eta beren proiekturik bereziena New Yorken jotzea izango litzateke.

Joxi Goikoetxea

AMETSEN INTERPRETAZIOA

(Inkontzientearen unibertsoan barrena)

GIZAKIAREN TXIMINO- -JATORRIA

(Hominizazioaren ibilbide luzea)

UDAROA BADATOR IRAKUR EZAZU EUSKARAZ !!

IRAKURLE AGURGARRI

Liburu-bilduma honen harpidetza eginez, urtean, 8 liburu jasoko dituzu 6.600 pezetaren truke (%20 beherapena). Interesatuta bazaude eta informazio gehiagorik nahi izanez gero, hona hemen gure helbidea. Gurekin harremanetan jarri inolako konpromezurik gabe. Zure zerbitzuan gaude.

GAIK ARGITALDARIA

San Bartolomé, 36 - Behea

20007 DONOSTIA

tfnoa.: (943) 471304

Errusiako antzerkigintza, hautsi ez den katea

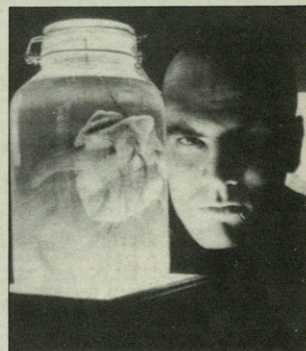
Oraingoak ez dira behinolako antzerki talde handi subentzionatuak, baina izan badira antzerkigileak Errusian. Baita urte luzetan irakaskuntzaren ilunpetan ezkutatu ondoren taula gainera itzultzen denik ere. Horietakoa da Piotr Fomenko.

gov Antzerki talde historikoko aktoreak, nolabait esateko tradizio handiko aktore «zaharrak». Eta bestetik GITIS eskola ezaguneko ikasleak, aktore berri eta gazteak.

Eskola horretan, hain zuzen ere, eman ditu klaseak Fomenkok, 1967an zentsurak jo zuenetik. Maiakovski antzerkian estreinatu behar zen «Tarelkinen heriotza» debekatu zioten agintariek eta harrezkero, disidente baino ikustezin bilakatu zen Fomenko. Beti antzerkigintzan murgildurik baina publiko murriztuarekin, ikasleei eskainiz ikuslego zabalak gozatu ezin zituen.

Berragerketarako XIX. mende bukaerako idazle baten, Ostrovskiren, bi lan aukeratu ditu. Garai hartan Errusiako taulen mundua irauli zuten, eta orain ere astinaldia eman dio Fomenkok.

J.M. Heritz

Lizunaren inguruan erakusketa Bartzelonan

«Maitasunik gabe, bizitzak ez du zentzurik» du izenburua Marcel.li Antunez artista katalanak eta Nan Goldin argazkilari estatubatuarrek Bartzelonan agertzen duten muntaiak. Moncada aretoan lizuna kontzeptuaren gaineko gogoetaren fruitu diren ikus-entzutezko bi instalazio ikus daitezke. Indartsuak, sarkastikoak, egitiak.

Blanco Amor, Fraga eta zentsura

Xuntaren ausentzia izan da aurtengo Letra Galegoen ospakizunetako ezaugarrietako bat. Arrazoiak ugariak izan daitezke baina, Eduardo Blanco Amorren urtea izendatu den honetan, ezin ahanzt daiteke Fraga Iribarne izan zela Ourenseko idazle handiaren lanen argitalpena eragotzi zuena. Zorra kitatu ordez, burua ezkutatu.

IKASGELETATIK atera eta jendaurrea ateratzeko bide bikoitza aukeratu du Piotr Fomenkok. Ez nolana hikoak gainera, Moskuko antzerki-erakunderik ospetsuenak aukeratu baititu zuzendariak. Batetik Vakhtan-

EKAINAK

19

■ MUXIKAKO KULTUR ASTEA

ROCK jaialdi batek emango dio amaiera larunbatean Muxikako III. Kultur Asteari. Gaueko 11etan **Exkixu, Xelebre & The B.D.** eta **Konsummatum Est** taldeek joko dute Euskera Jaia pilotalekuan, eta beste zenbait ekitaldi ere izango dira egun horretan: goizeko 11etan herriko trikitilariak arituko dira, eguerdiko 13.30etan bertsolariak eta arratsaldeko 19.30etan erromeria izango da **Kaxiano** kantari eta akordeoilariaren eskutik.

■ BEDEREN-1 VICTORIA EUGENIAN

BEDEREN-1 antzerki taldeak «Argirik piztu gabe» bere azken obra aurkeztuko du ekainaren 19an Donostian. Gaueko 10.30etan hasiko da «**Festaroa 93**» egitararen barruan antolatu eta Victoria Eugenia Antzokian ikusi ahal izango den antzerki emanaldi hau.

EKAINAK

19

■ ANJE DUHALDE ITSASONDON

ROCK jaialdi bat izango da larunbatean Itsasondon. Pilotalekuan, gaueko 10.30etatik aurrera arituko da Anje Duhalde, eta bertan joko ditu duela gutxi zuzenean grabatu duen laneko kantak.

EKAINAK

20

■ BERGARAKO 29 MARGOLARI PASAI DONIBANEN

IGANDEA bitarte egongo da zabalik Pasai Donibaneko Victor Hugo Etxea aretoan Bergarako 29 artistaren lanez osaturiko **erakusketa ibiltaria**. Astelehenetik ostiralera arratsaldeko 7etatik gaueko 9etara, eta larunbat, igande eta jaiegunetan eguerdiko 12etatik 2etara ikusi ahal izango da «Bergarako 29 margolari» izenburua duen bilduma hau, aipaturiko Pasai Donibaneko arte galerian.

■ EUSKAL SORKUNTZA GAZTEA LEHIAKETA

EUSKAL Kultur Erakundeak antolatu duen Euskal Sorkuntza Gaztearen lehen Zeingehiagokoa lehiaketaren finala ekainaren 20an izango da Donibane Garazin. Vauban zinema aretoan, arratsaldeko 4.30etatik aurrera, **Manex Muturbeltz, Etxarren Ahizpak, Pantxo Bergara** eta **Keinu** nahiz **Mister Saguak** taldeek jardungo dute. Lehen saria disko konpakto baten grabaketa izango da eta bigarrena bi edo hiru kantaldietan parte hartzea.

EKAINAK

22

■ «KROMOAK ETA ZIBAK» TAILERRA ARTELEKUN

UZTAILAREN 1etik 31ra arte burutuko da Artelekun «Kromoak eta zibak» argazkigintza tailerra. Gehienez 15 pertsonak parte hartuko dute tailerrean, matrikulak 13.000 pezeta (570 libera) balio ditu eta ekainaren 22a arte egongo da zabalik izen-ematea. Vienen jaio eta Madrilera diharduen **Eva Lootz** da arduraduna. Lootzek bakarkako erakusketa asko egin ditu 1973. urtetik aurrera, eta bere lanak Espainia, Suedia, New York, Bartzelona eta Gasteizko zenbait museo nahiz liburutegitan ikus daitezke gaur egun.

SANTURTZI

PERIFERICA

☞ Lekua: Herriko parkean

☞ Noiz: Ekainaren 18tik - 27ra

Euskal eta erdal nobedadeak

Euskal diskagintzan %10 merkeago

Hurbildu zaitez liburueta eta konturatuko zara

IRAKURRIZ BIZI

EUSKADIKO LIBURU AZOKA

■ ENRIQUE OTXOTORENAREN AKUARELAK ARRASATEN

AKUARELA eta pastel teknikez margotutako lanak erakutsiko ditu Enrike Otxotorenak ekainaren 22a arte Arrasateko Kutxaren aretoan. Obra hauetan figurak mugitzen, fruituak eta loreak agertzen ditu argiak eta itzalak nahastuz.

■ NICOLAS LEKUONAREN MARGOAK DONOSTIAN

DONOSTIAKO Olaetxea aretoan dago zabalik asteartera arte Nicolas Lekuonak egindako margoek osaturiko erakusketa. Artista honek margotu dituen azken lanak biltzen dira erakusketa honetan.

■ ROCK JAIALDIA MUSKIZEKO JAIETAN

EKAINAREN 23tik 27ra arte burutuko diren Muskizeko San Juan jaietan rock jaialdi bat izango da ekainaren 24ean. Gaueko 10etatik aurrera Muskizeko lau talde hauek arituko dira: **Eresti, Inri, Naska eta DAANP**.

■ LEABURUKO PEDRO JAIK

EKAINAREN 26an hasiko dira Leaburuko Pedro jaiak. Egun horretan bertso jaialdia izango da plazan gaueko 11etan, eta bertan **Sebastian Lizaso, Andoni Egaña, Jon Sarasua eta Bittor Agirre** bertsolariek parte hartuko dute. Ondoren, gaupasa izango da Joselu Anaiak plaza taldearen eskutik. Biharamunean **Egan** taldeak dantzaldia eskainiko du toki berean, eta ekainaren 28an **Andoni eta Jose Ramon** trikitilariak joko dute gaueko 9.30etan izango den herri afaria eta gero.

■ ORKESTRA SINFONIKOAREN KONTZERTUA

DATORREN asteko larunbatean izango da Donostian, Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren egoitzako organoaren inaugurazio ekitaldi ofiziala. Hau dela eta, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak hiru pieza eskainiko ditu goizeko 11.30etan Miramon Pasealekuan daukan aretoan. **Esteban Elizondo** izango da organojolea eta **Enrique Jordaren** zuzendaritzapean arituko da Euskadiko Orkestra.

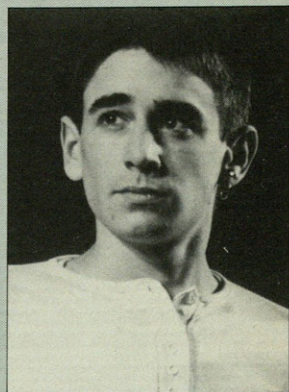
Igor Elorza: «Bertsolariek ezagutzera emateko daukaten bide bakarra txapelketak dira»

ARGIA. *Euskal Herriko Eskolarteko Bertsolari Txapelketa irabazi duzu.*

IGOR ELORZA. Beste txapelketa batzuetan emaitza onak lortu ondoren nahiko ezaguna naitzela uste dut, eta alde horretatik ez nion garrantzia handirik ematen txapelketa hau irabazteari finala izan aurretik, eta irabazi ondoren ere ez. Dena den, laugarren urtea da finalean nagoela, bietan bigarren saria irabazi nuen eta baren txapela lortzeko go-goa.

A. *Azken aldian lehiaketa asko antolatzen ari dira bertsolari gazteei zuzenduta.*

I.E. Zoritxarrez, gaur egun bertsolari gazteek eta nagusiek ere ezagutzera emateko daukaten bide bakarra txapelketak dira, eta alde horretatik ondo ikusten ditut. Baina bestetik niri ez zait gustatzen beti txapelketetan aritzea. Egun bakarreko sariketa horiek ez daukate hain besteko buruhausterik ere,

urtean pare bat egiteagatik ez da ezer gertatzen, baina urte osoan sei edo zazpi sariketa egiten ibiltzea ez litzaidake gustatuko. Ez dut egiten, eta ez dut egiteko itxaropenik ere.

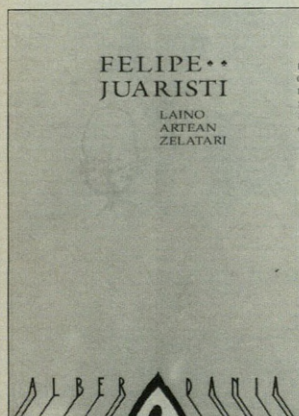
A. *Saioetan parte hartzea da bertsolari gazteak bultzatzeko beste bide bat.*

I.E. Dudarik gabe. Normalean jendeak jakiten du bere inguruan zein gazte den gai bertsoak egiteko, eta uste dut egokiagoa dela saio horietan herrialdeko gazteren batek parte hartzea. Gazteek aukera izatea bietan, eta ez derrigorrez txapelketara jo behar izatea ezagutzera emateko.

■ MERKATAL PAISAIA BATEN IRUDIA

HURRENGO igandean emango zaio amaiera maiatzaren 13an Bilboko Arte Ederretako Museoan zabaldu zen erakusketari. «Itsasadarra: merkatal paisaia baten irudia eta ikuspena» izenburupean, Bilboko itsasadarrak izan dituen alaketak islatzen ditu bilduma honek XVI. mendetik hona egindako marrazki eta paisaia bidez. Besteak beste, **Francisco Hogenberg, Luis Paret y Alcazar, Anselmo Guinea, Adolfo Guiard, Dario de Regoyos, Jaime Morera, Ignacio Ugarte, Manuel Losada eta Enrique Nieto Urribarri** artistek egin dituzte bertan agertzen diren lanak.

L I B U R U A K

«LAINO ARTEAN ZELATARI». FELIPE JUARISTI.
ALBERDANIA.

SORTU berria den argitale-txe honen poesia saileko lehen lana da Felipe Juaristirena. Jainkoaren egia, poetarena, nia, amodioa, laino artetik ikusle den poetaren begia, hirian gertatzen diren amodio historien lekukotza eta abar ■

«ERAZ». DHK TALDEA. 1993KO
MAIATZAK 21. 3. ZENBAKIA. 20
or.

DURANGALDEKO astekari honek aurrekontuei eskaini die aste honetako azala. Beste gaien artean, Durangoko alde zaharren beregokitzea, Atxondoko igerrileku berriak udarako prest, Elorrioko industriaren gain-behera eta abar ■

«ARRASATE PRESS». AED.
1993KO MAIATZAK 21. 193
ZENBAKIA. 36 or.

ARRASATEN dauden bosnirrei eskaini zaie azala, beren herrira itzuli nahi eta ezin dabilatzanei. Kirol mailan, Mondragon taldeak futboleko 2. Mailarako Igoera

Fasea jokatu duela aipatzen da, Hela Daedrizh Emakume Migrarien Elkarteko kideari eginiko elkarrizketa... ■

«ERLAZANTZA».
GIPUZKOAKO ERLAZAINEN
ELKARTEA. 1993 URTEA. 20.
ZENBAKIA. 40 or.

HIRUHILABETEKARI honek erleak zaintzearen inguruko hainbat artikulu biltzen ditu: Argentinako berriak; erleak, loreak eta polinizazioa; larranjak eta eztiarekin Karlos Argiñanoren errezeta; in-sektu onuragarriak; erleen elikadura, eta abar ■

«GOIERRITARRA». 1993KO
EKAINA. 35. ZENBAKIA. 36 or.

UDA ganean dugula eta, Goierritarrakoek San Juan Gaueko suaren inguruan ospatzen diren festa anitzei eman diete azala. Horren inguruko usadioak, kontuak eta abar bilduak daude Emeterio Sorazuren ikuspegitik erreportaia zabal baita. Beste gaiak ere ageri dira: Gabiriako bertsolari gazteen txapelketa, Goierriko biztanleek Arkaitz Arruabarrenak eginiko ikerketa,

Joxe Aierbe aizkolariari elkarrizketa... ■

«GALTZAUNDI». 1993KO
MAIATZAK 28. 22. ZENBAKIA. 44
or.

TOLOSALDEKO aldizkari honek bete ditu bi urte kaleratzen hasi zenetik. Maiatzaren hondarreko ale honetan ikastolen gaiak du protagonismo nagusia eta, horretaz gain, beste gai hauek ere aipa daitezke: Antxon Egiguren Bidaniako frailea Thailandian, duela 25 urteko giro sozio-politikoak, Xabier Olarra Igela 'argitaletxeko arduradunari elkarrizketa, Magia Tolosan, Joxean Tolosa amezketarrari elkarrizketa ■

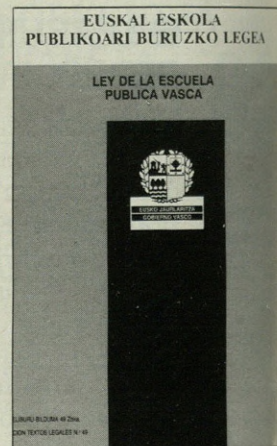
«EUSKERAZAINTZA».
1993.EKO
JORRAILLA-EKAINILLA. 23.
ZENBAKIA. 66 or.

BERE burua euskararen herri akademiatzat jotzen duen elkarte honen buletin bihlabetekariak jorratzen dituen gai ugarien artean hil berria den Aita Txomin Jakakortajarenari egiten dio omenaldia; horretaz gain,

gramatikarekin zerikusia duten hainbat kontu ere aztertzen dira ale honetan ■

«JUGOSLAVIA ETA
EKIALDEKO BESTE
HERRIAK». GAIK. 77 or.

ESKOLARAKO materiala kaleratzeaz —gai zehatzei buruz azalpenak emanez— ardura duen argitaldari honek dagoeneko hamasei ale osatu ditu. Honakoan, Jugoslavian ematen ari den gerraren aurretikoak, arrazoi historikoak eta protagonistak aztertzen dira; bestalde, inguruko herrien egungo egoera ere aztergai da ■

«EUSKAL ESKOLA
PUBLIKOARI BURUZKO
LEGEA». EUSKO
JAURLARITZA. 175 or.

KALEAN da jada azken urteotan polemikarik handiena sortarazi duen legearen idazketa, Euskal Eskola Publikoarena alegia. Eta testu legal hau oso egokia izan daiteke oraindik ere eskola ereduaren mugak ezagutzen ez dituenak azterketa sako-na egiteko ■

«TTIPI-TTAPA». 1993.EKO
EKAINAK 3. 111. ZENBAKIA. 36

OR.

HAMABOSTEKARI honen azala mendiari eskaini zaio, Angel Trantxer mendizaleari eginiko elkarriketa dela eta; lagunak egiteko aukera

ona, bizipen bereziak... Gainera, Iratxe kontsumitzaile elkarteak Baztanen eta Leitzan hasiko dela lanean, Baztan futbol taldearen igogiaz erreportaia... ■

**«EUSKAL HERRIKO
AUTONOMI ELKARTEKO
UNIBERTSITATEKOEZ
KANPOKO
IRAKASKUNTZAKO
IRAKASLEEN KIDEGOEI
BURUZKO LEGEA». EUSKO
JAURLARITZA. 151 or.**

LEGE hau, Euskal Eskola Publikoaren Legearekin batera kaleratua eta haren itzalpean eramana, hura bezain eztabaidatua eta kritikatu izan da zenbait sek-

toreren aldetik. Testua hitzez-hitzez irakurri nahi duenarentzat edota irakasle eredu EAEn eta Estatu espainiarrean konparatu nahi dituenarentzat egokia ■

**«... ETA KITTO!». EIBARKO
«... ETA KITTO» EUSKARA
ELKARTEA. 52. ZENBAKIA.
1993KO MAIATZAK 28. 32 or.**

HAMALAU mila irakurle dituela esanez ematen zaio hasiera ale honi, aldizkari honen bigarren sasoiko lehen urtebetetzea ospatzen den honetan. Hori dela eta, inkesta erraldoia egin dute Eibarren aldizkariari buruz. Beste gaiak: Euskal Bizikleta, San Juan gaua eta festak, Udalaren aurrekontua, Arra-

te Irratiko Bernardo Ibarra-ren hitzak... ■

**«OVNIAK: MISTERIO ALA
ERREALITATE?». GAIK. 77**

OR.

OVNIEN enigmak aztertzen dira lan honetan, Euskal Herrian gertatutakoak ere azaltzen direla. Gaurko zientziak fenomeno horren aurrean duen jarrera ikusteko, galaxiaren egitura, bizi extralurtarra aurkitzeko probabilitateak eta NASAREN lana arakatzeko dira ■

**«ARETXAGAZETA».
1993.EKO MAIATZAK 27. 30.
ZENBAKIA. 16 or.**

IKASTOLEK aukeratu be-

B E G I B E L A R R I

L I B U R U A K

Asmo onak, proiektu mardulari aurre egiteko

BIDE berriari ekin dio orain gutxi «Egan» aldizkariak. Dirudienez, urte luzetako jardunak agortu egiten ditu formula zaharrak eta haize berriak behar dira beti ere gutxiengo bantentzat izango den produktu batek ahalik eta hedapen zabalena izateko.

Bestalde, ez dira asko literatur kritika egiteko bokazioarekin ari edo sortzen diren aldizkariak. Beraz, bejondeiola «Egan»-i, asmo hori erakusteagatik.

Bada ordea gai aniztasunik: azterketa literarioa, literatur sorkuntza, literatura unibertsalaren itzulpenak, kritika literarioa... Agian gai ugari horiek modu jarrai eta serio batean jorratuak izateko zain daude, baina badirudi eremua zabala dela aldizkari bakar batek ondo erantzuteko.

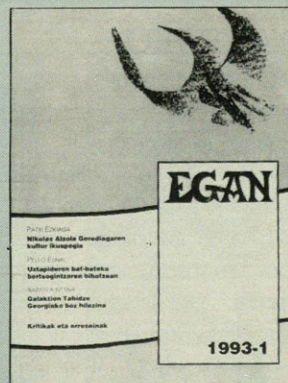
Euskal Herriko hainbat aldizkariri gertatu izan zaio eta gertatzen ere gaur egun, oso zaila izan dutela beren eremua jorratu ahal izatea, hots, jakitea zein den beren lan-eremua. Horren ondorioa da oso espezialitate

ezberdineko arloak aldizkari berean jorratuak aurkitzea eta unibertsitateko ikasle batek edo irakurtzen duen beste edonork ez jakitea zein den aldizkari horren filosofia, *pout-pourri* lokabe bat osatzea baino. Beraz, badirudi garrantzitsua nork bere helburuak ibiliz zehaztea.

«Egan»-ek hasieratik zehaztu ditu helburuak, eta aldizkari erdia literatur azterketa eta kritikari eman nahi bazaie, beharrezkoa da espezialtzea kalitatea eta interesa bilatuko badira.

Izen ezagunak dira lankide, eta berri ugari ere bai. Aniztasun horrek freskotasuna dakar, ikuspegi ezberdinak eta polemika.

Beharrezkoa, agian nahitaezkoa du aldizkari honek, iraun nahi badu, unibertsitate munudarekin modu estuan lotzea eta, ahal den neurrian, unibertsitatearen esparruan jorratzen diren gaiekin loturik izatea. Zaila dirudi zuzendaritza batek lankidetza guztiak bildu eta bideratzea, baina badirudi aldizkariak proposatuko

**«EGAN». EUSKALERRIAREN
ADISKIDEEN ELKARTEA. 1993-1. 251 or.**

dituen lanek koherentziarik behar dutela, erabilgarri izateko.

On liteke hainbat gairen inguruko eztabaida eta topagune izatea, adituen artean polemikarik piztea, aiez ale jarraikortasunik izatea...

Saio bikaina finean, nahikoa kaxkar zegoen arloari —batez ere euskal literatura eta kritikaren aldetik eta euskaraz eginga gainera— erantzuteko.

RITXI LIZARTZA

T E I L A K

■ DONOSTIAKO
HAMABOSTALDIA

DONOSTIAKO 54. Musika Hamabostaldia abuztuaren 9tik irailaren 2ra burutuko da. Zortzi aretotan banaturik, 50etik gora kontzertu emango dira tarte horretan. Duela gutxi hildako Nicanor Zabaleta harpa joleak omenaldia jasoko du abuztuaren 25ean, Victoria Eugenia antzokian, Narciso Yepes gitarrajoleak eta Marisa Robles harpa joleak, Bilboko Orkestra eta Donostiako Orfeoiarekin batera eskainiko duten kontzertuan.

Piotr Txaikovskiren heriotzaren mendeurrena eta Sergei Ratxmaninov hil zela 50. urteurrena ere gogoratuko dituzte, San Petersburgeko Orkestra Filarmonikoak eta Antzoki Handiko Orkestra eta Baletaren bitartez. Urtero ohi denez, aurtan antzeztuko den opera Montecarloko Operak eta Veneziako Fenice Antzokiak batera egindako Verdiren «La Traviata» izango da (Ainhua Arteta soprano tolosarrak parte hartuko du),

■ EKAINGO KOBAZULOA

DEBA Beheko Nekazari Elkartek Ekaingo kobazuloko pinturen (Euskal Herriko garrantzitsuenetakoa ikus daitezkeen animalienegatik) erreproduzioak egitea proposatu dio Gipuzkoako Foru Aldundiari. Azken urteotan sarrera itxia dauka 1968an aurkitutako Debako kobak, eta honen aurrean, turismoa erakarri eta gure kulturaren berri emateko modua imitazio on batetik etor daitekeela iritzi dute nekazariak. Zaldi, bisonte edota oreinak marraztuko dituen «artista onik» badago lehen ere!

■ SARIRIK EZ

EUSKADI Irratiak antolatu duen irratinobela lehiaketara aurkeztutako hiru lanek saririk ez dutela merezi iritzi du epaimahaiak. Jenero honek dituen ezaugarri eta berezitasunekin ez dutela asmatu, eta aurrerantzean, hainbat idazlerekin mintzatuko dira zuzenean aurtengorako pentsatua duten irratinobela egiteko.

F E R R A N A K E R R A N

«Euskaldunon Egunkaria euskararen bedapenerako tresna baliagarria eta lagundu beharrekoa da».

Mari Karmen Garmendia,
HPINeko zuzendaria.
Egunkaria, 93-VI-6.

«Herri bonetako politika kulturala kaotikoa da eta bertako kultura minoritarioarekiko buru-hiltzailea».

Ramon Zallo, EHuko
irakaslea.
El Mundo, 93-VI-9.

«50 urte bete dituen bonetan, Euskalerrriaren Adiskideen Elkartearen hemen dauden artean aktiboena da».

Jose Manuel Lopez de Juan
Abad, RSBApeko
zuzendaria.
El Diario Vasco, 93-VI-9.

T X U T X U - M U T X U K A

MUSIKARIEN ELKARTEA

JAZZAREN inguruan mugitzen diren musikarien elkarte sortu nahian dabil Iñaki Salbador. Lau urtez Katalunian lanean aritua, eta bertako elkarteko partaide (Valentzian dago bestea) izana, Hego Euskal Herrira begira antzeko proiektua gauzatzen dihardu duela bi hilabetetik hona. Hainbat gutun (60 edo 70 aipatu dizkigu) banatu ditu dagoeneko, hilabete barru edo egingo den bilerara deituz. Azpiegiturak, zirkuitua... hitz egiteko gairik izango dute. Honezaz gain, urrian edo azaroan, Europa mailako elkartearen bilkuran parte hartzeko aukerari heldu nahi diola aitatu digu Iñaki Salbadorrek.

N O R - N O R I - N O R K

«Literatura eta irakaskuntzan aurrerapen handiak egin dira. Hala eta guztiz ere, oraindik ez dugu lortu euskara kalera ere zabaltzea. Instituzioek zeozer egin beharko lukete hizkuntzaren kaleko erabilera sustatzearen».

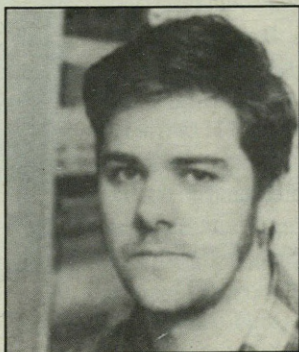
Xabier Gereño, idazlea. Deia, 93-VI-6.

«Unibertsitateak ez du sekula beharreko seriotasunarekin hartu erabiltzen dituen fondo publikoen kontrol ekonomiko-finantziaria ezta kudeaketa ere».

Juan Luis Laskurain, EAEko Herri Kontuen Auzitegiko lehendakaria. El Diario Vasco, 93-VI-9.

«Aspaldi esan nuen, Debako eskolako istiluak gertatu ondoren, Euskal Herriko artistek nartziso lorategia osatu zutela eta nik guraizeak hartuko nituela baieki ebakitzeko. (...) Orain guraizeak artzainentzat utzi eta sega hartuko nuke».

Koldo Azpiazu, artista. Egunkaria, 93-VI-9.

I. DORRONSORO

gasteiztarra, Hollywoodeko Arte eta Zientzien Akademiaren Etorkizuneko Zinemagileen Oscar sarietako atzerriko filmerik onenaren atalean finaleraino iritsi da. Gasteizko Irudi eta Teknologia Berrien Zentroko ikasleari, lehen luzemetraia (poliziakoa) egiteko aukera iritsi zaio jarraian. Euskal zinemari urrea dario! ●

KOLDO AMEZTOIRI

hamar urteko bidaiak «Ibarxola» euskal nortasunaz mintzo den ikuskizuna, berriki estreinatu duena, ekarri dio ahora. Amets egile eta zabaltzaile, Ipar eta Euskal Herriko haur eta gazteak hitz batean harrapatu eta liluratzea ofiziotzat bihurtu du urteotan. Kontalari berrien sortzea du ordea, kezka ●

F. ESCUDERO

konpositore donostiarak Joxemiel Barandiaran antropologoaren ipuinetan oinarritutako obra sortu du, «Sinfonia mitikoa» izenekoak. 1994eko maiatzean egingo den Gipuzkoako Abesbatzen Egunean emango da, 1.000tik gora umeren eskutik. Ohizkoa duenez, testu guztiak euskaraz landu ditu Francisco Escudero maisuak ●

Hernaniko Sanjuanak, udako festa-garai hasiera

SAN Juan festek harrotu egiten dituzte Euskal Herrian zehar hainbat herri, jende guztia festetan murgilduz: Andoain, Arrasate, Hernani, Tolosa, Pasai Donibane, Agurain, Biasteri, Bakio, Bermeo, Markina, Santurtzi, Arbizu, Auritze...

Gu Hernaniko jaietara hurbilduko gara. Jakina da leku guztietan ekainaren 23ko gauean San Juan sua pizten dela. Tradizio hau oso barreiatu dago, baina Hernanin auzo bakoitzak bere sua dauka (ia-ia baserri bakoitzak, tradizio zahar honi jarraiki, udari ongi etorria emateko).

Tradizioari eutsiz, modu berean, ikusgarria da festetako osagarri nagusi gisa,

San Juaneko erronda deiturikoa, gaur egun ere egiten dena eta herriko bikote ugari aurrez aurre eta desfilez dantzatzeko dutena.

Aipatu beharreko beste festak, Tiloetako plazako rock kontzertuak eta bertsolari saioak dira, baita berbenak ere.

Baina urteroko ospakizun guzti horiek alde batera utzirik, Hernanin bada zer ikusia eta nora joana. Herri mugitu gabe, erdigunean San Juan eliza, Udaletxea eta Kale Nagusiko hainbat jauretxe oso ikusgarriak dira, kontserbazio egoera bikainean daudela. Besteak beste Egin eta Aierdi etxeak eta Jentiletxea.

Azken batean, Hernanin hiri hesitua izan zelako aztarna asko aurki daitezke, hesirako bertarako sarbidea zen atea, Zapa kantoian hain zuzen ere, eta arkuaren itxuragatik Erdi Aroko zatitza jo daiteke, hesia bera zenbait lekutan, eta abar.

Santa Barbara mendiko ermitara ere bada erromes joaterik, herritik bertatik, mendia igotzea paseoa baino ez dela. Besterik ere badago ikusterik. Ereñotzu

auzoan (Goizueta-ko errepidean) bi burdinolaren aztarnak, monumentu megalitiko asko: trikuharriak, harrespilak, eta abar.

Bazkaldu eta afaltzeko aukera bikainak topa ditzazkegu Hernanin bertan: Arrigoain jatetxea (55 00 97), Fagollaga jatetxea (55 00 31), Iturralde jatetxea (33 04 61), Jauregi jatetxea (55 00 34), Zumitza jatetxea (55 00 12) eta abar ■

Tradizioz, San Juaneko Erronda eta San Juan sua Hernaniko festetan ardatz nagusi izaten dira.

BELAGOA KIROLAK

Easo kalea 9

DONOSTIA

Tel: (943) 42 22 91

MENDI IRTEERAK

Vignemalerako ihesa, Pirinioetan barrena

OIARTZUNGO Girizia elkarteko kideak etengabe ari dira irtenaldiak antolatzen. Oraingoan, ekainaren 26 eta 27 bitartean, Pirinioetako Vignemale mendirako proposamena luzatu dute. Irteera Oiartzungo plazatik izango du autobusak, larunbatean ateraz, 11.00etan.

Baiona, Pabe, Lurdes eta Gavarnie izango da helmuga.

Mendi aldera goizeko 6.00etan irtengo dira, eta ondoren bost orduko igoerari ekingo zaio (guztira hamar ordu izango dira). Ez da errazegia izango, eta jazki eta oinetako aproposaz

gain, aholkatu egiten da pioleta eramatea.

Prezioa 2.300 pezetakoa da eta nork bere jana eraman beharko du.

Izen emateko, Amazkar tabernan (49 27 83), Gazte-txean, Sorgin-Txulo tabernan edota Girizia elkartearen bertan (49 39 36) ■

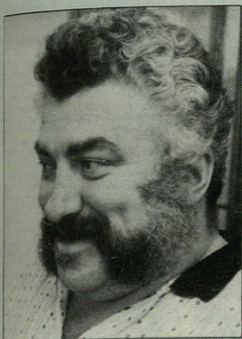
MOKO FINA

● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA ● MOKO FINA

LEHIAKETAK

HURA OTORDUA!

LUIS MOKOROA
Sukalde epailea

Frankotan bapo jandako gizona

Gastronomia Anaiartean aurkitu dugu Luis, ohizkoa den bezala. Eta horrenbestetan ondo jaten ohituta dagoenak ez du aukeratze lan erraza. Hala ere, entsaladak ditu gustuko platera, beti ere txakolinak lagundurik. Arrainzale ere bada bera, Getariako edozein eretegitan jateko eta txakolinarekin bustitzeko beti prest.

Baina benetan gustura gogoratzan duen platera —platera, izan ere bazkari osoa gustuko izatea ez baitzaio inoiz gertatu, «oso zaila da dena hamalau gertatzea»— Elizondoko Eskisaro jatekian orain hogeita hamar bat urteko Gabonetan jandako oilagor gogoratzan du, eta horrekin batera Errioxako Gran Reservaren bat, nahiago baitu Bordeleko baino. Aukeran, Miarritze-ko Chateau Brindoseko ahate bihotzaren brotxeta ere mundiala iruditu zitzaion.

Postrezalea ez, baina epaimahaiko kide denean desertari ematen dio puntuaziorik altuena, Hernaniko Adarragako milorria, baina bere puntuan, bigundu gabe.

Donostiako 3. Pintxo Txapelketaren azkena

GASTRONOMIAREN Euskal Anaiarteak antolaturik, ekainaren 21ean Donostiako 3. Pintxo txapelketaren finala ospatuko da. Guztira 32 pintxo eskaini dituzte Donostiako 11 tabernak: Aloña Berri, Bergara, Darena, Europa Hoteleko kafetegia, Hidalgo, Iturrioz, Itxaspe, Oñatz, Londres Hoteleko Swing taberna, Txepetxa eta Vizcaya.

Guzti hauek finalean leku bat izateko lehiatuko dira. Aurretik, hilabete t'erdiz, epaimahai ezezagun bat ematen ari da bere erabakia.

Aurreko edizioen aurrean bi berrikuntza ematen dira: pintxoak eta baso bat ardok (Solar de Samaniego) ezin izango dute 200 pezeta baino garestiago izan; bestalde, herri epaimahaia ere izango da, eta tabernaz taberna bere balorazioa egingo du emaitzak buletin batean ja-

soz eta botila batera botaz.

Gu, lehiakide batengana jo asmoz, Donostiako Gros auzategiko Bergara jatetxera hurbildu eta bertako nagusi den Patxi Bergararekin izan gara. Argazkian ikusten diren pintxoak bereak dira eta, dudarik gabe, lehiaketatik kanpo ere egunero topa ditzake edonork taberna hartako mostradorean, normalean egunero eskaini-

tzen baitzaizkie lehiaketako pintxo guztiak bezeroei. Patxi Bergarak harro erakutsi dizkigu aurreko edizioeko sariak, bera izan baitzen garaile. Bestalde, azpimarragarria da taberna bakoitzak bere espezialitatea eskaintzen duela; adibide gisa, Txepetxa tabernak antxoaz egindako hiru aukera aurkeztu ditu, berea duen tradizioari jarraiki ■

**GAZTELUKO
HERRI KULTUR ETXEA**

BETI IREKITA

TELEFONOA: 67 27 59

NON AUKERA HOBEA

Ingurua: Zoragarria paseatzeko; mendian ibiltzeko

Jatetxea: Moduan, aukerako mokadu goxoak jateko Kartetan jokatzu arratsaldea pasatzeko

Barnetegia: Euskara ikasteko-lantzeko

20491 GAZTELU

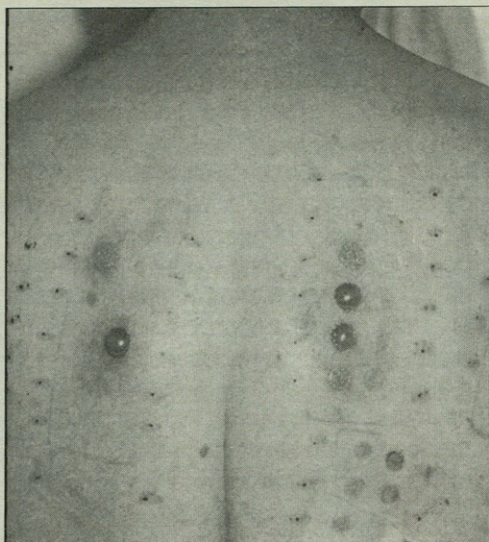
Alergiari alergia diotenentzat

UDABERRIAREN etorrera- rekin hainbat lagun nega- rrez hasten dira. Ez negua joan delako, baizik eta ur- taro honekin batera alergen ugalteza datorrelako. Gor- putzeko azkurea, mukiak, malkoak... Ez da batere atsegina izaten urtero sin- toma berdinak jasatea.

Alergiak gorputzaren in- munitate sistemaren aka- tsen ondorioz datoz. Akats horiek eragiten dute berez inolako kalterik eragin beharko ez luketen hainbat sustantziaren aurrean zen- bait lagunen gorputzek ur- tero izaten dituzten eran- tzun bortitzak. Eta jende ugari da gure artean alergia ugarien arteko motaren bat jasaten duena.

Alergiak ez dira berez larriak, baina bai ez-atseginak. Horregatik, adituak jo eta ke ari dira erreakzio hauei era- bateko sendabidea aurkitzeko. Baina oraindik ez da aurki- tu. Horren ondorioz, egun erabiltzen diren sistemak urtero era- bili beharrekoak dira alergiak dituztenen- tzat. Eta hala ere, oso zaila izaten da urte horretan erabateko lasaitasuna izatea.

METODORIK erabiliena *prick test* izenekoa da. Sa- soia heldu bezain laster, as- ma edota polen edota hau- tsa alergen kontra erabil-

tzen da. Medikuek orratz batekin ziztatzen du gai- xoaren besoa, ziztada ba- koitzean alergia eragin de- zaketen sustantziak sartuz.

Zer sustantziari egin erreakzio bortitza, hori da gaixoak denbora batez eki- din beharko duena ahal duen moduan, askotan

BATA ZURIA ERANTZITA

ARANTZA TAPIA

Elhuyar-eko kidea

Osasun-zerbitzuentzako teknologiak

BATEZBESTE europar bat bospasei aldiz joaten da medikuarengana urtean zehar eta osasun-zerbi- tzueta gastatzen duen di- ru-kopurua ez da batere meziprezagarria izaten.

Beraz, osasuna sektore

publikorik handiena iza- tea, hau da, BPGren % 7 izatea eta urtero sektore honetako gastuak % 10 haztea ez da harritzekoa. Osasun-zerbitzuen kostua faktore ekonomiko ga- rrantzitsua izan ezezik 90.eko hamarkadan Euro- pak duen erronkarik han- dienetako da.

Gaixoen beharren eta itxarobideen hazkuntzak adin-piramidearen eza- garrien arabera finkatuta daude. Ondorioz, gai- xoak, osasuneko profe- sionalak, administratza i- leak eta industria, muga profesional zein finan- tziariei lotutako arazo konplexuak konpontzeko bideak bilatu eta bestalde, laguntzaren kalitatea eta gertutasuna hobetu behar direla konturatu dira.

Teknologia berriak, eta zehazki informazio eta komunikazioarenak, ai- patu arazoen konponbi- derako ezinbesteko ins- trumentu bihurtu dira. Osasun-sektorea alde so- zial edo politikotik interes handikoa izateaz gain, komunikazio eta informa- zioaren zerbitzuen eta produktuen merkatu erral- doi bihurtzeko bidean ere doa. Gaixoez, medikuek eta erizainek azken be- rrien atzitze azkarra itxa- ron duten bitartean, infor- mazioaren profesionalak, berriz, gero eta handiagoa egiten ari den informa- zio-kopurua maneiatzen ari dira.

Europar merkatua, bere konplexutasunaren eta zatiketaren eraginez, oraindik ongi ustiatu gabe

dago: hau da, helburu er- kideak agertu ez direnez gero, ekonomiaren aldetik eraginkorrak eta fidagarri- tasun osoa aurkeztzen du- ten produktuak lortzea, industriarentzako oso zai- la gertatzen da.

Europar zehar oina- rrizko helburuak finka- tzeko, industriaren eta hauek sortutako produk- tuen erabiltzaileen arteko interesak sintonian jarri behar dira; honela, batetik, kalitatea, eskuragarritasu- na eta osasun zerbitzuen hobekuntza gertatuko da; bestetik, europar indus- triaren konpetibitatea lor- tuko da eta azkenik, osa- sun administrazioen, era- kuntzen eta administra- tzaileen egoera hobetuz kostuen murriztapenari eragingo zaio.

Honako kontseiluei jarraituz gero larru zainduagorik ezetz topatu

Alergiaren aurkako tratamendu erabatekorik ez da aurkitu oraindik. Gaitz hau dutenak urtero tratamendu bat jarraitu beharrean izaten dira udaberriaren etorrerarekin. Hona froga batzuk pertsona batek jasaten duen alergia mota ezagutzeko.

etxetik atera gabe... Askotan eragin maila oso ezberdina izaten da alergikoen artean; batek ia eguneroko bizitza egin dezakeen bitartean, zenbaitzuri arriskugarri azaie etxetik ateratzea ere.

TXATALAREN metodoa ere erabiltzen da. Azaleko alergietan batez ere. Horrela, koetan, alergiaren eragileak izan daitezkeen sustantzien koktel bat sartzen zaio gai-xoari azalpean. Azal zati hori estali, eta 48 ordu beranduago erreakziorik izan den begiratzan da. Sustantzia eragileak zeintzuk diren ziurtatzen denean, koktela azalpean ezartzen jarraitzen da, denborarekin gorputzak bere defentsak ugaltzen. Denborarekin desagertuz doaz sintomak eta erreazioak. Baina alergia mota guztiak ez dira udaberrian ematen. Horietaz gain, udan ere alergia asko barreiatzen dira eta, bestalde, hautsari urte osoan izaten zaio erre-txazurik, etengabeko mal-koak, mukiak, eztulak eta begietako hazkura eragiten duela ■

LARRUZKO jantziak ongi mantentzea zaila gertatu ohi da batzuetan, baina oro har kontseilu sinple batzuk jakitea nahikoa izaten da larrua egoera onean mantentzeko. Hona hemen zure larruzko jantziak beti berri itxura mantentzeko dezaten hainbat sekretu.

Jantzi eta zapata ezberdinentzat kontseilu zehatzak badaude, baina beste zenbait larru motarentzat egokiak izaten dira. Lokatza edo zikinkeria kentzeko ur epelean bustitako zapi bat erabiltzea da egokiena. Larrua berria denean edo garbitu berri dagoenean, larru normala bada lanolina ematea komeni da, eta txuria edo koloretakoa bada baselina ematea da egokiena. Larrua sintetiko bada erabiltzen den bakoitzean ur eta xaboiz buztiriko zapi batez igurtzea komeni da.

ANTEA oso material berezia da, eta horregatik zainketa berezia behar du. *Antea* garbitzeko ez dira produktu kimikoak erabili behar, be-

raien aztarna uzten baitute. *Antea* noiz-behinka eskubilatzea komeni da, eta horretarako gomazko eskubila erabiltzea da egokiena. Bestalde, garbitzeko lehenik hautsa kendu, eta zikinkeria kendu ahal izateko lixa papera erabiltzea da egokiena. *Antea* hondatu bada ere, kon-

pontzeko biderik badago. Hondatu den Jantzia irakiten dagoen uretan sartu eta lurruna ongi sartzen utzi;

ondoren eskubila leun batez ongi igurtzi.

ZAPATA eta botei dagokionez, aurreko hainbat kontseilu erabiltzeaz gain, distiratsu eduki nahi baditugu zapata krema erabili beharko dugu, baina kolorea aukeratzeko orduan oso erne ibili behar dugu.

ESKULARRUAK garbitzeak ere zainketa berezia eskatzen du. Egokiena eskularruak jantzi eta ur epelez garbitzea da. Eskularruetan xaboi apur bat uztea komeni da. Ondoren lehortu eta egunkari paperez bete. Lehorrak daudenean berriro bigundu behatz tartean ibiliz; azkenik, ongi astindu ■

JAKIN BEHARREKOAK

✗ **TXAHAL-LARRUA:** asko gogortzen da epe laburrean lehortu edo zuzenean bero iturri batekin lehortzen bada. Ura eta esne nahasketa bat erabiliz bigundu daiteke.

✗ **KROKODILOA-LARRUA:** erabiltzen den bakoitzean zapi fin batekin igurtzi. Noizean behin zapata kremaz bustitzea besterik ez du behar.

✗ **TXERRI-LARRUA:** oso zaila izaten da larru mota hau garbitzea. Gehiegi ez zikintzea komeni da. Garbitu beharrean aurkituz gero lehorrean jartzeko materialen bat erabili. Ondoren eskubila leun bat erabili geratzen diren produktu az-tarnak kentzeko.

TELEBISTA-IRRATIA

● TELEBISTA-IRRATIA ● TELEBISTA-IRRATIA ●

BOTOIA SAKATU AURRETIK

IKUSI BAIETZ

● Kirol emankizunek leku berezia beteko dute, gehienetan legez, aste honetako programazioan ere. Ekainaren 21etik, astelehenetik, ekainaren 26ra, ostiralera, *Wimbledon Tennis Txapelketa* eskainiko da, 15.30etatik aurrera. Ekainaren 22an, asteartean, Donostiako Atotxa futbol zelaia itxi aurretiko azken partiduak emango ditu ETBk: 19.15etan, *R. Sociedad eta Ath. Bilbao* lehiatuko dira; eta 21.10etan, *R. Sociedad eta Euskel Selektzioa*.

Honezaz gain, igande, ekainaren 27an, «Kirolez Kirol» saioan, *Es-painiako Errepideko Txirrindularitza Txapelketa* jarraituko da, 11.55etan

hasita.

● Dokumentalen atalean azpimarragarri ditugu, astearte gauean, 23.10etan, «*Indarkeriaren bide gurutzeak*» gaiaren inguruan arituko dena; eta asteazkenean, ekainaren 23an, Logroñotik gertu dagoen Nalda herri errioxarrak abuztuan ospatzen dituen jaietako «*Oilar jokuaren*» berri ematen duena.

● Marrazki bizidunetan, «*Oz-eko aztia*»-ren 13 atal erakutsiko zaizkigu, larunbatean, 12.40etan hasita. Dorothy, Kansas-en bizi den neska atsegina da. Behin batean, Toto bere txakurarekin haize-erauntsi batean sartu eta Oz-eko munduan azalduko dira biak.

Astelehentik larunbatera, Wimbledon Tennis Txapelketaren jarraipen zuzena egingo du ETBk bere lehen katean, 15.30etatik aurrera.

TXORI BATEK ESAN DIGU

ETBren udako eskaintza bero datorrela iragartzen ari zaizkigu, behin eta berriro. Programa berriak, lehen emandakoen bildumak, marrazki bizidunen «show erakargarriak», inoiz baino filme ugariago... Eskaintza horretan kokatzen da «Zuri Beltz» Joseba Agirretxeak zuzendu eta aurkeztuko duen eztabaida programa. «Egonean Giro» magazinean eta azkenez «Primeran» lehiaketan aritua, bestelako saltsetan murgilduko da oraingoan. Bosteko bi talde jarriko ditu aurrez-aurre, gizarte mailako hainbat gai (gurasoak eta seme-alabak, herria eta hiria...) eztabaidatzeko, ordubetez. Tartean, pertsonaia ospetsu eta ezagunak bilduko ditu. Guztira 12 saio grabatuko dira aldeztu aurretik eta ekoizpena Joseba Agirretxearen Network etxeak hartu du bere gain.

Ihesian dator maitasuna

LARUNBATAK 26,

22.05etan, ZINEA:

«**MURPHYREN ERROMANTZEA**».

ZUZENDARIA: MARTIN RITT.

ANTZEZLEAK: SALLY FIELD,

JAMES GARNER ETA BRIAN

KERWIN.

SALLY Field, emakume dibortziatuaren paperean, eta bere semea Arizonako herri batera doaz bizitzera. Bertan, emakumea, dendari ezkongabe batez (James Garner) maiteminduko da. Protagonistaren senar ohia

herrian agertzen deneari gauzak korapilatzen hasiko dira, baina. Aspaldian iragarritako filmea dugu honakoa, batek daki zergatik atzeratu eta atzeratu dena. Bere senarrarengandik kilometrotako tarte egin eta gero, emakume dibortziatuak bere ihesarekin amaituko duen maitasun istorioa ezagutuko du. Iraganaren itzalak ez du pakean utziko hala ere. Tentsio horretan mantentzen gaitu «Murphyren erromantzea»-k ■

Larunbat gaueko «Murphyren erromantzea» titulupeko bigarren filmeak maitasun istorio gazi-gozoa kontatuko digu.

● **EKAINAK 23, 21.10ETAN,**

ZINE GAUA: «**KARATE KID II**».

ZUZENDARIA: JOHN G.

ADVINSIN. ANTZEZLEAK:

RALPH MACCHIO, NORIYUKI

«MOLINA» ETA PATE. JOHNSON.

AURREKO filmearen jarraipena den honetan, maisu txinarra eta «Karate Kid» bere jarraitzailearen abentura berriak kontatzen zaizkigu; oraingoan, Okinawa hirian kokatuko da historia, non bere aurka egingo duen etsai gogorra ezagutuko duen ■

● **EKAINAK 26, 20.20ETAN,**

GAUEKO ZINEA: «**BEDEINKA**

ITZAZU PIZTIAK ETA UMEAK».

ZUZENDARIA: STANLEY

KRAMER. ANTZEZLEAK: BILL

MUMY ETA BARRY ROBINS.

MUTIL taldeak bufalo erre-serba batean pasatu behar du eguna, baina abentura dibertigarria zirudiena amesgaizto bihurtuko da. Ehiztariez osatutako talde batek, bertako bufaloak menperatu eta sarraskia egingo baitute beren begien aurrean ■

Fermin Erbiti: «Oso egoera negargarrian bizi gara hemen»

Aurpegiz eta ahotsez ezaguna dugu Nafarroan. Telenavarrak eskaintzen duen albistegiaren euskarazko laburpena egiten du egunero. Eta asteartero, ordu laurdeneko saioa. Euskaraz ere, goizero 8etatik 9etara, Radio Nacional-5ean, «Txuri eta Beltz» programa. Bere inguru beltza zuritzen saiatzen delako hainbat galdera egin dizkiogu mikrofonoetatik at.

ARGIA. Defini diezaguzu «Txuri eta Beltz», Radio Nacional-5ean egiten duzun eguneroko programa?

FERMIN ERBITI. Nafarroako berriei osatutako albistegi orokor batekin hasten gara, ondoren elkarrizketak, oharak, musika... Ordubeteko magazin modukoa da, orain

bi ordura zabaldu nahi dena.

A. Euskarazko saio bat zabaltea ez da eguneroko oia...

F.E. Nafarroako Gobernuak dirua ematen du komunikabideetan euskara sartzeko eta hemengo zuzendariak hori ikusirik gehiago egin nahi du. Dena den, gehiago

egin beharko litzateke dirua jaso edo ez jaso arren, zerbitzu publikoa baita; baina askotan erabakiak politikoa izaten dira, eta hau, Madrileko enpresa da.

Oraindik ez da gure irratia Nafarroa osoan entzuten, baina gero eta gehiago egin beharko dugu euskaraz, eremua zabaltzen ari baita.

A. Telenavarran ere jarduten zara.

F.E. Albistegiaren bi minutuko laburpena egiten dut euskaraz, duela bi urtez geroztik. Gero, joan den urteko otsailetik, asteartero, ordu laurdeneko saioa egiten dugu, elkarrizketa bat eta mota guztietako gaien erreportaia motz bat sartuz.

Arazoa teknikoen aldetik dator, denak erdaldunak baitira, baina guztiek borondate ona dute. Euskal Autonomi Elkartearen duela gutxi hasi dira albistegi erregionaletan euskara sartzeko; horretan behintzat aurrea hartu diegu Nafarroan.

A. Ez al zara uharte batean sentitzen?

F.E. Ni naiz euskaraz ari naizen kazetari, aurkezle eta ahots bakarra. Kontuan hartu behar da hemengo irratiek (A3, Ser, Radio Popular —orain arte Josetxo Azkona zegoen baina kendu egin dute—) ez dutela deus ere egiten euskaraz. Oso egoera negargarrian bizi gara hemen: zerbait euskaraz egiten dutenek ez dute baimenik, eta baimena dutenek ez dute deus egiten.

IKUSITAKOAK IKUSITA

Krisialdea?

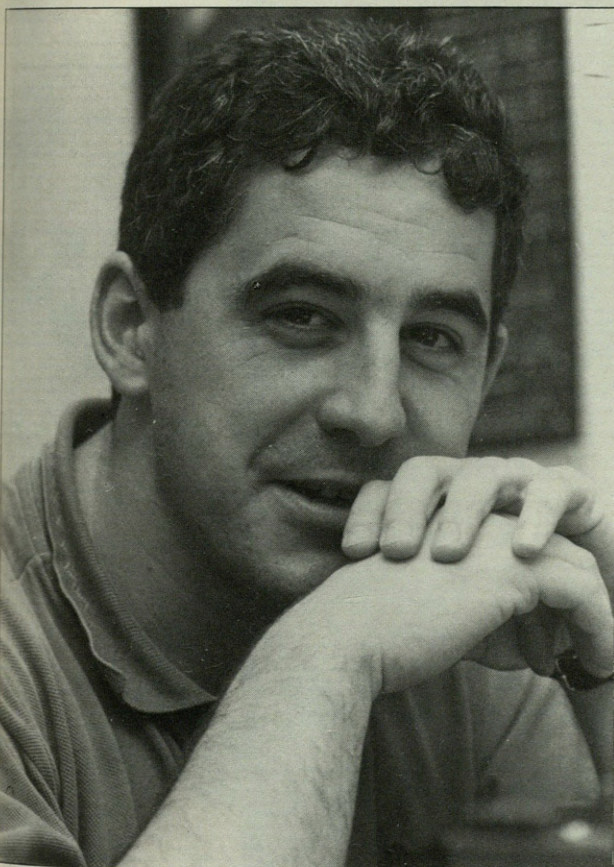
UDA aurrez aurre dugunean ez dirudi ETB-1eko programazioan aldaketak iragartzen direnik.

Eguneroko programazio parrilari gainera, bategiaren badiotz konturatu zara programen eskaintza gero eta eskasagoa dela. Goiz eta eguerdiko orduak errepikapenekin betetzen dira gehienetan. Aste osoan zehar bi filme baino ez daude ikusgai. Azken aldi honetan kate guztietan zapan dauden lehiaketa programak ere gero eta urriagoak dira ETB-1en, gaur egun bi saio baino ez daude mota honetakoak: «Piratak» eta «Gezurra nagusi», astean behi eskaintzen direnak.

Orokorrean lau ardatz nagusi daude ETB-1eko programazioan: umeentzako marrazki bizidunak, kirolak (batez ere futbola), informazioa (albiste berdinak eguneko saio gehienetan errepikatzen direla) eta errepikapenak.

Nire ustez ikusentzule ugari programazio planteiamendu honetatik at geratzen dira. Saio gutxi ematen dira hauek ETB-1eko zaleak bihurtzeko eta beraz normala iruditzen zait ETB-1 pizten dutenean berehala zapping egitera behartuak egotea zerbait interesgarriagoa bilatzeko.

JAIONE OGIZA

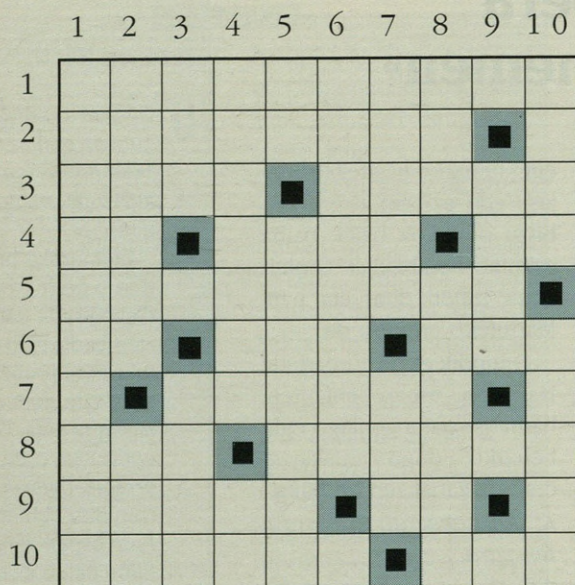

la-ia irla baten moduan ikusten du —euskarari dagokionez— Fermin Erbitik bere burua. (Argazkia: Joxe Lacalle)

IXIAR ROZAS

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Zuberoako pastoraletako pertsonaia. 2.- Etsaiak. Bokala. 3.- Udalerri. Akuriak. 4.- Inude hitzaren erdiko silaba. Soro. Herri hizkeran, zer. 5.- Lore mota. 6.- Bokal bikoitza. Aurpegiko irekidura. Edo. 7.- Berrogeitamar. Onura, irabazia. Azkenekoa. 8.- Azido erribonukleikoa. Automata. 9.- Marokoko hiriburua. Kasik. Oxigenoaren sinbolo kimikoa. 10.- Eibarreko futbol zelaia. Suari dariona.

GOITIK BEHERA: 1.- Zaunkari, 2.- Axola. Erritmo mota. 3.- Meatzea. Bokala. Argentinako zuhaitz nazionala. 4.- Gasteiz eta Leintz ibarra arteko mendatea. Ez eme. 5.- Litoaren sinbolo kimikoa. Eztanda egin. 6.- Tokologiaz arduratzen den medikua. Bokala. 7.- Ebaki sakon. Bide. 8.- (Infin.) Akitu. Gizon txikiak. 9.- Bat. Larru. Tona. Bokala. 10.- Unadura. gari sorta.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Araudiak
Balakatu
Deiturak
Garapena

7 letra

Aberats
Apirila
Azalera
Euritea

4 letra

Apar
Aran
Arin
Aroa
Atal
Azal
Elea
Ibon
Ikur
Ilar
Inka
Izen

Kapa
Kata
Labe
Laga
Nano
Niri
Otar
Zama
Zara
Zati
Zien
Zuri

3 letra

Are
Izu
Ore
Ron

2 letra

An
Et
In
It
Iz
Ka
Me
Su

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	

[illegible]

SL

	ASTRELENA	ASTIARITA	ASTIACIENA	OSTEGUANA	OSTRIGUA	LARIMABA	GANOTA
E		1	2	3	4	5	6
K	7	8	9	10	11	12	13
A	14	15	16	17	18	19	20
I	21	22	23	24	25	26	27
N	28	29	30				

 20
 26
 4
 12

Gipuzkoako herri bat

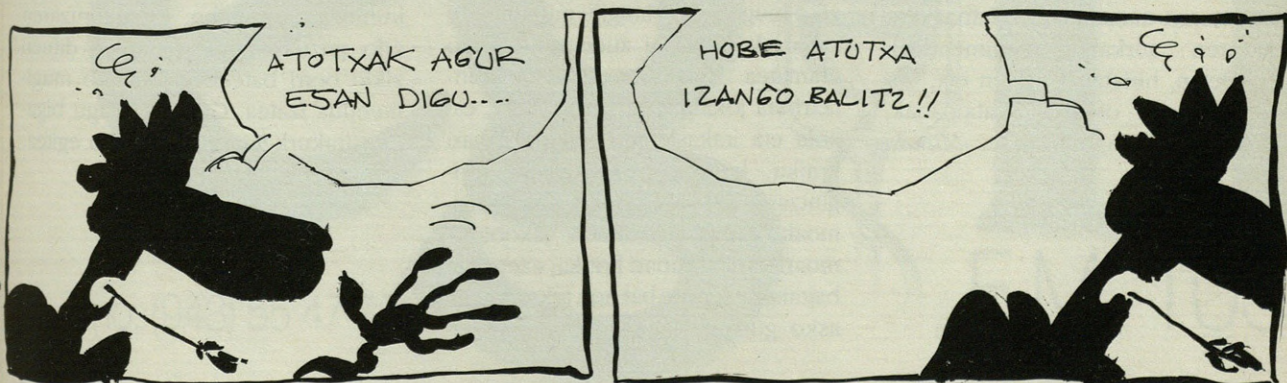
M	A	R	T	I	N
U	G	A	L	D	E

					●	M	●	N	●	Z	●
					M	E	D	I	K	U	A
●	E	●	R	●	S	O	A	●	R	U	●
●	A	R	●	A	●	F	I	K	●	A	●
●	A	R	●	A	K	I	L	●	R	A	●
●	A	G	●	E	R	●	D	O	●	A	●
●	I	R	●	A	G	●	A	R	L	E	●
●	E	N	●	I	●	O	N	●	O	G	●
●	●	●	O	K	●	I	T	●	U	R	●
●	E	T	●	A	●	E	Z	●	A	I	●
●	U	K	●	A	N	●	A	●	O	K	●

Hitz
Kateatuak

	G	A	B	E		D	A	M	A	
Z	A	R	A		B		D	B	A	L
	I	L	A	R	G	I	A		R	A
L	E		A	U	R	K	A	R	I	A
A		Z	U	R	A			D	U	
		T	I	R	A		T	A	B	U
B			R	I		A	R	B	I	
E	M	A	K	U	M	E	A			A
L	A	U			L	A	N	K	I	D
E	T	N	A			K		I	G	O
	E	A	K	O			L	A	O	S

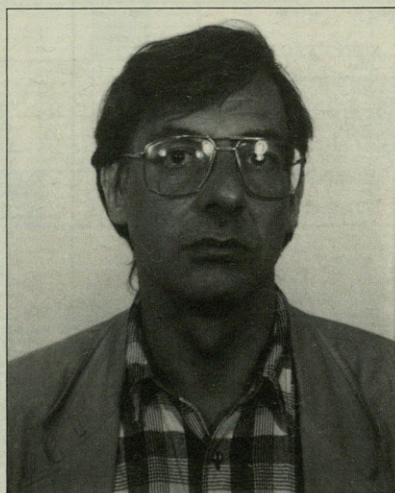
KAKU

68ko Maiatza 25 urte beranduago

68-KO Maiatzeko ikasle matxinada eta ia bi hilabeteko greba orokorraren ondoren, hedabide *isil za-leek* sinestarazi nahi izan dute orduko mugimenduaren eragileak prentsa-ugazaba, ministro edo alderdi sozialistaren *koadro* bilakatu zirela, edota, besterik ezean, literaturazko eta publizitatezko Parise handikiko kide! Inondik inora ere. Mugimendu iraultzaileek beti ezagutu izan dituzte *ibeslariak*; eta arerioen zelaira igarotako *jauntxo* dozena batzuek (zeinek 68an lan eskergarik ez zuten egin, bidenabar) ez dute ezkutatu behar Frantzia asaldatu zuten ikasle, uni-bertsitari eta langile gazte gehienak egun langile soilak edo langabetuak bihurtu direla, ez politikari ez ugazaba; eta 25 urteotan zehar hainbat borroka, greba eta manifestaldietan parte hartu dutela.

HAU guztia aitzin, argitu beharra dago 68ko Maiatza ez zela mugimendu *frantsesa* izan soilik, planeta osoa bildu zuen oldartzea baizik: gerrila anti-inperialistak Hegoamerikan, *apartheid*-aren aurkako beltz iparramerikarren matxinadak, Vietnameko gerraren aurkako mugimenduak EEBBetan, hirietan ikasleen eta, oro har, gazteria osoaren matxinadak, Ekialdea eta Magreb barne: *«Mundu*

JEAN PIERRE DUTEUIL

zabarra irauli» eta «bizimodua aldatu» ziren munduan barreiatzen ziren esamoldeak.

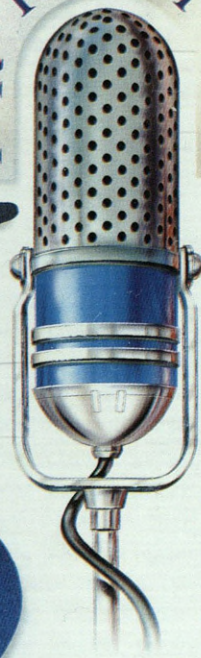
EUROPAN, eta bereziki *hexagonoan*, 68ko Maiatzari darion originaltasuna zera da, gizartearekiko kritika arlo ekonomikoko eta lantegiko mugetatik —langile mugimendu zaharrak egin ohi zuenez— areago eramatea. Emakumearen zapalkuntzari eta jokabide sexuali kritika, eskola eta irakasle-ikasle harremanari kritika, kultura nagusizaleari, hiri-gintzari, osasun sistemari, nazionalismoak zapaltzen dituen jakobinismoari kritika. Lanari kritika, ezen izan baitaiteke gizarte bat non teknologiak asko gutxitu lezakeen norbanakoa-

ren lan-denbora, baldin eta produkzio harremanak berdintasunezko eredu batean oinarrituko balira, denon beharren asetzea bilatuz eta ez gutxi batzuen etekinak. Kapitalismoaren aurkakoa, 68ko Maiatza, halaber, biziki libertario eta auto-gestionaria da, eta berdintasun asmoak bizitza politikora plazaratu ditu. Burgessiak ez dio utzi, ondorengo urteetan, ezaugarri guzti hauen aurka edozein eratarik borrokatzeari: errepresio maiz bortitzaren bitartez, baita bameraketa eta kontraeraso ideologikoaren bide zitalak medio ere, hedabideak baliatuz, behin eta berriro errepikatuz bizi dugun hau dela dagoen mundu hoberena eta aldatu nahi izatea umekeria dela... Antzaldatzen saiatu dira kapitalismoa hondoratzen joan den krisi izugarria, zeina, 90etako hasieran, inork ezkutatu ezin dezakeen planeta mailako sarraskia bihurtu den.

BI irakurketa izan ditzake, beraz, 68ko Maiatzak: XIX. mendearen erdialdera ernaldutako borroka ziklo baten amaiera izatea; gizon eta emakumeek jasandako zapalkuntzaren arlo guztiak aintzat hartzen dituen ziklo berri bateko estreinako mugimendua izatea. Guri dagokigu bigarren irakurketa egia historiko egitea.

URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE

I · R · A · T · I · A

eg n

Tfno. (943) 55 47 70

F.M. 103.0

1992an

EUSKADIKO LEHEN KOMUNIKABIDEAK HAMAR URTE BETE DITU

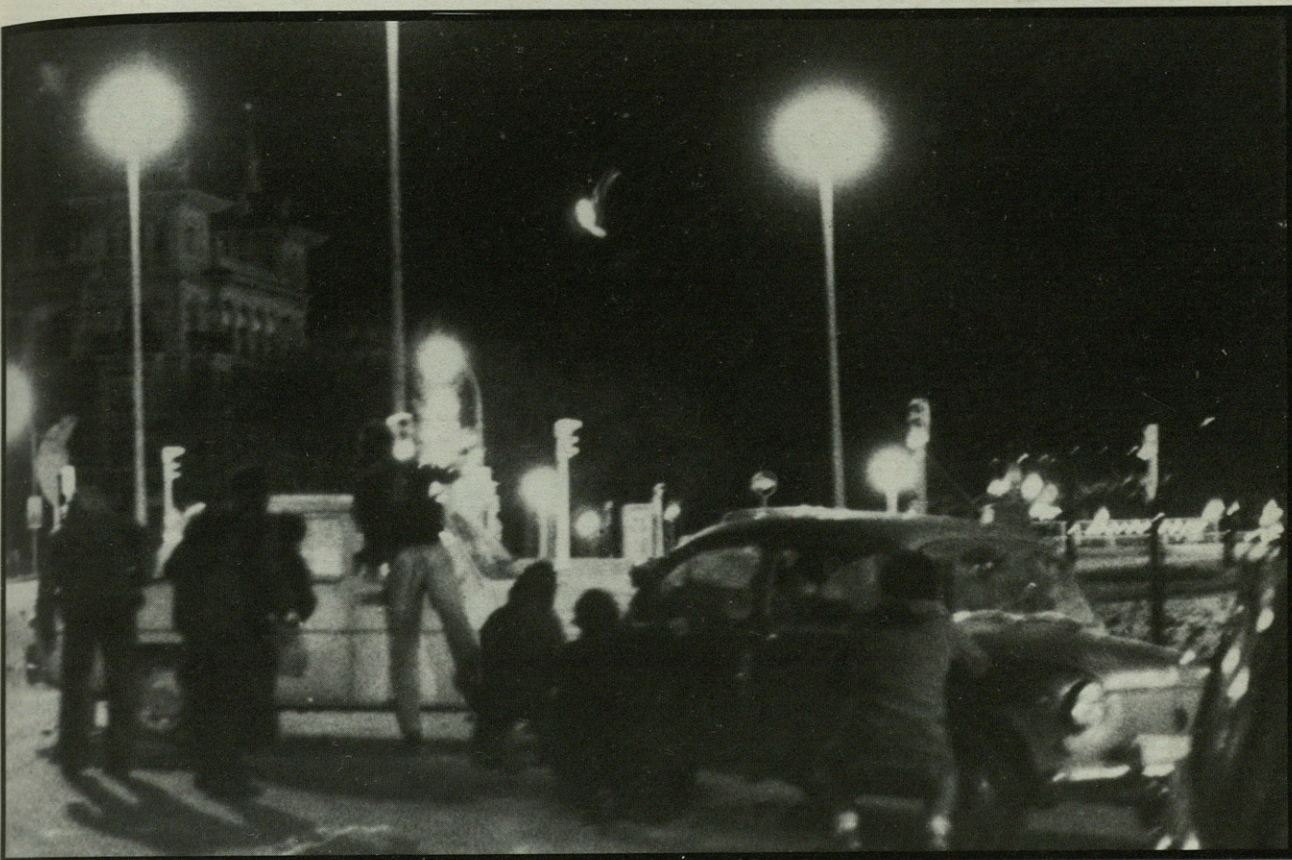
Hamar urte pasatu dira eta badirudi atzo bertan izan zela. 1982an Euskal Irrati-Telebista martxan hasi zen. Gaur egun, bi telebistakate eta lau irrati-emisora dituela Euskadiko lehen

komunikabidea da dudarik gabe: bai entzulego alde-tik eta bai jendearen partaidetzagatik.

Oraindik badago zergitnik, proiektu berriak, helburu berriak...

HAMAR URTE

Errepresioaren iluntasunean

Urtearen ziklo naturalekin bat, 1968ko uda berotzen zihuan etengabe. Manzanasen heriotzak berotze hori kiskaldura bihurtu zuen ia. Baina, bitxia badi-rudi ere, urte hartako udazken eta neguak ez zuten hor-tzik ekarri. Eguraldi aldaketetan baino, frankismoaren akuilu errepresiboan topatu behar ziren, ordea, horren arrazoiak. Urte hasieran Bilboko poliziaburuak argi adierazi zuen: «*ETAren aurkako gerra beroa hasi da jadanik (...) Algerian urte*

t'erdian terrorismo ikastaro bat egin duen ofizial aleman obi batek gidatzen du ETA». Federiko Krutwig, arbaso alemaneko euskalduna, ei zen pertsona hori. Dena den, ez zen poliziaren gerra aldarrikapen hau berotzearen arrazoi bakarra, ETak berak ere ekintza-errepresioa-ekintza ardatzean oinarritzen baitzuen bere estrategia.

Meliton Manzanasen heriotzaren biharamunean, abuztuaren 3an, frankismoak hiru hilabeteko sal-

buespen egoera aldarrikatu zuen Gipuzkoarako. 1956tik 1975era Espainian ezarritzako hamaika salbuespen egoeretatik, bat ezik gainerako guztiek izan zuten eragina Euskal Herrian; eta horietatik bost euskal lurraldeetan baino ez ziren ezarri.

Bazegoen, hala ere, alderik salbuespen egoera batetik bestera, 60ko hamarkadan zehar euskal gizartean mamitutako aldaketa politiko-sozialek erakarria hain zuzen ere. 1968 aurretik ezarritako lau salpuespen

1968 aurreko salbuespen egoeretan, frankismoak langileen mugimendua hartu zuen aitzakia gisa. 1968koan eta ondorengoetan mugimendu abertzaleak bildu zituen frankismoaren begirada guztiak, zorrotasun beldurgarritz gainera; agintari frankistek sarritan azaldu zutenez, Espainia apurtua baino Espainia gorria nahiago zuten.

L i t e r a t u r a

Idazleak modernitatearen itsasoan

«**Bertze** jendeak uste zuten/ ezin eskriba zaiteien; orai dute phorogatu / enganatu zirela/ Heuskara,/ jalgi adi mundura». Lehen testua ez baina euskarazko lehen liburua. Etxeparek 1545ean lan hau egin zuenetik gorabehera ugari izan ditu euskal literaturak. Baina, munduko gainerako literaturekiko atzeratuta, XX. mendearen bigarren erdialdera arte ez zen modernitatearen garaian murgildu. Honek esan nahi du euskal literatura bere bizitza egiteko gai zela, beste adierazle kultural batzuetatik aparte.

Ordura artekoarekin apurketa sakon bat gertatu zen 50eko hamarkadatik aurrera eta 60ko hamarkadaren bigarren erdialdean eta 70eko lehenean gauzatu zen batez ere. Euskal idazle andana berri batek bere luma agerian utzi zuen. Narratiban Txillardegik 1959an idatzitako «Leturia'ren egunkari ez-kutua» eta 1969an Ramon Saizarbitoriak idatzitako «Egunero hasten delako» liburuak dira garai berriaren lanik edierazgarrienak. Poesian, oster, Gabriel Arestiren «Harri eta herri-k

(1964) besteak narratiban baino modu sakonago eta ikusgarriagoan eragin zuten euskal poesian.

Koldo Mitxelenak euskal literatura 50eko hamarkadan zehar aldatzen ari zela nabarmendu zuen 1960an idatzitako «Euskal Literaturaren historia»-n: *«Zentzuren batean erradikala den aldaketa horren adierazle da literatura, eta gainerako adierazbide kulturaletan oro bar, zein bizkuntza erabili behar den inguruko eztabaida»*. Ondoren, eremuak atzerriko errealitatea gero eta hobeto onartzen duela azpimarratu zuen.

Literaturaren baitako aldaketa hau Euskal Herriak garai horretan bizi zuen aldaketa sozio-politiko sakonarekin bat zetorren denboran. Eta, akaso, berau ez bazen aldaketa honen zergatia, gainerako kultur eremuetan bezala, bere eragina erabakiorra izan zen garaiko idazleenengan. Horrez gain, orduko euskal literatura, euskarak frankismoaren itolarritik ateratzeko bizi zuen erronkan kokatu beharra dago.

Idazleen konpromezu mailaren adierazgarrietako

bat euskara literarioaren batasun prozesuan eurek emandako bultzada da. 1964ean euren ekimenez egin ziren Baionako jardunaldiak, eta 1968an ere Gabriel Aresti izan zen Arantzazuko jardunaldiak Euskaltzaindiaren mahai gainean utzi zituen.

Literaturaren une berri honek bere isla izan zuen argitaldarien ere. Hamarkadan zehar argitaldari ugari sortu ziren: Auspoa (1961), Goiztiri (1963), Txertoa (1967) eta beste zenbait. Baina horietatik garrantzitsuenak odol berriarekin eta euskara hutsean etorritakoak izan ziren, hirurak 1969an sortuak: Gordailu, Lur eta Irakur Sail. Mugimendu honen emaitzak nabarmenak izan ziren 70eko hamarkadaren hasieran: 1972. urtearen inguruan astero liburu bat ekoizten zen.

Oteizaren «Quosque tandem» eta Krutwigen «Vasconia»-k euskal eremu sozio-kulturalak astindu zituzten moduan, Gabriel Arestiren «Harri eta Herri»-k (1964) eragin erabakiorra izan zuen literaturaren munduan. Argazkian, Aresti hitzaldi bat ematen Donostian, 1964ean.

beharra zegoen, beraz, aber-tzaletasunaren bultzada.

Militarren

eskuhartzea. Frankismoa garaipen militarretik eraikitako erregimena zen; estamentu militarren presentzia, beraz, nabarmena zen. 1968ko salbuespen egoeraren ondorio berehalakoena, ildo honetan, erakunde militarrei errepresioa gida zezaten utzi zitzaizen bide zabala izan zen. Salbuespen egoerak, berez oso murriztak ziren askatasun konstituzionalak —Fuero de los Españoles izeneko legean biltzen zirenak—, ezabatzen zituen. Honako hauek dira indargabetu ohi ziren eskubideak: pentsamendu askatasuna, postaren isilpekotasuna, elkartzeko eta biltzeko eskubidea, bizilekua hauta-

egoerak batez ere lan-arazoen sortutako egoerei aurre egiteko izan ziren. Lan-arazook, dena den, oinarriko eskubideen aldarrikapena besterik ez ziren: bilerak, arazo laboralak... Ez ziren, aurrerako neurrien tamainak

pentsaraz dezaketenez moduan, gune zehatz batzuetan sozialismoa aldarrikatzeko edo auskalo zer goi mailako helburu lortzeko ekimenak.

1968ko salbuespen egoerak eta ondorengokoek beste erantzun mota bat moztea

zuten helburu, aldarrikapen nazionalak hain zuzen ere. Espainiaren *batasun sakrosantua* arriskuan ikusten zuen frankismoak. Buruzagi frankistek sarritan adierazia zuten: «*Más vale una España roja que rota*». Geldiarazi

Kantuz hornitutako berpizkundea

Euskal gizarteak 60ko hamarkadan zehar bizi zuen aldaketa giroan kokatu behar da garai haietan sortu zen euskal kantagintzaren mugimendu berria. Beatles, Elvis Presley eta rock-and-rollaren kulturak munduko gazteria gogor astintzen zuten. Euskal Herrian, ordea, egoera sozio-politikoak gogor eragindako kantautore gazte eta euskaldunen mugimenduak astindu zuen gazte jendea.

Hamarkadaren erdi aldera sortu zen Ez Dok Amairu taldea izan zen mugimendu haren gorenko adierazgarria. Gazteak euskaraz kantatzen berorrek hasi zirela esan liteke. Xabier Lete, Benito Lertxundi, Mikel Laboa, Joxean Artze, Lourdes Iriondo, Julian Lekuona eta beste zenbait kantari izan ziren ezagunenak. Politikoki Vietnam, Kuba edo Algeriak eragin nabarmena izan zuten eragin moduan, mundu mailako kantautore ezagunek

eragin handia izan zuten euskal kantagintza berri hartan. George Brassens, Bob Dylan, Joan Baez, Atahualpa Yupanki edota Victor Jararen kantutak ez ziren irratir uhinez heltzen, baina euren ahotsek topatzen zuten zirrikiturik frankismoaren ateak zeharkatzeko.

Kantagintza berriaren lehen urratsak Iparraldean eman ziren 1962an, Michel Labeguerie zenaren ahotik. 1965. urtearen inguruan sortu zen Ez Dok Amairu eta 1968an talde honen parekotzat har litekeen Herrikoi taldea, Maite Idirin, B. Egurrola, Beti Alai, Zintzoak eta beste batzuek osatzen zutena. Baina zenbait taldekideen espetxeratze eta erbesteratzeak berehala desegin zuen taldea.

Halaber, literatura munduan gertatzen ari ziren zentzu bereko alda-

ketei berehala atxiki zitzaion kantagintza berria: Gabriel Aresti, Bitoriano Gandiaga, Joxe Azurmendi, Xabier Lete, Joxean Artze eta zenbait idazleren olerkiak erabili zituzten.

Kantagintza berri honek izan zuen ezaugarri berezietakoa, agian, ekitaldiaren giroaren eremuan topatu behar da; hots, entzulea eta kantariaren artean sortutako harreman berria. Jaialdiak hara eta hona zabaldu ziren, kantariak gaur eliza batean eta bihar zelai batean kanta zezaketen. Kantuen konpromezuzko edukiak berehala egiten zuen topo gazteen errebolta eta aldaketa nahiekin eta parte hartzera bultzatu. Horren adierazle zen garai hartan nonnahi entzun zitekeen Labeguerieren «Gu gara Euskadiko gazteri berria...». Kantagintza berria gazte belaunaldi berriarentzat.

gabetuta zegoen 1960ko dekretua indarrean jarri zuen berriro: Matxinada militarra, Lapurretara eta Terrorismoaren dekretua hain zuzen ere. Dekretu honek arautzen zituen delituak militarren eskuduntzakoak bihurtzen ziren, erabateko berehalako epaiketak burutzeko ahalmena ere eskaintzen zuela. Erregimenaren

aurkakotzat jotako edozein erakundeko partaidetza leporatzea nahikoa zen dekretu honen arabera epaitua izateko, eta sei hilabetetik hogeitaz urterainoko espetxe zigorra jaso ahal izateko. Halaber, dekretu honen arabera, *lapur edo gaizkile talde bateko buru izatea* heriotz-zigorarekin zigortzen zen.

60ko hamarkadaren erdialdera Gipuzkoan sortu zen Ez Dok Amairu izan zen euskal kantagintza berriaren hastapenetako talderik esanguratsuena. Mikel Laboa, Xabier Lete, Benito Lertxundi, Lourdes Iriondo, Joxean Artze eta beste zenbait kantari osatzen zuten taldea.

tzeko eskubidea eta atxilotu denbora 72 ordutara mugatzea.

Egoera honetako berezitasunetako bat militarren partehartzea izan zen. Ministroen Kontseiluak, abuztuaren 16an, 1963tik indar-

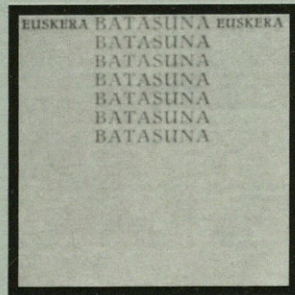
Arantzazu, batuaren zutabe

Euskararen geroak beti izango du garrantzitsu moduan 1968. urtea, urte honetan finkatu baitziren Arantzazun euskara batuaren oinarriak. Alabaina, euskara batuaren kontuak oso aspalditik zetozen; ez batzearenak bereziki, baina bai euskara batuaren beharrekiko aipamenak. 1517an jada Leizarragak, «Testamentu Berria» itultzean, euskarak zuen aniztasuna aipatu zuen, eta ahalik eta gehienek ulertzeko moduko lan bat eginen saiatu. Mende bat geroago Axularrek, «Gero» liburu ospetsuan, antzerako hausnarketak egin zituen. Ondorengo mendeetan ere Mendiburu, J.A. Mogel, edota Aita Añibarrok ildo berdintsuetako pentsamondeak agertu zituzten.

Baina euskara batzearen ahaleginak, 1919an Euskaltzaindia sortu zenean hasi ziren zertxobait zehazten, nahiz eta orduan gehiegi aurreratu ez. Nicolas Ormaetxea «Orixe», Severo Altube eta Arturo Campion izan ziren, besteak beste, gaiaren inguruan aritu zi-

renak. 1920an Euskaltzaindiak, bere estatutuen bidez, lexiko, ortografia eta sintaxi mailan euskara literarioaren beharra onartu zuen. Resurrecion Maria Azkue izan zen, euskalki desberdinetako ekarpenekin, «Gipuzkera Osotua» idatzi zuena, garaiko ikerketa sakonena eta Lizardi eta Zaitegi idazleengan, esaterako, eragina izan zuena.

Baina urrats garrantzitsuenak gerra ondorengo urteetan eman ziren. Lafitte (1944), Krutwig (1951), Arrue (1956) edota Basterrereak (1962) euren proposamenak egin zituzten. Garai honetan proposatu

1969an, batasunaren inguruan egindako lanak argitaratu zituen Euskaltzaindiak.

zuen Krutwigek lapurteran oinarritutako bere batasun proiektua, eta baita horren eztabaidatua izango zen *b*-aren auzia. Baina «Jakin» aldizkariaren inguruan ari zen idazle talde baten go-goetatik sortu zen lehenbiziko ekimen zehatza. 1964ean idazle talde bat Baionan bildu eta ortografia, deklinabidea eta aditza batzeko arauak lantzeari ekin zion. Bilera honek Ermuan izan zuen jarraipena Durangoko Gerediaga elkartearen ekimenez burututako beste bilera batean, baina jadanik 1968an.

Ordura arteko ahalegin guzti hauek bultzada sendo eta garrantzitsuagoa behar zuten batasunaren prozesu hark helmugaren bat izan zezan, hots, Euskaltzaindiak bihurtu behar zuen prozesuaren gidari. Akademiaren 50. urteurrena betetzen zela eta, Gabriel Aresti idazle eta euskaltzainak euskara idatziaren batasun prozesua aztertzeko jardunaldi batzuk egitea proposatu zuen. Euskaltzaindiak proposamenari heldu eta batzorde bat eratu

zuen Arantzazurako oinarritzko proposamen bat idatz zezan. Koldo Mitxelena izan zen batzorde horren burua eta berak erredaktatu zuen horren garrantzitsua izan den «Arantzazuko txostena».

Idazleen jardunaz gain, 60ko hamarkadan euskara idatziaren batasuna bultzatu zuen gertakizun sozial erabakiorra ere izan zen, batasuna atzerazina egin zuena: ikastolen sendotze etengabea. Irakaskuntzarako liburuak behar ziren eta guztiak oinarri berberen gainean idatziak.

Batasunaren

oinarriak. - Euskaltzainak, idazleak, irakasleak eta oro har euskararekiko interes berezia zuen jende ugari bildu ziren Arantzazun urriaren 3, 4, eta 5ean burututako jardunaldi haietan. Mitxelenak eztabaidarako txostena eraman zuen, sei atal nagusitan banatua eta honako oinarriekin:

- Batasuna «ezinbestekoa» da euskararen iraupenerako eta irakaskuntzarako.
- Euskaltzaindia ez da nor euskalki bat besteen gainetik hautatzeko, nahiz eta erdialdekoak bazterre-

1968ko urriko eta 1969ko mobilizazio gogorren ondoren,

aurretik grebak burutu zituen mugimenduaren aurkako zigorrak ugaritu egin ziren.

Atxiloketak hedatzeaz gain, Ordena Publikoko Auzitegiak Labe Garaiak, untzigintza eta

Babcok-Wilcox-eko Enpresa Batzordeetako kideak epaitu zituen.

Langile mugimenduak astindu gogorregia jasan zuen.

68ak 25 urte

SALBUESPEN EGOERA

koak baino egokiagoak izan idatziaren beharretarako.

- Azaleko auzietan lortu behar da, lehenik, batasuna, gero mamiari dagokionean lortzeko.

- Hauek lirakeke batasunaren pausoak, errazenetik zailenera: ortografia, antzinako euskal hitzen formak, hitz berrien eta maileguen formak, morfologia eta sintaxia.

Arantzazuko bileraren ondoren, Euskaltzaindiak jardunaldien emaitzak honako lau puntutan laburbiltzen zituen adierazpena egin zuen. Lehena: ortografiaren dena onartu. Bigarrena: *b*-ren kasuan erdibide bat onartu. Hirugarrena: morfologian, izenen deklinabideaz batzordeak egingadako lana onartu funtsean eta beste baterako utzi aditz-jokoari buruzkoa. Laugarrena: hitz zahar eta berrien formari buruzko lanak aztertu ondoren, jasotako orientabideen arabera berregiteko asmoa agertu.

Prozesu luze baten oinarriak jarri ziren Arantzazun eta ondorengo urteetan, 1968-1973 garaian battez ere, batasunaren ezta-

baidak bere une bizienak ezagutu zituen. Haien artean *b*-aren ingurukoak. Letra soil bat abertzaletasunaren kontzeptzio desberdinen topagune arantzatsua bihurtu zen. Aditzaren batasuna izan zen urte hauetako beste puntu garrantzitsuenetako bat, eta gipuzkerako aditz sistema nagusitu zen. Mitxelenak azaltzen zuenez, arrazoi linguistikoez gain soziolinguistikoko ere kontuan hartu behar ziren, eta horren arabera Gipuzkoa zen euskarak indar handien agertzen zuen herrialdea.

masiboki hedatu ziren. Mendizale taldeak, ikastolen inguruko laguntza taldeak, kultur asteen antolatzaileak... guztiek izan zezaketen zerikusirik ETArekin, eta denek jasan zituzten errepresioaren ondorioak. Abuztuaren bakarrik 600etik gora pertsonak ezagutu zituzten komisaldegia. Errepresio sare honen helburuetako bat ETA kolpatzea zen, baina beharbada hori baino garrantzitsuagoa zen euskal gizartearen beldurra sortzea.

Sasoi hartako errepresioaren inguruko datuak desberdinak dira. Errepresioaren aurkako garaiko zenbait talderen lanetan honako hauek zehazten dira: 1968an 434 atxilotu, 129 espetxeratu, 75 deportatu eta 38 erbesteratu. 1969ko datuak gogorragoak dira: 1.953 atxilotu, 342 erbesteratu, Gerra Kontseiluetan zigortutakoak 53, eta Ordena Publikoaren Auzitegiek zigortutako 93. Atxilotetak oso eremu zabalean egingadakoak ziren oro har, baina 1968ko bukaera aldera segurtasun indarrek ETArekin baitan eragin zuzena izan zuten atxilotetak burutu zi-

Euskal aditzaren batasunerako izendatutako batzordeko kideak Arantzazuko bileraren ostean. Goian, ezkerretik eskuinera: Koldo Mitxelena, Iratzeder, Jean Haritxelhar, Alfonso Irigoien, Luis Villasante, J.M. Satrustegi; Patxi Altuna eta I. Berriatua. Behean: Juan San Martin, Jose Luis Lizundia, Joseba Intxausti eta Xabier Kintana.

Ez zen denbora asko pasatu gizarteak makila militarren zitzadak nozitzera. Abuztuaren 16an bertan, Lazkaoko alkatearen etxea erretzea leporatzen zitzaizkien bost gazte atxilotu zituzten Goierri. Fiskalak hiru heriotz-zigor eta 156 urteko espetxe zigorra eskatu zuen, eta heriotz-zigorrik eman ez bazen ere, espetxe zigor oso handiak jaso zituzten.

Frankismoak, euskal usaina zuen edozer bere aurkakotzat hartzen zuenez, atxilotetak euskal gizarte osoan

Manzanasen heriotzaren ondorengo egunetako errepresioaren ondorioz, 800 bat pertsona pasatu ziren Euskal Herriko komisaldegia desberdinetatik. Errepresioak era guztietako sektoreak ukitu zituen: ikasle, langile, abokatu, apaiz... euskal usaina zuen guztia errotik moztu beharra zegoen. Euskal gizarteak, ordea, eta gazteriak batez ere, Espainiako gerra bizi izan zuen belaunaldia lotzen zuen beldurra galduta zion frankismoari.

tuzten. 1969aren hasieran nabarmendu zen atxiloketaren eragina.

Segurtasun indarrek Meliton Manzanasen heriotza ETaren kanpaina handi baten hasieratzat hartu zuten. Orduko ETakideen adierazpenen arabera, aldiz, Manzanasena ekintza-errepresio-ekintzaren estrategiaren baitako urrats garantzitsutzat kontsideratzen zen. Jokin Gorostidiren hitzetan, «*ETAko zuzendaritzak bazekien —areago Manzanasek erregimenarentzat zuen esanabiarekin— ekintzak errepresio bortitza ekarriko zuela*». Desberdintasunak desberdintasun, 1968 eta ondorengo urteetako errepresio guzti honek errepresioaren aurkako batasun bilgune oso zabala ekarri zuen aberztaleen eremura.

EAJ bera ere oso gogor azaldu zen errepresioaren aurka. «*Apaizak, langileak, profesional liberalak, merkataria eta industria gizonak, ikasleak, notario eta abokatuak, Gipuzkoa osoak bere eremu eta klase desberdinetan go-*

rrotz mozkortutako polizia baten erasoa jasan du; herri bonen barrotasun eta duintasuna terrorea medio menderatzen saiatu izan den polizia».

Apaizen mugimendua.— Eliza eta bere inguruko mugimendu ugari, frankismoaren aurrean duten gutxieneko babes apurra medio, euskal ekimenaren bideratzailerantzitsuetakoak bihurtu ziren. Halaber, Elizaren behe mailako sektore gehienek errepresioaren aurkako ahotsa altxatu zuten eta, ondorioz, apaiz ugari ere errepresioa jasan behar izan zuten. Txabi Etxebarrietaren heriotzaren ondorengo bi hilabeteetan Euskal Herriko

Frankismoak militarren eskua erabili zuen 1968ko salbuespen egoera gogortzeko

herri ugaritan egin ziren Txabiren aldeko mezak, eta berauetara hurbildutako jendetza izan zen euskal elizaren alderdi baten konpromezu erabakiaren adierazle.

Baina horren aurretik, 1962an burututako Kontzilio Vatikano II.aren ondoren, frankismoaren nazional-katolizismoa eta Vatikanoren arteko harremanak okerrera egin zuen. 1968an liskar gogorra izan zen erregimena eta Vatikanoren artean, Paulo VI.ak Francor gotzainak izendatzeari uko egin zezan eskatu eta honek ezeztatzeko erantzutean. Juan XXIII eta Paulo VI aita santuen eliza ez zen jadanik Pio XII.arena.

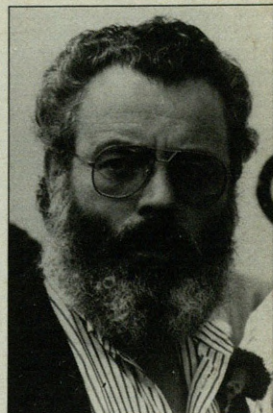
Euskal elizan, bestalde, gero eta banatuago zeuden sektoreak ageri ziren. Errepresioak bi sektore nabarmendu zituen: salaketa eta aldarrikapen erradikalak defenditzen zituen sektorea batetik; eta gotzainekin batera frankismoaren errepresioa salatu bai baina jarrera moderatuagoa agertzen zuena bestetik.

Bigarren sektoreari dagokionez, Bilbo eta Donostiako gotzainak ziren Lorenzo Bereziartua eta Pablo Gurrideren heriotzak eta gero, gotzainez ari gara. Bereziartua 1968ko urrian hil zen eta Jacinto Argaya-k hartu zuen bere lekua. Pablo Gurrideren azaroan hil zen eta Jose Maria Cirardak, ordura arte Santanderreko gotzaina, hartu zuen bere lekua. Lehengo gotzainek frankismoarekiko zuten zaletasuna ezaguna zen moduan, berriek errepresioaren ondorioak salatu zituzten.

Apaizen erreboltaren une erabakiorrenak 1968ko sal-

Euskal elizaren errebolta

X
a
b
i
e
r

A
m
u
r
i
z
a

Hirurogeita zortzigarren urtean Euskal Herria gehien astinduko zuen gertaera Txabi Etxebarrietaren heriotza izango zen. Urte hartako ekainean ETak Pardines goardia zibila hil zuenetik hiru ordura Txabi Etxebarrieta Tolosako Benta Haundin eroriko zen. «Benta Haundiko hilketak, dago traizioz beteta...» izeneko koplak sorta Euskal Herri guztian kantatuko zen laster.

Aurrerago Meliton Manzanasen hilketak, ETaren lehenengoa, egin zen, eta horrela Erakunde Armatuaren dinamika beste aro batean sartua zen dagoeneko. Egun hura ere ez zait behingoan ahaztuko. Dozenaren bat Amorotoar umerekin taxi-furgoneta batean Igeldon egunpasa egin ondoren, bueltan Ondarroako koartelean sartu ninduten. Umeak autoan nituela eta mesedez arin libratzeko edo gutxienez herrira deitzen uzteko eskatu arren, ez ninduten berehala utzi. Nire monagilo taldearentzat esperientzia latza izan zen koartel aurrean hainbeste denbora egin beharra, euren abadea barruan zela. Gero Ondarroatik Amorotora bidean ez zuten berriketa handikik egin, umeak eta eskurtsio eguna izan arren.

Abadetzako hirugarrena zen. Ordurako abade mugimendu sendoa eta ekintzailea osatua zegoen. Gero *Gogor taldea* lez ezagutuko zen mugimendu hark protagonismo handia zerabilen

frankismoaren eta elizaren printzipiorik ukigaitzenen aurka. Herri mugimendua ere —nire inguruan Herri Gaztedi batez ere— indartsu eta gora zetorren.

Etxebarrietaren heriotzaren ondoren, elizak eta abadeak —ez denak noski, baina bai Euskal Herriko fenomeno masibotzat jotzeko beste—, errebolta haren begi bihurtu ziren. Heriotza ondoko zenbait hiletak eta manifestazio gogor amaitutakoan, Etxebarrietaren aldeko mezak katean heldu ziren Bizkaian behintzat. Beste herrialdeetakoak ez daukat gogoan, baina hor egongo da nonbait idatzia. Kaleko edozein agerpen bortxaz reprimitzen zuen erregimen klerikal eta katoliko hark ezin zuen hil baten alde mezarik ukatu. Horrela hil batzutako bolada luzean, gaur hemen bihar hor, Etxebarrietaren aldeko mezak ekintza politiko nabarmen bilakatu ziren. Poliziak eta goardia zibilak elizak inguratzen eta herrikoak ez zirenei sarrera mozteten bazuten nahiko lan. Motibo hori zela-ta, milaka eta milaka jende mobilizatu zen Euskal Herrian. Meza haietan sermoia egin behar genuen abadeontzat ez zen konprometzu gozoa izaten.

Hain zuzen bolada horretan abade mordo handia isundua izan zen eta ordaintzen ez zutenez gero, espetxeak ezagutzen hasi ziren. Ni urte horretako abuztuaren hamarrean atxilotu ninduten, ezkontza bat ospatu ondoren, eli-

tzako atean bertan eta Amoroto herri guztia-
ren aurrean. Zamorara heldu nintzenerako, bazen han aurretik beste abade mordo bat. Lehenengoa Alberto Gabikagogeaskoa izan zen, torturen salapen bategatik Madrilén epaitua eta kondenatu izan zena. Honen epaiketa inguruan ere ez-tanda handia izan zen, hain erregimen katolikoa eta konkordataria abadeak epaitzen eta kondenatzen hasteagatik.

Datu guzti hauek herrian, isilki edo agerian, baina beti ere tentsio handiz, goraka eta goraka zetorren pizkunde eta burruka giroaren adierazle batzuk besterik ez dira. Abadeon eta burruka giroaren adierazle batzuk besterik ez dira. Abadeon aldetik, 68ko azaroaren lauan, *Lau-lau ekintza* izeneko hasi genuen, hots, «azaroaren lauan arratsaldeko lauretan», Derioko seminarioan hirurogei bat abadek hasi eta ia hilabetez luzatu genuen *Gogor* ekintza, edo itxialdia. Konmozio handia izan zen hura. Hurrengo urtean abade haietako asko edo preso edo herbestean ginen, baina oraingoan urteetarako.

Parisko 68ko iraultzaz enteratzeko asti handirik ez genuen izan, eta arreta gehiegirik ere ez, egia esan. Pariskoa laster haizeak eramango zuen, baina gureak gaur ere hemen dirau, Euskal Herriari dagokionez behintzat.

aurrean Gurrupidek eskuak garbitu izana salatzea zen. Itxialdi honetan apaizek euren egin zuten «*gogorke-riaren aurka gogortasuna*» leloa eta hortik aurrera Gogor Taldea moduan ezagutua izan zen.

Talde honen ekimenik

entzunena eta eraginkorre-na, ordea, azaroaren 12tik aurrera Derioko apaiztegian egindakoa izan zen. Bertan Bizkaiko 516 apaiz itxialdian bildu ziren. Bizkaiko elizbarrutiaren egoera salatzen zuten ekintza horrekin eta, era berean, bi eskaera bil-

tzen zituen gutun bat bidali zuten Vatikanora: Paulo VI.ak 1960an ateratako dokumentuen ildotik, Euskal Herriaren eskubideen eza-gutza eta Gurrupide bere postutik kentzea. Poliziak berehala inguratu zuen apaiz-
tegia eta bertan iraun hila-

